

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Davorin REČNIK

Mentorica: redni profesor doktor Ljubica Jelušič

PROBLEMI CIVILNO VOJAŠKEGA SODELOVANJA V SODOBNIH KOMPLEKSNIH
MIROVNIH OPERACIJAH

Specialistično delo

Obramboslovje

Ljubljana 2006

KAZALO.....	1
1 UVOD - UTEMELJITEV RELEVANTNOSTI TEME	2
2 HIPOTEZA	4
3 METODE IN NAČINI RAZISKOVANJA.....	5
4 STRUKTURA NALOGE	5
4.1 PRVO POGLAVJE : Značilnosti operacij v podporo miru	5
4.1.1 Definiranje operacij v podporo miru	5
4.1.2 Zgodovinski razvoj mirovni operacij (operacij v podporo miru).....	9
4.1.2.1 Mednarodni odnosi in mirovne operacije Združenih narodov.....	8
4.1.2.2 Razvoj operacij v podporo miru.....	12
4.1.3 Tipologije operacij v podporo miru	15
4.1.4 Kompleksnost in problemi sodobnih operacij v podporo miru.....	18
4.2 DRUGO POGLAVJE: Civilno vojaško sodelovanje – ključ uspeha operacije v podporo miru	23
4.2.1 Definicija civilno vojaškega sodelovanja in razvoj.....	23
4.2.2 Problemi civilno vojaškega sodelovanja na operacijah v podporo miru.....	25
4.2.3 Odnosi vojska - mednarodne nevladne organizacije.....	32
4.2.4 Civilno vojaški odnosi v primeru Afganistana.....	35
4.2.5 Kako izboljšati civilno vojaške odnose v smislu doseganja ciljev operacij v podporo miru.....	36
4.2.5.1 Strateški nivo.....	37
4.2.5.2 Strateško operativni nivo.....	37
4.2.5.3 Operativno taktični nivo.....	38
4.2.5.4 Operativni center za civilno vojaško sodelovanje, kot možnost reševanja problemov civilno vojaškega sodelovanja	41
4.3 TRETJE POGLAVJE: Doktrine civilno vojaškega sodelovanja	46
4.3.1 Določila Natove doktrine »AJP 9 CIMIC – civilno vojaško sodelovanje« kot možnost reševanja problemov civilno vojaških odnosov.....	46
4.3.2 Koncept civilno vojaških odnosov Evropske unije za operacije kriznega upravljanja, ki jih vodi Evropska unija	54
4.3.3 Civilno vojaško usklajevanje v operacijah Združenih narodov	57
4.3.4 Primerjava doktrin civilno vojaškega sodelovanja Združenih držav Amerike, Velike Britanije in Kanade.....	59
4.3.5 Civilno vojaško sodelovanje v Slovenski vojski.....	66
4.3.5.1 Izhodišča organiziranosti in delovanja civilno vojaškega sodelovanja v Slovenski vojski	67
4.3.5.2 Določila dokumentov, ki določajo civilno vojaško sodelovanje Slovenske vojske	68
4.3.5.3 Organiziranost civilno vojaškega sodelovanja v Slovenski vojski	71
4.3.5.4 Predlog doktrine civilno vojaškega sodelovanja Slovenske vojske	73
5 ZAKLJUČEK IN VERIFIKACIJA HIPOTEZ.....	83
6 VIRI IN LITERATURA:	86

1 UVOD - UTEMELJITEV RELEVANTNOSTI TEME

Od konca hladne vojne so postale mednarodne mirovne operacije številčnejše, kompleksnejše in raznolike. Zajele so ne samo vojaške marveč tudi politične in humanitarne aspekte (Williams 2000:13). Tradicionalne mirovne operacije Združenih narodov so obsegale predvsem vojaške naloge, kot so nadzor premirja, ločevanje nekdanjih sovražnih sil in nadziranje tamponskih območij.

V sodobni terminologiji Združenih narodov so kompleksne mirovne operacije običajno razumljene kot hkratne politične, vojaške, policijske, humanitarne in administrativne aktivnosti, ki pa morajo biti med seboj usklajene (Prezelj 2002: 812). Posledica sprememb je, da civilno in vojaško osebje dela skupaj na višjem nivoju kot kdaj prej. Uspeh mirovnih operacij je odvisen od učinkovitosti sodelovanja (Williams 2000:13). Medtem ko se je tradicionalna literatura na tem področju osredotočala na odnose med najvišjimi političnimi avtoritetami in najvišjimi vojaškimi voditelji, se sedaj teme razširijo in vključujejo odnose med civilno družbo kot celoto in njenimi vojaškimi institucijami. Zato je potrebno ponovno oceniti odnose med civilnim in vojaškim osebjem v mirovnih operacijah. Glavni problem je, kako usklajevati vse akterje (civilne in vojaške) v mirovni misiji, v smeri doseganja ciljev mirovne operacije.

Oborožene sile še vedno igrajo odločilno vlogo v mirovnih operacijah, vendar sedaj v popolnoma novem svetu, v katerem nimajo niti vloge okupatorja niti se ne vojskujejo proti lokalnemu prebivalstvu, ampak delajo s civilisti in se pojavljajo v novih vlogah, kot so diplomatske, humanitarne, zaščita človekovih pravic, nadzor vračanja beguncev, organizacija in nadzor volitev in podpora civilni obnovi. Nove vloge, v katerih so se znašli vojaki, so povzročile številne probleme, ki so temeljili na nejasnih nalogah, ki so bile dane oboroženim silam, majhnim izkušnjam vojakov pri delu s civilisti in mednarodnimi nevladnimi organizacijami. To je prisililo oborožene sile po svetu, da ponovno preverijo, kaj je potrebno za uspešno izvedbo mirovne operacije (Pollick 2000:1). Med storjenimi ukrepi je tudi koncept civilno vojaškega sodelovanja, ki je najboljša pot za vzpostavitev postkonfliktne obnove.

Odnosi med vojsko in civilno skupnostjo so bili velikokrat poslabšani zaradi številnih razlogov, tako na vojaški strani, kot tudi na strani civilnih organizacij. Že Samuel Huntington je v delu *Soldier and the State* razpravljal o napetostih med institucionalno konzervativno vojsko in bolj liberalno družbo (Huntington 1957: 21).

Odnosi vojakov in mednarodnih nevladnih organizacij so večkrat omejeni z različnimi razlogi:

- Problemi izhajajo iz različne organizacijske kulture med obema skupinama. Vojaška je vertikalna, kjer je treba brezpogojno spoštovati linijo poveljevanja. Pri mednarodnih nevladnih organizacijah je horizontalna, kjer je pristojnost članov zelo velika.
- Med probleme moram, iz lastnih izkušenj, uvrstiti še odnos vojakov do lokalnega prebivalstva.
- Problem se je pojavi tudi zaradi zamenjav moštev v mirovnih operacijah, ki se izvajajo vsakih šest mesecev, kar pomeni, da ima vojaško osebje le kratek čas, da vzpostavi delovne odnose s civilisti ter da se aklimatizira z lokalnimi vrednotami, kulturo in politiko.
- Slabo sodelovanje mednarodnih nevladnih organizacij z vojsko je lahko posledica njihovega strahu, da bodo videni na eni od sprtih strani in bo s tem ogrožena njihova varnost.
- Nezaupanje med akterji je lahko posledica slabih izkušenj iz preteklosti.
- Povečano število mednarodnih nevladnih organizacij, saj s številom mednarodnih nevladnih organizacij raste število subjektov, s katerimi je potrebno delati.

Neupoštevanje reševanja navedenih problemov lahko ogrozi uspeh mirovne operacije, kar so države Nata boleče občutile na mirovnih misijah v Bosni in Somaliji. Temu je sledil nov koncept mirovnih operacij, ki je predvideval sodelovanje med organizacijami, ki imajo mandat v mirovni operaciji, regionalnimi in civilnimi skupinami, državami, ki prispevajo enote in mednarodnimi nevladnimi operacijami, ki mora biti zajeto na najzgodnejši stopnji načrtovanja in trajati ves čas operacije (Williams 2000: 68). To pomeni, da so ustrezni civilno vojaški odnosi odvisni od jasnega mandata s strani varnostnega sveta Združenih narodov.

Številni avtorji analiz mirovnih operacij in poročevalci so se spraševali, kaj bi bilo potrebno storiti, da bi mirovne operacije dosegle svoj cilj - trajen mir. Pri tem so vsi prišli na skupni imenovalec, da brez vojske ni možno zagotoviti varnega okolja za izvedbo civilnega dela operacije (humanitarna pomoč, obnova gospodarstva in infrastrukture, normalizacija

življenja, vzpostavitev civilne oblasti,...), da pa morajo za civilni del operacije poskrbeti mednarodne vladne in nevladne organizacije. Prav tu pa nastopa problem, kako uskladiti različne organizacijske in druge interese vojske ter vladnih in nevladnih organizacij.

Za uspeh in učinkovitost operacije je bistveno, da se načrtujejo in izvajajo skladno s sprejeto doktrino iz česar izhaja tudi primerno vojaško usposabljanje in urjenje doma. Pred odhodom na misijo je potrebno enote usposobiti v poročanju in ocenjevanju situacije, posredovanju in tehnikah razreševanja konfliktov. Prav tako bi morali izboljšati vojaško policijske sposobnosti. Mirovne sile se morajo zavedati lokalne kulture in norm obnašanja. Upoštevati morajo še učinkovite javne informacije in dobre odnose z mediji. Spoštovanje človekovih pravic in poznavanje mednarodnega prava sta prav tako bistvena za uspeh operacije kriznega odzivanja in vzdrževanje nepristranskosti in kredibilnosti mirovnih sil.

Tukaj je tema relevantna tudi za Slovensko vojsko. Vlada RS je odločila, da bodo enote in pripadniki Slovenske vojske sodelovali v operacijah kriznega odzivanja, pri čemer se Slovenska vojska največ pojavlja v operacijah na Balkanu, kjer je njen prispevek zaradi poznavanja zgodovinskih okoliščin ter nekdanje skupne države še posebej pomemben. V operacijah kriznega odzivanja se pripadniki Slovenske vojske srečujejo s problemi civilno vojaškega sodelovanja. Predvidevanja problemov civilno vojaškega sodelovanja, ter izvajanje ukrepov za njihovo odpravljanje z ustrezno organiziranostjo in usposabljanjem, pa bo važen napotek za Slovensko vojsko in bo izboljšal učinkovitost sodelovanja pripadnikov Slovenske vojske v operacijah kriznega odzivanja.

2 HIPOTEZA

Sodobne operacije v podporo miru (mirovne operacije) so večstranske, večrazsežne in večnacionalne ter potekajo na območjih civilnih konfliktov in razpadlih družb. Pri izvrševanju mandator operacij v podporo miru (mirovnih operacij) je prišlo do določenih problemov med vojsko in civilnimi strukturami. Da bo misija izpolnila svoj mandat v duhu lokalnega prebivalstva je odvisno od uspešnega civilno vojaškega sodelovanja, zato je potrebno tudi civilno vojaško sodelovanje Slovenske vojske v operacijah v podporo miru (mirovnih operacijah) načrtovati in izvajati skladno z doktrinarnimi rešitvami, ki bodo prispevale k uspešni realizaciji poslanstva in nalog.

3 METODE IN NAČINI RAZISKOVANJA

Upoštevajoč naravo problema proučevanja, ki na slovenskem prostoru še ni bila širše obdelana in zahteva obsežno teoretično podlago, bom v skladu s postavljeno hipotezo uporabil predvsem tri splošne raziskovalne metode: analitično – sintetično in induktivno – deduktivno ter deskriptivno metodo, s katero bom predstavil in opisal značilnosti sodobnih operacij v podporo miru in civilno vojaških odnosov. Analiziral bom vsebino pisnih virov, ki sem jih uporabil pri proučevanju že uveljavljenih teorij ter spoznanj o predmetu proučevanja. S primerjalno metodo bom ugotavljal podobnosti in razlike problemov civilno vojaškega sodelovanja, ter rešitve problemov civilno vojaškega sodelovanja v doktrinah vodilnih držav Nata. Uporabil bom tudi empirične t.j. analizo problemov - primerov v civilno vojaških odnosih, ki jih bom obdelal na osnovi virov in lastnih spoznanj. Pri tem bom tudi analiziral odziv vojaških in civilnih institucij na področju civilno vojaškega sodelovanja na omenjene probleme. S to metodo bom dokazoval del hipoteze, ki govori o vplivu ustreznih civilno vojaških odnosov na uspeh operacije. Kljub pomanjkanju empiričnih podatkov in raziskav na tem področju v Slovenski vojski bom na osnovi dedukcije in sinteze predstavil model doktrinarne urejanja civilno vojaškega sodelovanja v Slovenski vojski.

4 STRUKTURA NALOGE

4.1 PRVO POGLAVJE : Značilnosti operacij v podporo miru

4.1.1 Definiranje operacij v podporo miru

Že v uvodu sem omenjal kompleksnost in razvoj operacij v podporo miru. Hitre spremembe v mednarodnem okolju po hladni vojni pa so še bolj prispevale k potrebi po jasni definiciji operacije v podporo miru, da bi tako postavili okvirje za raziskovanje in ugotavljanje problemov in možnih rešitev, ki izhajajo iz kompleksnosti sodobnih operacij v podporo miru.

Pred tem, ko se lotimo definicije, naletimo že na pojmovno zagato, ki izhaja iz različnih izrazov uporabljenih v drugih državah, oziroma v svetu ni enotne terminološke opredelitve. Po drugi strani pa zaradi različnih tipov operacij v podporo miru prihaja do izrazoslovne zmede. V angleško govorečem območju srečujemo izraze, kot so »Peace Support Operations«, ki v prevodu pomeni izraz operacije v podporo miru in pa »Military Operations Other Than War« (Združene države Amerike, dalje ZDA), ki bi jih lahko prevedli kot vojaške operacije drugačne od vojn. Slednja je preozka, saj posega na področje vojaških operacij, ki jih v vojaški doktrini Slovenske vojske poimenujemo stabilizacijske operacije, mi pa želimo obravnavati operacije v podporo miru kot celoto, tako vojaških kot civilnih aktivnosti. Izraz mirovne operacije »Peace Operations« izhaja iz opredelitev v Organizaciji združenih narodov in ga uporablja določen krog vladnih in nevladnih organizacij (Pipenbaher (2005): 17). V zadnjem času so v Nato vpeljali novo tipologijo operacije v podporo miru in s tem ustrezno izrazoslovje. Nato je za izvajanje mirovnih operacij izdal doktrino »AJP 3.4. Non-Article 5 Crisis Response Operations« v prevodu operacije kriznega odzivanja, ki niso po členu 5. Washingtonske pogodbe. V predgovoru jih opredeli kot multifunkcijske operacije, ki obsegajo politične, vojaške in civilne aktivnosti, spodbujene in izvedene v skladu z mednarodnim pravom, vključujoč mednarodno humanitarno pravo, prispevajo k preprečevanju in razrešitvi konfliktov in krizni management v smislu deklariranih ciljev zavezništva (AJP 3.4. 2005: xiii). Doktrina obsega tako podporne operacije, ki so v osnovi povezane z civilnimi agencijami, operacije v podporo miru do zavezniških bojnih operacij. K temu pa lahko zavezništvo izvaja še operacije evakuacije in naloge v podporo pomoči ob velikih nesrečah ter iskanje in reševanje ali nebojne evakuacije.

Operacije kriznega odziva zajemajo zelo širok spekter delovanj. Ko govorimo o operacijah v podporo miru (Peace Support Operations), so to operacije, ki se navadno izvajajo v podporo mednarodno priznanih organizacij, kot sta Organizacija združenih narodov in Organizacija za varnost in sodelovanje v Evropi, vključujejo vojaške sile in diplomatske in humanitarne agencije in se izvajajo z namenom doseganja dolgotrajne politične rešitve ali drugih določenih pogojev. Nato le te dalje deli na operacije za vzdrževanje miru (Peacekeeping Operations) in operacije za vsiljevanje miru (Peaceenforcement Operations), operacije preprečevanja konfliktov (Conflict Prevention), operacije vzpostavljanja miru (Peacemaking Operations), operacije za izgradnjo miru (Peacebuilding Operations) in operacije zagotavljanja humanitarne pomoči (Humanitarian Operations) (AJP 3.4. 2005: 3-1).

Takšna razdelitev mirovnih operacij je bila upoštevana v izdelavi vojaške doktrine Slovenske vojske, kot potreba po zagotavljanju interoperabilnosti Slovenske vojske znotraj zavezništva, s čimer se zagotavlja enotno razumevanje pojmov in delovanj, ki jih opredeljujejo.

Izraz mirovne operacije je že desetletja v uporabi v slovenskem jeziku in je kot tak pojmovno ustrezen angleškemu izrazu (Peace Operations in Peace Support Operations) in se, kot že rečeno, uporablja v terminologiji Združenih narodov (Jelušič 2003: 629).

V literaturi in dokumentih srečujemo tudi izraz mednarodne vojaške operacije, ki se sicer nanaša na operacije kriznega odzivanja, a je kot tak presplošen in bi se lahko razumelo, da zajema tudi bojne operacije.

Različna poimenovanja in težave, ki iz njih izhajajo, pa je možno razrešiti z natančnimi definicijami, ki tako pojasnijo in opredelijo vsebino določenega termina in omogočijo skupno razumevanje. Redni profesor dr. Ljubica Jelušič v svojem delu »Mirovne operacije kot oblika globalne mirovne preventive pred širjenjem groženj« podaja širšo definicijo mirovnih operacij, kjer navaja, »da so mirovne operacije vse oblike vojaških in nevojaških aktivnosti za vzpostavitev ter ohranjanje mednarodnega miru, za katere je značilno, da:

- imajo mednarodni mandat, praviloma s strani mednarodne organizacije (najbolj zaželeno s strani varnostnega sveta Združenih narodov);
- jih izvajajo mednarodne organizacije, regionalne organizacije ali ad hoc koalicije držav;
- jih izvajajo sile in osebje v večnacionalni sestavi;
- potekajo zaradi vzpostavitve ali ohranitve »statusa quo« oziroma zagotovitve mirnega in dogovorjenega prehoda iz »statusa quo« v neko drugo obliko politične skupnosti;
- potekajo v dobro lokalnega prebivalstva in niso namenjene zasedbi ali pripojitvi ozemlja;
- potekajo tako, da povzročajo čimmanj škode in ob uporabi minimalne sile« (Jelušič 2003: 630).

Bojan Pipenbaher v svojem prispevku »Vključevanje civilnih funkcionalnih strokovnjakov v operacije v podporo miru« prav tako podaja širšo definicijo, kjer pravi, da so »operacije v podporo miru v vsebinskem in funkcionalnem smislu raznovrstne oblike mehanizmov, ukrepov, aktivnosti in drugih prizadevanj sistema kolektivne varnosti, ki jih na podlagi

mandata Združenih narodov oziroma Organizacije za varnost in sodelovanje v Evropi v okviru, ter kot del razvijajočih se koherentnih sistemov in mehanizmov kriznega upravljanja ter odzivanja izvajajo mednarodne vojaške in civilne strukture držav pošiljateljic» (Pipenbaher 2005: 18).

Oddelek Združenih narodov za operacije vzdrževanja miru (DPKO) podaja na svoji spletni strani standardno definicijo, ki odgovarja prisotnosti Združenih narodov na terenu (navadno vključujoč civiliste in vojake), da s soglasjem sprtih strani uveljavlja ali nadzira dogovore, ki so povezani z nadzorom konfliktov in njihovo razrešitvijo ali zagotavljajo varno razdelitev humanitarne pomoči. Je tehnika Združenih narodov kot sredstvo za vzdrževanje mednarodnega miru in varnosti.

Nato v doktrini operacij v podporo miru sicer ne poskuša direktno definirati operacij v podporo miru, v uvodu le poda bistvene značilnosti in navaja, da se Operacije v podporo miru stalno razvijajo znotraj konteksta operacij kriznega odzivanja. Oblikovane so za reševanje kompleksnih kriz in velikih izzivov, ki izhajajo iz propadlih ali propadajočih držav v nejasnem in razvijajočem strateškem okolju. Operacije v podporo miru so izvajane nepristransko, ponavadi v podporo mednarodno priznane organizacije kot sta Organizacija združenih narodov in Organizacija za varnost in sodelovanje v Evropi, vključujejo vojaške sile in diplomatske in humanitarne agencije ter se izvajajo z namenom doseganja dolgotrajne politične rešitve ali drugih določenih pogojev.

Definicije poudarjajo skupno delovanje vojaške in civilnih organizacij za doseganje cilja, ki izhaja iz mandata, medtem ko Nato definira operacije za podporo miru kot dejavnost v podporo civilnih organizacij. To dejstvo bo pomembno izhodišče za analizo civilno vojaških odnosov v naslednjem poglavju.

Kljub različnim argumentom za uporabo terminologije bom v nadaljevanju uporabil terminologijo Nata, ker je ta primerna tako za nadaljnjo razpravo, kot tudi izhaja iz nove doktrine Slovenske vojske in ker je za Slovenijo, kot članico Nata, pomembno, da doseže tudi terminološko interoperabilnost za učinkovitejše delo znotraj zavezništva.

4.1.2 Zgodovinski razvoj mirovnih operacij (operacij v podporo miru)

4.1.2.1 Mednarodni odnosi in mirovne operacije Združenih narodov

V uvodu vsekakor ne moremo zaobiti dogodkov po padcu berlinskega zidu leta 1989, ki so temeljito spremenili mednarodni sistem in razumevanje procesov v njem. Če bi lahko obdobje pred tem imenovali obdobje bipolarnosti, ki pa je po mnenju nekaterih piscev obstajalo samo glede na posest jedrskega orožja, ne pa tudi na področju ekonomske moči, bi za sedanje obdobje lahko rekli, da se mednarodni sistem vse bolj nagiba v multipolarnost, saj se ZDA na ekonomskem področju približujeta Japonska in Zahodna Evropa, ne gre pa prezreti tudi naraščajoče moči azijskih držav Kitajske, Indije, Koreje... (Benko 2000: 352) Vendar pa pri tem ne smemo pozabiti na še vedno izjemen položaj ZDA kot edine supersile, ki v svetu igra vlogo odločilne države in svojo vojaško in ekonomsko moč izkorišča za doseganje svojih nacionalnih strateških interesov.

Ko govorimo o posledicah velikih sprememb v strukturi mednarodne skupnosti na območju svetovnega obrobja, se srečujemo z njihovimi kratkoročnimi in dolgoročnimi učinki. Med kratkoročne je treba prišteti zatone enopartijskih sistemov na azijskih in afriških tleh, pomembnejši pa so neposredni učinki, katerih trajanje bo lahko daljše in jih predstavlja konec soočenja obeh nasprotujočih si blokov na njihovih tleh, ko sta si skušala pridobiti strateške in politične prednosti. Sedaj tega tekmovanja ni več in zlasti afriške države so prepuščene same sebi, kar se bo odrazilo na kopičenju notranjih konfliktov (Benko 2000: 353). Priznati je treba, da kopičenje notranjih konfliktov ne velja le za Afriko, ampak tudi za številne države v Evropi, Aziji in Južni Ameriki. To se odraža tudi z razpadom držav in reševanjem notranjih konfliktov z orožjem, kot je za to primer na ozemlju nekdanje Jugoslavije. Notranje ekonomsko in družbeno razsulo v afriških državah pa ponuja tudi ugodne možnosti za razmah revolucionarnih gibanj z religioznim zaledjem, kot velja za islamski fundamentalizem, ki s pojavom novega "orožja velikega dosega" – terorizmom, ogroža varnost tako v regiji kot tudi v državah tako imenovanega svetovnega centra.

Od druge polovice 80-ih let so se začela uveljavljati mnenja o novi vlogi Združenih narodov oziroma o novem odkritju Združenih narodov. Največ so se opirala na pojav tako imenovanih mirovnih operacij svetovne organizacije, ki jih ustanovna listina sicer ne predvideva, so pa nastale na podlagi široke interpretacije le-te, ki tej organizaciji nalaga odgovornost za

mednarodno varnost in mir (Benko 2000; 359). Gre za dejanja Združenih narodov, ki vključujejo uporabo oboroženih sil brez uporabe prisilnih sredstev zato, da bi vzpostavila ali ohranila mir in varnost na konfliktnih območjih.

Razlago za te premike v dejavnosti svetovne organizacije so največ iskali v spremenjenih odnosih med obema supersilama, pa tudi v novih spoznanjih mednarodne javnosti in večjega števila držav, da je za zagotavljanje varnosti in miru potrebno kreniti od bolj ali manj neuspešnega modela kolektivne varnosti h kooperativnemu, kar je že na zgodnjih začetkih mirovnih operacij poudarjal Dag Hammarskjöld, vključujoč vanje tudi preventivno diplomacijo. O tem je govoril še bivši sekretar Butros Butros Gali na 48. zasedanju generalne skupščine, ko je poudarjal, da sta preventivna diplomacija in razreševanje konfliktov dve Združenim narodom svojstveni odgovornosti, ki sta zajeli nove razsežnosti, tako da je sedanjí pojem mirovnih operacij prešel okvire dejavnosti in odgovornosti Združenih narodov v doslej zamišljenem obsegu (Benko 2000; 359).

Mirovne operacije Združenih narodov so že ali pa bodo postale eden od instrumentov tako imenovanega kooperativnega zagotavljanja miru, ker je njihova vzpostavitev načeloma odvisna od soglasja vseh udeležencev v konfliktu za uporabo sil in mehanizmov Združenih narodov in od soglasja tako rekoč večine članic te organizacije ter razumevanja, da je mogoče le na ta način razreševati sporna vprašanja, ki ogrožajo svetovni mir.

Iz zgodovine Združenih narodov je razvidno, da bipolarnost mednarodnega sistema, ki je v glavnem prevladovala do leta 1989, ni omogočala ustrezne dejavnosti te organizacije, medtem ko se njen zagon začel s krizo bipolarnosti in njenim propadom.

Ustanovna listina daje Organizaciji združenih narodov pravno podlago za njene postopke pri ohranjanju miru, ki temelji na soglasju držav članic, da bodo spoštovale določila Ustanovne listine. »Združeni narodi so si zadali za cilj varovati mednarodni mir in varnost in da bodo v ta namen izvajali učinkovite kolektivne ukrepe:

- da se preprečijo in odvrnejo grožnje miru;
- da se zatrejo agresivna dejanja in druge kršitve miru;
- si prizadevala, da se mednarodni spori in pa situacije, ki bi utegnili privedi do kršitve miru, zgladijo ali uredijo z mirnimi sredstvi in v skladu z načeli pravičnosti in mednarodnega prava« (Benko 2000: 376).

Pomembno je dodati, da Ustanovna listina Organizacije združenih narodov le tej ne daje pravice vmešavanja v notranjo pristojnost države, vendar pa ima po VII. členu možnost uporabe prisilnih ukrepov. V tem členu Ustanovne listine je določeno tudi, da Varnostni svet, kot organ Organizaciji združenih narodov, ugotavlja ali obstaja kakšno ogrožanje miru ali agresivno dejanje in kaj storiti, da se ohranita ali vzpostavita mednarodni mir in varnost (39. člen Ustanovne listine). Zato ima Varnostni svet na razpolago sredstva za zagotavljanje in ohranjanje miru, h katerim lahko pozove članice, kot so:

- popolna ali delna prekinitev ekonomskih odnosov;
- popolna ali delna ukinitve železniških, pomorskih, zračnih, poštnih, telegrafskih, radijskih ter drugih komunikacijskih sredstev;
- pretrganje diplomatskih odnosov (41. člen Ustanovne listine).

Ti ukrepi so se v zgodovini pokazali le kot delno učinkoviti, saj je poznano, da ekonomski ukrepi niso dovolj učinkoviti. Kot primer je ZRJ v času Miloševićevega režima, ko zgoraj navedene sankcije niso dosegle zelenega učinka. Podobnih primerov je še kar nekaj (Romunija pod Chaucekom, Irak pod Huseinom...). Ustanovna listina v 42. členu daje možnost, če ukrepi iz 41. člena niso učinkoviti, lahko Varnostni svet izvede tako akcijo z zračnimi, pomorskimi in kopenskimi silami, kakršna bi se mu zdela potrebna za ohranitev ali vzpostavitev mednarodnega miru in varnosti. Taka akcija lahko vključuje demonstracije, blokado in druge operacije, ki se izvedejo z zračnimi, pomorskimi in kopenskimi silami članov Združenih narodov. Člen 43 zavezuje države članice, da bodo na poziv Varnostnega sveta dale na razpolago določene oborožene sile, pomoč, olajšave in možnost prehoda.

Problem je v tem, da države ni možno prisiliti, da na razpolago svoje oborožene sile. Za rešitev problema Ustanovna listina sicer načrtuje v 45. členu vojaški štab in obvezuje države, da imajo v pripravljenosti oddelke zračnih sil, vendar pa do sedaj ta oblika akcije ni imela zadovoljivih uspehov pri vzdrževanju in vzpostavljanju miru predvsem zaradi dejstva, da države nerade dajo na razpolago svoje oborožene sile pod poveljstvo kake druge države, pa tudi pri konkretni situaciji države vodi njihov nacionalni interes oz. trenutna politika, ki jo izvajajo do nastale situacije. Prav tako je čas za zbiranje in organiziranje lahko izjemno dolg, ker teh sil ni stalno na razpolago, še posebej je problematična logistika, vodenje in poveljevanje. Tako je tak način akcije lahko že v startu zamujen in ne učinkuje takrat, ko je to še smiselno. Varnostni svet ima znotraj pravice angažiranja oboroženih sil članic možnost dati

mandat kolektivni vojaški akciji, kar se je pokazalo v primeru angažiranja sil Nata, za mnogo bolj učinkovito, predvsem zaradi sistemske urejenosti in organiziranosti sil Nata za angažiranje multinacionalnih sil članic Nata.

Sedmo poglavje Ustanovne listine Organizacije združenih narodov omogoča uporabo držav članic za mirovne operacije. Pri tem se lahko izvajajo:

- Operacije za vzpostavitev miru (Peacemaking).
- Namen teh operacij je, da se sovražne strani pripravijo do sporazuma z diplomatskimi sredstvi. Sredstva, ki jih generalni sekretar uporabi, so diplomacija in mednarodno sodišče.
- Operacije za izgradnjo miru.
- Te operacije Združeni narodi načrtujejo za odpravo vzrokov za nastale sovražnosti, predvsem s pomočjo pri razvoju in izgradnji demokracije in gospodarski obnovi. Pri tem Združeni narodi sodelujejo s številni vladnimi in nevladnimi organizacijami.
- Operacije za vzdrževanje miru.
- Operacije za vzdrževanje miru organizira Varnostni svet in pri tem definira cilj, mandat in sile za vzdrževanje miru in mednarodne varnosti.

Večina teh operacij zajema vojaške naloge, kot so prekinitev ognja ali vzpostavitev tamponske cone, medtem ko pogajalci iščejo dolgoročne rešitve. Druge naloge so lahko pomoč pri volitvah, humanitarne, pa tudi policijske. Operacije so lahko organizirane tudi tako, da preprečujejo izbruh sovražnosti, kot je to bilo v Makedoniji. Poleg tega pa so bile operacije organizirane za nadzor mirovnih sporazumov o sodelovanju z mirovnimi silami regionalnih organizacij.

Za vse navedene operacije je značilno, da se mirovni napor nanašajo na vzpostavitev miru, ki bo temeljil na osnovah demokratične civilne družbe. Pot do tega je ponavadi zelo dolga (v Kašmirju že od leta 1949), saj doseganje ciljev mirovne operacije zahteva ogromno dela, da se vzpostavijo civilna oblast, civilno pravo, spoštovanje človekovih pravic, pogoji za normalno življenje in delo civilnega prebivalstva, obnova gospodarstva in infrastrukture.

4.1.2.2 Razvoj operacij v podporo miru

Ko želimo poudariti kompleksnost sodobnih mirovnih operacij, ne moremo mimo ugotavljanja zgodovinskih vzrokov za kompleksnost mirovnih operacij. Kljub temu da operacije v podporo miru predstavljajo moderen izraz in je postal popularen predvsem po koncu hladne vojne, je zgodovina operacij v podporo miru veliko daljša in sega v obdobja tudi pred ustanovitvijo Združenih narodov, katerim radi pripisujemo operacije v podporo miru. Pred tem so obstajale aktivnosti za nadzor, vzpostavitev ali varovanje meja, nadzorovanje premirja, plebiscita itd (Jelušič 2003: 631). Bistveno je, da so bile te aktivnosti mednarodne in so imele za cilj zagotavljanje miru. Že takrat pa so se srečevali z problemi vezanimi za cilje teh aktivnosti, saj je bila meja med operacijami za stabilnost in mir oziroma v imperialistične namene zelo nejasna (Jelušič 2003: 631).

Z ustanovitvijo Združenih narodov operacije v podporo miru dobijo mednarodno pravno podlago v 6. in 7. poglavju Ustanovne listine Organizacije združenih narodov. V 6. poglavju so predvideni mehanizmi za mirno reševanje sporov, kot so anketa, posredovanje, pogajanja, sprava, razsodništvo, sodna rešitev, regionalni dogovori in druga mirna sredstva po dogovoru strani v sporu. V 7. poglavju pa so v primeru ogrožanja, kršitve miru in agresivnih dejanj predvidene sankcije in prisilne akcije. Te so lahko prekinitve gospodarskih odnosov, komunikacij in pretrganje diplomatskih odnosov. Če se te akcije pokažejo za neučinkovite, lahko Varnostni svet Združenih narodov poseže po ukrepih z zračnimi, pomorskimi ali kopenskimi silami v obliki demonstracije, blokade ali drugih ukrepov. Predvideva se tudi možnost izvedbe mednarodne prisilne akcije, ki jo vodi odbor vojaškega štaba, članice Združenih narodov pa so se zavezale, da bodo prispevale vojaške sile.

Operacije v podporo miru ne sodijo v nobeno od navedenih poglavij, ampak se nahajajo nekje vmes, saj so največkrat med diplomatsko pravnimi nenasilnimi akcijami in z vojaško silo izvedenimi akcijami. Problem, ki se tu pojavi, je v nesposobnosti Varnostnega sveta Združenih narodov, da bi s konsenzom vseh stalnih članic zbral vojaške sile za operacije vsiljevanja miru, kot je to predvideno v 7. poglavju Ustanovne listine Organizacije združenih narodov. Temu je še posebej pripomoglo stanje v Varnostnem svetu Združenih narodov po začetku hladne vojne, ko je bilo prisotno stalno nasprotovanje med velesilami pri večini ključnih varnostnih vprašanj takratnega sveta.

Vse do danes so operacije v podporo miru šle skozi razvoj pogojen z mednarodno situacijo, odnosom velikih sil in v zadnjem času vse večjo globalizacijo. Pri tem različni avtorji to obdobje razvoja delijo na različna podobdobja glede na karakteristike operacij v podporo miru v teh obdobjih. Tako Pipenbaher v svojem prispevku deli operacije v podporo miru na tiste v času hladne vojne in tiste po njej. V obdobju hladne vojne določi značilnosti operacije v podporo miru, ki so se izvajale v primeru konsenza sprtih strani, uporaba sile je bila omejena na samoobrambo, večino sil so prostovoljno prispevale male in nevtralne države, težile pa so k načelom nepristranskosti in zagotavljanju svobode gibanja vpletenih akterjev. Avtor poudari, da se v tem obdobju razvijejo vsi tipi sodobnih operacije v podporo miru tako vzdrževanje, izgradnja kot nadzor in vsiljevanje miru. Po hladni vojni pa so glavne značilnosti operacije v podporo miru nemoč Združenih narodov za uspešno izvedbo operacije v podporo miru in vključevanje drugih mednarodnih organizacij kot so Evropska unija, Zahodno Evropska unija, Organizacija za varnost in sodelovanje v Evropi in Nato. Poleg te značilnosti ugotavlja še dejstvo, da v so v modernih operacijah v podporo miru zabrisane meje med posameznimi tipi operacij, da operacija prehaja iz enega tipa v drugega in da je možna tudi predaja operacije ene organizaciji drugi. Poudarja tudi pomen regionalnih organizacij, ki imajo ključno vlogo pri podpori operacij Združenih narodov, vse večji pomen aktivne vojaške vloge pri zagotavljanju miru (vsiljevanje miru), angažiranje mirovniških sil pri ponovnem vzpostavljanju propadle državne oblasti (Albanija). Poseben mejnik vidi v novem pojavu kombinacije vojaških intervencij koalicijskih sil pod vodstvom ZDA in skoraj sočasnih operacij v podporo miru, ki jih praviloma izvajajo iste države. Izpostavi tudi pomen mandata sil operacije v podporo miru, ki da je bil velikokrat preozek in so ga morali popravljati z novimi in da je od mandata odvisen uspeh operacije, k čemur dodaja še pomen pravil uporabe sile in civilno vojaškega sodelovanja (Pipenbaher 2005: 29). Vse te značilnosti kažejo na zapletenost in razsežnost teh operacij, občutljivost uporabe sile in pomena vodenja situacije, v kateri sodeluje veliko različnih akterjev, ki jih je potrebno povezati in voditi v smeri cilja operacije.

Jelušičeva v svojem prispevku »Mirovne operacije kot oblika globalne mirovne preventive pred širjenjem groženj« zgodovino operacij v podporo miru (mirovniških operacij) deli na tri faze:

- »obdobje od leta 1947 do 1956 – prva faza;
- obdobje od 1956 do 1988 – druga faza;
- obdobje po 1988 – tretja faza«.

V prvi fazi so se operacije v podporo miru v glavnem izvajale za nadzor premirja, kot opazovalne misije ali posredovanja v sporu, za nekatere iz tega obdobja pa je značilnost tudi dolgotrajnost, saj nekatere trajajo še danes.

V drugi fazi avtorica vidi prelomnico v prvi uradno poimenovani operaciji v podporo miru UNEF¹ na Sueškem prekopu. Značilnosti teh operacij so bile velik pomen vojaških sil za vzdrževanje miru, potreba po nevtralnem ravnanju mirovnih sil, vmešavanje velikih sil, ki so onemogočale uspešnejšo posredovanje, in pomen priprav vseh udeležencev v operaciji.

V tretji fazi je prišlo do porasta operacij v podporo miru z močno spremenjenimi mandati. Značilno je, da so bili mandati povezani z večjim številom različnih nalog, poleg tega pa se je pojavilo še veliko število različnih organizacij. Pokaže se nemoč Združenih narodov zaradi uporabe ene same tehnike, to je razmejevanja strani v notranjih spopadih, kar lahko privede do poglobljanja konflikta, pripadniki mirovnih sil pa se zaradi šibkih sil postavljajo v nevarnost. Kritiki pa vidijo tudi nevarnost mešanja vojaškega posredovanja s civilnimi nalogami, kar lahko vodi do pristranskosti in mešanja političnih ciljev držav, ki prispevajo mirovne sile v operacije v podporo miru (Jelušič 2003: 635).

4.1.3 Tipologije operacij v podporo miru

Iz proučevanja zgodovinskega razvoja operacij v podporo miru se je razvilo več tipologij, ki so posledica različnih kriterijev po katerih se razvrščajo. Tako lahko ločujemo operacije glede na prisotnost oborožene sile v operaciji na opazovalne in operacije, kjer je prisotno lahko orožje. Glede na število akterjev jih lahko delimo na tiste tradicionalne z manjšim številom vpletenih in kompleksne, kjer je veliko število različnih akterjev. V zadnjem času pa se pojavljajo tudi delitve na operacije, ki so posledica mehanizmov kolektivne varnosti ter klasičnimi operacijami za ohranjanje miru (Jelušič 2003: 635). Pri tem se mehanizem aktivira z določitvijo skupnega sovražnika, pri klasičnih operacijah v podporo miru pa sovražnika ni, so sprte strani.

¹ United Nations Emergency Force

Najbolj poznane so tipologije, ki operacije v podporo miru delijo glede na značilnosti po generacijah. Tako tipologijo opisuje Winrich Kühne v svojem delu »Peace Support Operations: How to Make them Succeed«. Tako imenovana prva generacija operacije v podporo miru je bila v glavnem omejena na razdvajanje vojskujočih se strani z vrinjenjem lahko oboroženih in nevtralnih mednarodnih enot in opazovanja in nadziranja dogovorjene prekinitve ognja. Konsenz, nepristranskost, uporaba sile edino za samobrambne namene, prosto gibanje enot, kot tudi sporazum o uporabi sil (SOFA²) s prizadeto deželo, so bili osnovni stebri prve generacije operacije v podporo miru. V sredini osemdesetih ob koncu hladne vojne in odblokiranjem Varnostnega sveta Združenih narodov so se razvile operacije v podporo miru druge generacije, za katere sta bila značilna multidimenzionalnost in dinamičnost. Sedaj vojaki in civilisti niso bili več omejeni na nadzorovanje prekinitve ognja. Iskanje političnih in socialnih rešitev in večja potreba po prisotnosti mirovnih sil v čim krajšem času sta postali enako pomembni nalogi. Operacije so tako postale mnogo bolj dinamične in kompleksne v smislu razreševanja konfliktov. Policija in civilisti različnih profesij v velikem številu postanejo pomembni partnerji vojakom. Dogodki v Somaliji, bivši Jugoslaviji, Liberiji, Haitiju so pokazali, da samo podpisovanje mirovnih sporazumov in prekinitve ognja niso dovolj za končanje nasilja. Številni pripadniki mirovnih sil in humanitarni delavci so bili izpostavljeni različnim vrstam nasilja. Tako je postala najpomembnejša zahteva za vojake in policijo vzpostavitev in vzdrževanje varnega okolja za humanitarno pomoč in politično, socialno obnovo. Na osnovi tega se je pojavila tretja generacija sedaj največkrat imenovana multidimenzionalna (robustna) operacija v podporo miru, zunaj Združenih narodov (Kühne 1999: 359). Te operacije se naslanjajo na 6. in 7. poglavje Ustanovne listine Organizacije združenih narodov. To je zameglilo razlikovanje operacij glede na določila posameznih poglavij in kljub nasprotovanjem je postalo jasno, da se krizna žarišča in njeni akterji ne ozirajo na določila posameznih poglavij. Zabrisane so črte med domačim in mednarodnim zaradi etničnih konfliktov in državljanskih vojn, pa tudi med državnimi in nedržavnimi akterji.

Avtorji, ki zagovarjajo tako delitev operacije v podporo miru, so si edini, da so operacije v podporo miru prve generacije potekale v obdobju 1947 do konca hladne vojne in da so druga in tretja generacija potekali v obdobju po tem. Kühne vidi izjemo v operaciji v podporo miru v Kongu 1960 – 1964, ki je po svojem obsegu, značilnostih in uspešnosti sicer spadala v tretjo generacijo operacije v podporo miru (Kühne 1999: 360). Poučno iz tega primera je to, da je

² Statute of Force Agreement

kljub uspehu življenje izgubilo precej »modrih čelad« zaradi preslabe podpore in okrepitev na izpostavljenih položajih. Pri tem je izpostavil tudi dejstvo, da je že takrat enaintrideset let pred Butrosom Galijem in »Agenda for Peace« bilo jasno, da nacionalna suverenost ni več absolutna.

Glede na razlike v mandatu in na vlogo mirovnih sil v operacijah v podporo miru je za drugo in trejo generacijo operacij v podporo miru pomembna Gouldingova tipologija, ki določa šest skupin operacij (Jelušič 2003: 639):

- »Preventivna namestitev sil Združenih narodov pred izbruhom oboroženega spopada, na zahtevo ene od sprtih in samo na njenem ozemlju.
- Tradicionalna interpozicijska (vmesna) razmestitev mirovnih sil, ki ustvarjajo pogoje za uspeh političnih pogajanj. Mirovne sile nadzirajo prekinitev ognja, ločujejo sprte strani, poročajo o kršitvah, vendar se v spor ne vpletajo in skrbno pazijo na nepristranskost. Interpozicijske mirovne sile so lahko neoborožene opazovalne sile, oborožene interpozicijske sile ali mešanica obojega.
- Operacije za uresničevanje sprejetih mirovnih ali drugih splošnih sporazumov med sprtimi stranmi. Mirovne sile opravljajo naloge, kot so spoštovanje človekovih pravic, razorožitev sprtih strani, skladiščenje in uničevanje orožja, ustanavljanje in usposabljanje novih vojaških sil, nadzor nad policijskimi enotami. Običajno so take operacije možne ob sodelovanju vseh petih stalnih članic Varnostnega sveta Združenih narodov. Mirovne sile morebitnih kršilcev dogovorjenih sporazumov ne morejo kaznovati.
- Operacije za zaščito humanitarne pomoči še v času oboroženih spopadov. To je nov tip operacij, ki predvideva uporabo vojaške sile za zaščito konvojev ali za samo razdeljevanje humanitarne pomoči.
- Operacije za stabilizacijo razmer in vzpostavitev državnosti. Mirovne sile imajo širok spekter nalog, od humanitarne pomoči, ustvarjanja razmer za prekinitev ognja, do razorožitve enot, doseganja političnega kompromisa med sprtimi stranmi, izgradnje političnih struktur, oživitve gospodarstva in drugih infrastrukturnih sistemov. V teh operacijah je možna širša uporaba sile, tudi v skladu s 7. poglavjem Ustanovne listine Združenih narodov.
- Operacije za preprečitev kršenja dogovorov v sporu. Te operacije predvidevajo uporabo sile, pri čemer sprte strani dosežejo vnaprej sporazum, po katerem lahko mirovne sile Združenih narodov uporabijo silo proti katerikoli strani, ki bi kršila

premirje ali sporazum kot tak. Tudi v primeru teh operacij gre za uporabo sile, ki bistveno presega samoobrambne namene, in s tem tudi presega namene tradicionalnih operacij v podporo miru«.

4.1.4 Kompleksnost in problemi sodobnih operacij v podporo miru

Že v zgodovinskem razvoju operacije v podporo miru smo se srečali z modernimi izrazi, ki karakterizirajo operacije v podporo miru, kot so multidimenzionalnost, kompleksnost, multifunkcionalnost, multinacionalnost, tradicionalne operacije v podporo miru itd. Verjetno je najlažje razlagati izraz multinacionalnost, saj so operacije v podporo miru od samega začetka multinacionalne, ker je bistvo teh operacij v sodelovanju mednarodne skupnosti pri ohranjanju miru in varnosti. V sodobnih operacijah v podporo miru sodeluje vse več držav. Če so v operacijah v podporo miru prve generacije sodelovale v glavnem manjše nevtralne države, se sedaj vključujejo tudi večje države in velesile, ki imajo v teh operacijah tudi svoje nacionalne interese, o čemer bo govora kasneje. Vsa ta pisana družčina držav mora delovati kar se da enotno in po enotni doktrini, da bi dosegla cilj. Poleg tega pa je za učinkovitost sil posameznih držav potreben konsenz držav, da prispevajo sile in prenesejo pristojnosti poveljevanja nad temi silami, kar ni tako enostavno, saj države želijo obdržati kontrolo nad svojimi silami. Zato ponavadi prenesejo le del pristojnosti za poveljevanje, kar pa je lahko težavno v trenutku, ko se zaradi nastale situacije sil ne da uporabiti zaradi nacionalnih omejitev. Tak problem je nastal na Kosovu leta 2000, ko so izbruhnili nemiri v Kosovski Mitrovici in tamkajšnje sile niso bile zadostne. Kljub temu da je poveljnik sil Nata na Kosovu - dalje KFOR³ želel premakniti del sil iz drugega območja v pristojnosti druge države v to območje, tega ni mogel, ker so imele sile, ki jih je želel premakniti, nacionalno omejitev, da lahko delujejo le v svojem sektorju. Zato je pri načrtovanju operacije v podporo miru in uporabe sil potrebno natančno načrtovanje in upoštevanje nacionalnih omejitev. Naslednja težava, ki izhaja iz multinacionalnosti, je različna oprema sil, ki zahteva nacionalno logistiko. Pri tem se pojavi velika logistična reka, ki večkrat zahteva ogromna sredstva in obremenjuje resurse države sprejemnice sil in tudi ovira delovanje humanitarnih in drugih organizacij na območju operacije. Zato je eden najpomembnejših elementov načrta operacije logistična podpora ali bolje logistična operacija.

³ Kosovo Force

Kompleksnost in multidimenzionalnost sta pojma, ki jih mnogi avtorji enačijo, zato se bom v nadaljevanju opredelil za termin kompleksnost. Multifunkcionalnost je v povezavi s kompleksnostjo in pomeni raznovrstnost vlog in nalog, ki jih imajo mirovne sile. Pojmu kompleksnost, kot najpomembnejšemu atributu, bom namenil nekaj več prostora, saj kompleksnost pomeni zapletenost organizacijskih struktur in veliko število različnih subjektov, ki skupaj z naravo operacij odpirajo številna vprašanja in probleme, s katerimi se srečujemo pri izvedbi sodobnih operacij v podporo miru.

Eden od problemov, na katerega opozarjajo avtorji, je uporaba sile. Primerna uporaba sile v operacijah v podporo miru potrebuje doktrinarno in operativno jasnost (Kühne 1999: 360). Uporaba sile se v operaciji v podporo miru bistveno razlikuje od tiste v bojnih operacijah. Pri tem pa je potrebno upoštevati dejstvo, da je glavni namen vseh vojska bojno delovanje in da so zato usposabljanje in organizirane. Pri tem ostaja odprto vprašanje vojakov, kako uporabiti silo, ne da bi pri tem prišlo do eskalacije konflikta in ogrožanja celotnega mirovnega procesa, kot se je to zgodilo v Somaliji. Vojaki morajo razumeti, da v tem primeru ne gre za zmago v vojni in da ni nasprotnika, ki ga je treba poraziti in da je treba silo uporabiti ekstremno pazljivo v smislu kolateralne škode, civilnih žrtev in s tem izgube podpore lokalnega prebivalstva. Doktrina in pravila delovanja morajo temeljiti na maksimalno natančni oceni ogrožanja in s tem povezani uporabi sile, ki je potrebna za ustvarjanje in vzdrževanje varnega okolja za doseganje mandata in nalog zaščite nevojaških akterjev kot so:

- zaščita osebja Združenih narodov in drugih mednarodnih organizacij;
- zagotavljanje dela javne varnosti, ki ga policija ne more izvesti;
- zaščito humanitarnih konvojev in potrebne infrastrukture;
- povratek beguncev in pregnancev;
- odvrčanje od napadov na varnostne cone;
- razorožitev bojnikov sprtih strani in drugih oboroženih skupin (Kühne 1999: 361).

Vojaki sicer niso namenjeni zagotavljanju javne varnosti, vendar morajo v določenih situacijah, ko mednarodna policija še ni prisotna ali razmere niso dovolj varne, gre za izjemno nevarne naloge (masovne demonstracije), lokalna policija pa ni funkcionalna, opravljati tudi policijske naloge. Vojaki sicer za to niso usposobljeni, vendar se tu kaže rešitev v angažiranju paravojaških ali orožniških struktur, kot so italijanski Carabinieri ali pa pripadniki slovenske vojaške policije, ki pa morajo biti vseeno dobro usposobljeni za te naloge. Kljub pomislekom

za take rešitve je kar nekaj dokazov, da so stvari delovale, ko je vojska skrbela za javno varnost, npr. na Haitiju v začetku devetdesetih.

Soglasje sprtih strani ali sprejemnikov operacije v podporo miru je prav tako ključnega pomena. Tradicionalne operacije v podporo miru so za svoje delovanje potrebovale le soglasje sprtih držav ali pa najpomembnejše strani v konfliktu. Danes je sprtih akterjev lahko več in soglasje teh je potrebno za varnost mednarodnega osebja in lokalnega prebivalstva, poleg tega pa je mirovni proces oz. izgradnja miru lahko le tako uspešna. Težava nastopi takrat, ko gre za operacije v podporo miru v propadlih državah, kjer se je težko sklicevati na mednarodno pravo pri delu s sprtimi stranmi, še posebej, ker so lahko razmere izredno zapletene, manjše skupine pa ponavadi ne spoštujejo prava, soglasje njih pa je težko pridobiti. V takih primerih je možno pridobiti soglasje najpomembnejše strani, vendar je potem potrebno v določenih situacijah uporabiti silo proti skupinam, ki ne soglašajo z prisotnostjo in početjem mirovnikov. Razmerje med soglasjem in uporabo sile tako ostaja občutljivo vprašanje. Rešitve obstajajo predvsem v vojaških silah, ki morajo biti dovolj močne in razpolagati z robustnimi zmogljivostmi, ki bodo dajale mednarodnim silam potrebno kredibilnost. Zato je bolje v operacije v podporo miru vstopiti z predimenzioniranimi silami kot s premajhnimi. Doseganje soglasja s silo mora ostati zadnja opcija, na voljo so še drugi instrumenti za promocijo soglasja, kot so psihološke operacije, javna občila, sankcije in demonstracija sile.

Eno osnovnih načel operacije v podporo miru je nepristranskost. Vendar je pri tem pomembno ugotoviti, da v tradicionalnih operacijah v podporo miru nevtralnost ni bila takšen problem. Vedelo se je za sprti strani, jasno so bile določene črte ločitve in mesto mirovnih sil. V kompleksnih operacijah v podporo miru pa je stvar drugačna, saj je težko definirati črte strani in akterje, zato se je uporabil termin nepristranskost. Pomembno je, da nepristranskost ne pomeni hkrati tudi neaktivnosti v smislu, da bi zaradi vztrajanja pri nepristranskosti ne postopali proti eni strani, ki bi kršila sporazume ali izvajala kriminalno dejavnost. S tem bi dosegli seveda pristranskost do druge strani, ki sporazume, pravo in norme spoštuje. Težko pa je biti nepristranski do vseh strani in ponavadi je uporaba sile takoj obsojena kot stopanje na eno stran v konfliktu. Takrat je pomembno, da je taka akcija povsem v skladu z mandatom mirovnih sil. Temu primerno pa je potrebno v pravila delovanja - RoE⁴ vgraditi vse tiste pravne podlage, ki omogočajo uporabo sile mirovnim silam v primeru kršenja sporazumov ali

⁴ Rules of Engagement

kriminalne dejavnosti sprtih strani. Ob tem pa je potrebno posebno pozornost nameniti mednarodnim sredstvom obveščanja, da ne bi prihajalo do nepravilne interpretacije akcij mirovnih sil.

V operacijah v podporo miru se je za strateško pomembno stvar pokazala tudi potreba po pokonfliktni izgradnji miru (Kühne 1999: 364). Namen pokonfliktne izgradnje miru je, da se prepreči ponoven izbruh konflikta in izgradnja družbe, ki bo zmogla rešiti konflikt brez spopadov. Zelo pomembno je, da se pokonfliktana izgradnja miru začne čim prej, da se strani v konfliktu vključijo v izgradnjo in razvoj in s tem odvrnejo od možnosti nadaljevanja konfliktnih akcij. Tako mora ta humanitarna dejavnost potekati sočasno. S tem pridobimo čas in možnosti za angažiranje borcev sprtih strani v izgradnji družbe in gospodarstva. Kühne ugotavlja tri polja strateškega pomena za uspeh operacij:

- razorožitev, demobilizacija in reintegracija bojnikov in drugih oboroženih skupin;
- volitve in izgradnja državnosti;
- pravica in pomiritev.

Za vsa ta polja morajo biti vnaprej pripravljeni programi in doseženo soglasje sprtih strani. Volitve so ključne za legitimizacijo oblasti in izgradnjo državnosti. Izvedene morajo biti pravočasno, saj bi prehitre volitve ne bile legitimne, če na njih ne bi mogla sodelovati večina, v primeru predolgega čakanja pa se bi se lokalno prebivalstvo lahko obrnilo proti mednarodnim silam, pokonfliktna izgradnja pa bi se odmaknila v negotovo prihodnost. Volitve so šele začetna točka demokratizacije in ne pomenijo hitre možnosti izhoda iz operacije. Težaven je tudi proces pomiritve, posebej ko so bile v konfliktu številne žrtve. Obstajata dve možnosti pomiritve: »odpusti in pozabi« v primeru, ko obstajajo možnosti odpuščanja, s pravnimi sredstvi pa ni mogoče doseči pravice, in »pravica in pomiritev skozi resnico«. V slednjem primeru se z ustanovitvijo ustreznih organov poskuša priti do resnice, obsodb grozodejstev in kaznovanja zločincev.

Kompleksne operacije v podporo miru se torej ne srečujejo le z vojaškimi marveč tudi z političnimi in humanitarnimi vidiki. Rezultat tega je, da civilni in vojaški uslužbenci delajo skupaj na višjem nivoju kot kadarkoli, od česar je odvisen tudi uspeh operacij. Prej so bili v takem dogajanju odnosi med političnimi avtoritetami in vojaškimi voditelji, sedaj pa se temu pridružuje tudi odnos med civilno družbo kot celoto in njenimi vojaškimi institucijami, kar

daje nalogo, da se doseže novo razumevanje odnosov med civilnimi in vojaškimi predstavniki v operacijah v podporo miru.

V operacijah v podporo miru se pojavlja pri doseganju ciljev veliko število različnih akterjev, ki vplivajo na potek dogodkov, tempo realizacije ciljev in, ne nazadnje, na končni uspeh operacije. Te akterje predstavljajo na eni strani domače civilno prebivalstvo in njihovi politični, plemenski ali vojaški voditelji, na drugi strani pa vojaške sile, ki so namenjene predvsem za naloge zagotavljanja varnega okolja, preprečevanja konfliktov ter za humanitarno in druge vrste pomoči v okviru njihove moči in pristojnosti. Poleg teh nastopajo še pooblašcene (od Združenih narodov) mednarodne nevladne organizacije (UNHCR⁵, UNICEF⁶, WFP⁷, UNDP⁸, IOM⁹, WHO¹⁰,...) in mednarodna civilna oblast in civilna policija, ki jo organizirajo Združeni narodi npr. Misija združenih narodov na Kosovu – UNMIK¹¹. Vsi ti akterji vstopajo v okolje operacij z različnimi cilji, sredstvi, navadami, organizacijsko strukturo in pogoji, kar daje operaciji v podporo miru kompleksnost in zahtevnost. Pri tem med najpomembnejše sodijo civilno vojaški odnosi med mirovnimi silami (oborožene sile) in ostalimi civilnimi dejavniki. Pomen teh odnosov predstavljajo predvsem zelo pomembne naloge oboroženih sil in njihova notranja organizacija ter lastno videnje rešitve problema, kar je lahko večkrat težava pri doseganju ciljev operacij v podporo miru. Ker so naloge vojske v operacijah v podporo miru specifične in se nanašajo na odnose s civilnim prebivalstvom, oblastjo in organizacijami, se je vojaška organizacija temu primerno organizirala tako, da je vzpostavila poseben odnos do civilnih zadev in okolja skozi civilno vojaško sodelovanje.

Robustne, kompleksne operacije v podporo miru so očitno skrajno zahtevna naloga za vojake kot tudi civiliste, ki so vpleteni. Prožnost in razumevanje posledic uporabe sile v določeni situaciji za celotno misijo, še posebej soglasje in nepristranskost, je potrebno še nadalje razvijati. Izgradnja miru mora biti vgrajena v operacijo na samem začetku. Vse to in druge zahteve za učinkovitejše operacije v podporo miru morajo izhajati iz koncepta in doktrine. Organizacija združenih narodov mora razviti doktrino, ki bo, kot pravi Kühne, zagotavljala zadovoljive zmogljivosti, zgodnje načrtovanje in hitro reagiranje, ustrezno opremo,

⁵ United Nation High Commissioner for Refugees

⁶ United Nation Children Found

⁷ World Food Programe

⁸ United Nation Development Programe

⁹ Intenational Organization for Migrations

¹⁰ World Helth Programe

¹¹ United Nation Mission in Kosovo

zadovoljivo usposabljanje pred misijo, ustrezno logistiko in obveščevalno pokritost, kot tudi integrirano, poenoteno poveljevanje, kontrolo in komunikacijske sisteme, lastno medijsko pokrivanje in druga sredstva, potrebna za uspeh operacije v podporo miru, ki pa seveda ne bodo poceni. Zavedanje, da bodo operacije v podporo miru, eden od najpomembnejših stebrov varnosti in miru v medsebojno povezanem in globaliziranem svetu, še ni povsem prisotno (Kühne 1999: 367).

4.2 DRUGO POGLAVJE: Civilno vojaško sodelovanje – ključ uspeha operacije v podporo miru

4.2.1 Definicija civilno vojaškega sodelovanja in razvoj

Dosedanja razlaga pojma, vloge, razvoja in pomena operacije v podporo miru predstavlja podlago in okvir za pojasnitev pojma civilno vojaško sodelovanje – CIMIC¹², njegovega razvoja, organiziranosti, problemov in možnih rešitev. Največja potreba po civilno vojaškem sodelovanju je na področju kriznega upravljanja, za katerega so značilne številne medorganizacijske oziroma medresorske dejavnosti (Prezelj 2004: 27). Prezelj v svojem prispevku »Civilno vojaško sodelovanje pri kriznem upravljanju« loči štiri vrste civilno vojaškega kriznega sodelovanja:

- »sodelovanje notranjih civilnih in notranjih vojaških organov, institucij in enot;
- sodelovanje notranjih civilnih in zunanjih (mednarodnih) vojaških institucij in enot;
- sodelovanje zunanjih (mednarodnih) civilnih in notranjih vojaških institucij in enot;
- sodelovanje zunanjih (mednarodnih) civilnih in zunanjih (mednarodnih) vojaških institucij oziroma enot« (Prezelj 2004: 27).

Za našo razpravo je pomembno civilno vojaško sodelovanje znotraj operacije v podporo miru, kar odgovarja tudi Nato operacijam zunaj 5. člena washingtonske pogodbe. V vsakem primeru pa se lahko srečamo z vsakim od štirih vrst naštetih zgoraj.

Civilno vojaško sodelovanje je širok pojem in ga je za pravo razumevanje vsebin, ki jih obsega, potrebno pred tem natančno določiti in omejiti. Največkrat uporabljena je definicija

¹² Civil Military Cooperation

ZDA, ki civilno vojaško sodelovanje opredeli kot aktivnosti poveljnika za vzpostavitev, vzdrževanje, vplivanje ali uporabo odnosov med vojaškimi silami in civilnimi avtoritetami z namenom pospešiti vojaške operacije in konsolidirati dosežene operativne cilje (Pollick 2000: 1). Zelo podobna je tudi angleška definicija: civilno vojaško sodelovanje predstavlja vse ukrepe, izvedene med vojaškim poveljnikom in nacionalnimi avtoritetami - vojaškimi in civilnimi, ki zadevajo odnose med vojaškimi silami, nacionalno vlado in civilno populacijo v območju, kjer delujejo vojaške sile tako v miru, krizah ali vojni. Taki ukrepi lahko tudi vsebujejo sodelovanje med vojaškimi poveljniki, nevladnimi organizacijami, mednarodnimi agencijami, organizacijami in avtoritetami (CEX Wiking 1999: 1).

Kratkoročni cilj civilno vojaških odnosov je vzpostaviti in vzdrževati polno sodelovanje civilnega prebivalstva in institucij znotraj območja delovanja nekega vojaškega poveljnika z namenom kreiranja civilno vojaških pogojev, ki mu omogočajo največje možne moralne, materialne in taktične prednosti. V dolgoročnem smislu je namen civilno vojaškega sodelovanja kreiranje in vzdrževanje pogojev, ki bodo podpirali dosežke za trajne rešitve kriz.

Slika: 1 Cilj civilno vojaškega sodelovanja. Vir: CEX Wiking 1999:1

NATO definicija je precej podobna: civilno vojaško sodelovanje je usklajevanje in sodelovanje v podpori misije med poveljnikom Nato sil in civilnimi akterji, vključujoč nacionalno populacijo in lokalne avtoritete, kot tudi mednarodne, nacionalne in nevladne organizacije in agencije (AJP-9 2003:1-1). Ker je Nato definicija zelo splošna, je pomembno pogledati, kako Nato določi namen civilnega vojaškega sodelovanja. Neposreden namen civilno vojaškega sodelovanja je vzpostavitev in vzdrževanje polnega sodelovanja poveljnika

Nato sil s civilnimi avtoritetami, organizacijami, agencijami in prebivalstvom znotraj poveljnikovega območja delovanja z namenom, da mu omogoči izpolnitev misije. To lahko vključuje neposredno podporo za uresničitev civilnega plana. Dolgoročen namen civilno vojaškega sodelovanja je pomoč pri ustvarjanju in vzdrževanju pogojev, ki bodo podpirali doseganje ciljev zavezništva v operacijah.

Medtem ko so definicije dovolj splošne, da je znotraj njih možno razumeti vsebino civilno vojaških odnosov na nekem območju, kjer se pojavljajo vojaške sile in civilne institucije in posamezniki, vidimo, da definicije posegajo na območje delovanja vojaške sile na kriznem območju. Težko je sicer, da bi v miru nek vojaški poveljnik na določenem ozemlju v lastni državi (demokraciji) poskušal doseči neke taktične ali operativne prednosti, ne da bi izpostavil vprašanja legitimnosti vojske. Tu vidimo pomembnost pri določanju namena civilno vojaškega sodelovanja. V bistvu pa je treba ločiti med civilno vojaškimi odnosi v miru znotraj neke države in civilno vojaškim sodelovanjem na nekem kriznem območju. V prvem gre za proučevanje razmerja med vojsko in civilno družbo, pri čemer so pravila igre v glavnem določena, institucije izoblikovane in obstaja neka politična kultura, ki v glavnem določa civilno vojaške odnose. V kriznih situacijah se navedeni določeni civilno vojaški odnosi bistveno spreminjajo in ker se na novo vzpostavljajo glede na situacijo, je lažje govoriti o civilno vojaškem sodelovanju, saj je vojaški poveljnik na določenem kriznem območju, za katerega je odgovoren, prisiljen vzpostaviti določeno stopnjo civilno vojaškega sodelovanja zato, da bi lahko izpolnil nalogo.

4.2.2 Problemi civilno vojaškega sodelovanja na operacijah v podporo miru

Potrebo po sodelovanju s civilisti in uporabnost znanja o človeških kulturah je bila zaznana pri skoraj vseh armadah skozi skorajda vsak konflikt skozi človeško zgodovino. Zapise najdemo že v zgodnjih publikacijah, kot na je na primer delo Charlesa E. Coldwella *Small Wars: Their Principles and Practices* of 1896 (Smith, Hofstetter 2001: 2). Prav tako najdemo v bojnih priročnikih vojske ZDA potrebo po resnem proučevanju ljudske kulture, jezika, religije in družbenih navad, ki jih je potrebno razumeti in vgraditi v načrt delovanja. Od druge svetovne vojne je opazen porast in povečano spoznanje o civilnih in civilnih humanitarnih organizacijah, ki delujejo ob vojski v istem območju delovanja.

Po drugi svetovni vojni so Združeni narodi kreirali veliko število pomembnih humanitarnih pogodb in protokolov in jih tudi izvedli, vključujoč tudi univerzalno Deklaracijo o človeških pravicah leta 1948. Naslednjega leta so bile podpisane Ženevske konvencije. Leta 1951 so Združeni narodi sprejeli Konvencijo o beguncih. Od takrat je bilo podpisanih več kot 100 drugih sporazumov in pogodb, ki zadevajo humanitarno pomoč in človekove pravice.

Značilnost številnih različnih nevojaških delovanj v zadnjem desetletju je, da so morale vojske delovati z naraščajočim številom nevladnih in mednarodnih organizacij, ki so delale s prizadetim prebivalstvom. Vojske so se konfrontirale s "kulturnim prepadom" v razumevanju, kako naj poveljniki delujejo skupaj s temi agencijami in organizacijami (Smith, Hofstetter 2001: 3). Ta kulturni prepad med civilnim sektorjem in vojsko je bil pogosto obravnavan v publikacijah in literaturi različnih vojska oz. držav, kjer je bil izpostavljen kot antagonistični stereotip med vojsko in nevladnimi organizacijami.

Eden od vodilnih problemov v obvladovanju t.i. kulturnega prepada je, da imajo vojske in nevladne organizacije različno nalogo, različna merila učinkovitosti, različne linije poveljevanja in pogosto drugačno pot pri izvajanju nalog. Tipično za vojske je, da težijo k izvajanju nadzora nad teritorijem zaradi sicer kratkoročnega zagotavljanja varnega okolja. Na drugi strani morajo nevladne organizacije delovati desetletja v smislu preseganja razvojnih problemov, kot so revščina, človekove pravice, bolezni, lakota, ipd. Ponavadi ne vidijo varnostnih problemov v smislu vzhod - zahod ampak mnogo bolj široko, v bistvu sever - jug. Posledično imajo vojske drugačno razumevanje od samega začetka. Prav tako mnoge civilne organizacije uporabljajo pristop na dolgi rok in so pogosto na terenu mnogo prej in ostanejo mnogo dlje. Na Kosovu je moč najti čez 600 nevladnih organizacij na kratkoročnih in dolgoročnih nalogah (Smith, Hofstetter 2001: 5).

Kljub temu da se vojske v zadnjem času zavedajo pomena nevladnih organizacij njihov fenomen ni niti nov ali zgodovinsko nepoznan. Korenine nevladnih organizacij gredo nazaj v zgodnja civilna gibanja, v modernem času pa so navedene v členu 71. Ustanovne listine Združenih narodov (Smith, Hofstetter 2001: 6). Vojske počasi razumevajo, da so nevladne organizacije dolgoročni akterji in da so njihove izkušnje lahko izjemno koristne. V vojaški doktrini Velike Britanije je zapisano: »Kot se povečujejo izredno stanje in število nevladnih organizacij in donatorjev se sorazmerno povečuje potreba po usklajevanju...« Medtem mora vojska sprejeti, da nevladne organizacije večkrat potrebujejo samo njihov prostor za delovanje

in da je potrebna neka oblika usklajevanja, pa čeprav ta samo določa kateri prostor je ta. Učinkovito sodelovanje bo imelo močan vpliv na uspeh misije (Smith, Hofstetter 2001: 6). Doktrina pa ne opisuje, kako izpeljati potrebno usklajevanje in sodelovanje.

Za uresničitev teh prizadevanj in naporov bi bil lahko operativni center za civilno vojaško sodelovanje ena od najbolj učinkovitih platform, s katero bi lahko vojaški elementi in civilna nasprotna stran delovali bolj učinkovito skupaj na terenu. Operativni center za civilno vojaško sodelovanje je v ameriški literaturi definiran kot: ad hoc organizacija, ponavadi ustanovljena s strani pristojnega bojnega poveljnika ali podrejenega poveljnika združenih sil, z namenom pomoči pri usklajevanju aktivnosti angažiranih vojaških sil in drugih agencij, nevladnih organizacij, zasebnih prostovoljnih organizacij in regionalnih in mednarodnih organizacij. Nimajo stalne strukture, njihova velikost in sestava pa sta odvisna od situacije. Koncept operativnega centra za civilno vojaško sodelovanje je poznan v ameriški doktrini že od leta 1969 (Smith, Hofstetter 2001: 7). Operativni center za civilno vojaško sodelovanje je mišljen kot točka zbliževanja za različne udeležence v operaciji in ne kot poveljniško mesto. Je kot tržnica, kjer je informacija valuta in kjer se projekti, usluge in proizvodi izmenjujejo (Department of the Army (2001): Dictionary).

Moj namen je analizirati civilno vojaške odnose in civilno vojaško sodelovanje na kriznem območju, posebej območju operacije v podporo miru. Na tem področju, kot pravi M. C. Williams, imajo armade malo izkušenj z delom s civilisti. V miru so v glavnem omejeni na vojašnice ali baze, v vojni pa, če ne branijo domovine, so odnosi z njenim lastnim civilnim prebivalstvom oddaljeni – manj pomembni. Poleg tega so tu še napetosti med institucionalno konzervativno armado in bolj liberalno družbo, kot je zapisano v kritiki britanske armade, ki je institucija, ki gleda tehnološko naprej in sociološko nazaj (Williams 1998: 33).

V devetdesetih letih se je ponovno pokazal interes za civilno vojaške odnose, ko so nekateri v ZDA dokazovali, da se je politično ravnotežje obrnilo daleč v prid možem v uniformi (Williams 1998: 33). Nekatere študije so namreč pokazale prevlado vojakov v političnih razpravah s predsednikom ZDA. V tem smislu je bila tudi dejavnost generala Normana Schwartzkopfa, ki se je izognil civilnemu nadzoru z manipuliranjem z mediji in seznanjanjem najvišjih politikov z zelo kompleksnimi - zapletenimi vojnimi načrti, ki jih ni bilo več možno spreminjati.

Kot že rečeno, so bile v dosedanjih operacijah v podporo miru prisotne napetosti med »konzervativno vojsko« in »liberalno politiko«. Na operativnem nivoju je opaziti, da se delo vojske in civilistov večkrat razlikuje. Vojaška miselnost, obremenjena z rigidno strukturo delovanja, civiliste vidi kot nedisciplinirane in nenačrtne. Tako je delo z mednarodnimi silami, v katerih prevladuje civilna komponenta, lahko težavna izkušnja. Pokazalo se je tudi, da so bili visoki častniki iz ministrstva za obrambo zelo nejevoljni pri delu z civilisti (Williams 1998: 34). Williams tudi navaja problem premajhnih izkušenj vojakov pri delu z ženskami, posebej ko gre za starejše častnike. Ženske so v Bosni in Kambodži predstavljale približno polovico osebja agencij Združenih narodov in mednarodnih nevladnih organizacij.

Problem se je pojavil tudi zaradi zamenjav moštev v mirovnih operacijah, ki se izvaja vsakih šest mesecev, kar pomeni, da ima vojaško osebje le kratek čas, da vzpostavi delovne odnose s civilisti ter da se aklimatizira z lokalnimi vrednotami, kulturo in politiko. Sam sem imel priliko prisostvovati zamenjavi kontingentov v poveljstvu KFOR. Zanimivo je, da se novi kontingent sicer v nekaj dneh, ko se pokrivajo delovna mesta z predhodniki, sicer seznanjeni s situacijo in organizacijo dela, vendar nova ekipa nekako ne ceni preveč dela predhodnikov in tendenca je, da se v organizaciji dela nekaj spremeni, ker je seveda treba pokazati, da so boljši od predhodnikov. To seveda znotraj pomeni nekaj več časa, da nova ekipa začne delovati maksimalno, vendar pa je to v odnosu do druge strani v operaciji v podporo miru lahko velik zavorni moment in izguba časa. Pri civilnih organizacijah je že nenavadno, če služijo posamezniki manj kot dvanajst mesecev, mnogi ostanejo celotno trajanje operacije.

Med probleme moram iz lastnih izkušenj uvrstiti še odnos vojakov do lokalnega prebivalstva. V večini primerov gre za srečanja »dobro plačanih vojakov« in revnega prebivalstva, še posebej po dolgotrajni vojni. Vojaki zaradi odsotnosti od doma in stikov z družino, večkrat jim je zaradi situacije omejeno gibanje na krog vojašnice ali tabora in strogo načrtovane službene poti, iščejo stike z lokalnim prebivalstvom. Gre predvsem za potrebo po sprostitvi ali po zadovoljevanju socialnih potreb, še posebej s predstavniki nasprotnega spola. Ti stiki so pri lokalnem prebivalstvu večinoma nezaželeni, še posebej ker so kultura in vrednote lokalnega prebivalstva večinoma drugačne od tistih, ki jih imajo vojaki. Po drugi strani lokalni kriminalci poskušajo izkoristiti situacijo in se tako na območju operacije v podporo miru lahko razvije tajna prostitucija in z njo povezan kriminal, droge ipd. Lokalne skupnosti na take dogodke reagirajo zelo negativno, kar lahko celo ogrozi mirovno misijo, vojaki pa postanejo nezaželeni. Omenjeni dogodki se dogajajo v operacijah v podporo miru kljub temu

da so vojaška pravila zelo stroga in ne dovoljujejo osebnih stikov z lokalnim prebivalstvom, razen seveda po službeni dolžnosti.

Civilno vojaške odnose v operacijah v podporo miru je nujno analizirati s posebnim poudarkom na odnosu vojska - vodilna humanitarna organizacija Združenih narodov - UNCHR. Sodelovanje med vojaki in osebjem UNCHR ni bilo lahko, predvsem zaradi slabe medsebojne komunikacije, nekompatibilne opreme, pa tudi sistem odločanja je v obeh organizacijah različen. Da bi prišlo do izboljšanja sodelovanja je bil v Bosni 1993 ustanovljen operativni center za civilno vojaško sodelovanje (civilno vojaški operativni center), z namenom izmenjave informacij in usklajevanja z drugimi agencijami, vključno z mednarodnimi nevladnimi organizacijami. Kljub temu pa usklajevanje ni delovalo dobro, niti v Bosni in Hercegovini niti v Somaliji (Pugh 2000: 237). Na osnovi izkušenj sta Nato in Zahodnoevropska Unija spremenila strategijo (NATO's New Strategie Concept, April 1999) tako, da sta načrtovala učinkovite odnose s civilnimi organizacijami. Tako naj bi bila vojaška vloga predvsem pri zagotavljanju varnega civilnega okolja (Pugh 2000: 237). Ta strategija je rezultirala v neposrednem delu s civilnimi lokalnimi organi pri zagotavljanju varnega gibanja in izmenjavi informacij pri sodelovanju z mednarodno civilno oblastjo (Misija Združenih narodov na Kosovu - UNMIK¹³) ter vojaškim delom operacije v podporo miru, pri usklajevanju aktivnosti. V ta namen so vojaške sile ustvarile birokratski aparat, ki pa je največkrat v vlogi politike, ki jo vodi Nato ali vodilne države. Temu Pugh pravi vojaška institucionalizacija »humanitarnosti« (Pugh 2000: 238).

Velike države, ne samo da so najpomembnejše za uspeh mirovne operacije, ker prispevajo največ sil, so tudi največje izvajalke pomoči in donatorke. To pa jim omogoča tudi največji politični vpliv, oziroma možnost vplivati na politični proces v državi, kjer se izvaja operacija. Takšen političen vpliv lahko vpliva na cilje in delo številnih mednarodnih organizacij. Tukaj tudi tiči nevarnost, da je zaradi političnih ciljev posameznih držav zapostavljena ena od strani v operaciji. Primer so Srbi na Kosovu, ko je bila večina humanitarnih naporov usmerjena v pomoč Albancem. To sem tudi sam opazil. Visoki častnik velike zahodne države, ki je vodil poseben oddelek KFOR - Združeno komisijo za nadzor mednarodnih sporazumov, je vodil tudi donatorske posle med to državo in potrebami ustanovitve Kosovskega zaščitnega korpusa. Korpus so predstavljali v veliki večini Albanci, Srbi pa v njem logično niso sodelovali. Častnik si je močno prizadeval za donacijo opreme - tovarnjakov in drugo, in pri

¹³ United Nation Mission in Kosovo

tem vzpostavil dobre odnose z lokalnimi albanskimi voditelji (celo prijateljske - za enega je poskrbel, da se je zdravil v bolnici v njegovi državi). Sam nisem zaznal, da bi se komisija kdaj ukvarjala s kakšno donacijo, od katere bi imeli korist kosovski Srbi. Do njihovih političnih predstavnikov pa je imel visoki častnik zelo negativen odnos.

Iz povedanega sledi, kot pravi Pugh, da civilno vojaške odnose ogrožata dva momenta - hegemonija, s katero si vodilne države skozi operacijo v podporo miru prizadevajo doseči dominanten vpliv nad območjem operacije, in pa solidarnostna konstrukcija humanitarizma, s katero se v operaciji solidarizira z eno stranjo vpleteno v spor, drugo pa se zapostavi, kar je lahko tudi predmet spora med civilnimi organizacijami in vojaško komponento okoli pomoči določeni strani (Pugh 2000: 239). Pugh vidi nevarnost tudi v institucionalizaciji civilno vojaških odnosov, kje se bo ustvaril dominanten model, v katerega bodo humanitarne organizacije le povabljeni, da se integrirajo v misijo.

Michael Renner - raziskovalec na Worldwatch Institute, se v svoji analizi »UN Peacekeeping : Un Uncertain Future« srečuje s tremi glavnimi problemi :

- Za bodoče operacije v podporo miru bi potrebovali stalne sile;
- nevarnost predstavljajo neuspešne mirovne operacije (Somalija, Bosna, Ruanda, delno uspešne Nikaragva, Mozambique, Namibija, vzhodna Slavonija);
- nevarnost predstavljajo tudi visoki stroški mirovnih operacij (Renner 2000:3).

Avtor obravnava slabo pripravljene sile operacij v podporo miru v Sierra Leone, ki jih je moral Varnostni svet potem ojačati, ker niso zmogle nadzirati in uresničevati mirovnega sporazuma. Mirovne operacije nalagajo vedno nove naloge »mirovnikom«, kot so repatriacija beguncev, humanitarna pomoč, demobilizacija in razorožitev, vzdrževanje javnega reda, vodenje države in pripravo temeljev za demokratični red. Vse to lahko povzroča, da zaradi največkrat na ad hoc sestavljenih sil za operacije v podporo miru pride do ogrožanj ali celo propada operacij. Prav tako pa isto zahteva od Združenih narodov vedno več sredstev in jo potiska v finančno krizo.

Nadalje vidi probleme tudi v politiki ZDA, ki v zadnjem času ne plačujejo vsega prispevka v Združene narode, jih politično ne podpirajo in celo delujejo mimo njih, kadar operacije Združenih narodov niso v strateškem interesu ZDA (zadrževanje odobritve misije Združenih narodov v Varnostnem svetu leta 1994 za posredovanje v Rwandi). ZDA so rajši za operacije

v podporo miru angažirali sile Nato, kar pa tudi lahko pomeni delovanje v interesu vojaške zveze, ne pa v interesu humanitarnosti.

Zanimivo je tudi izvajanje generala Klausa Reinharda (KFOR) in Bernarda Kushnerja (UNMIK - civilni del operacije), ki sta poudarjala sodelovanje civilnih in vojaških sil na operaciji, kjer državne funkcije ne delujejo in je treba zagotoviti potrebe civilne družbe. Za sile KFOR je bil UNMIK, ki je usklajeval aktivnosti UNCHR, OSCE in Evropske unije, najpomembnejši partner. Največ energije je bilo porabljenega za vpliv na Kosovarje, da se začnejo ukvarjati s svojimi notranjimi zadevami in za vzpostavljanje zaupanja. Tako sta se za izgradnjo notranje oblasti, administracije angažirala tako KFOR kot UNMIK. Po tem sodeč je torej KFOR kot vojaška sila sodelovala pri izgradnji političnega sistema, za kar seveda ni usposobljen. Kushner je priznal, da civilnih nalog brez KFOR ne bi mogli izpeljati in da za razliko od KFOR, UNMIK ni bil zadovoljivo pripravljen za obilico nalog (Renner 2000:4).

Jakob Kellenberger, predsednik mednarodnega komiteja Rdečega križa (2001) je izpostavil zahtevo, da je mednarodni Rdeči križ so-avtor operacij v podporo miru in tako ohrani operativno neodvisnost in ohranitev lastne identitete (Renner 2000:4).

Pomembne so tudi češke izkušnje iz operacij v podporo miru v bivši Jugoslaviji. Štefan Sarvaš in Marie Vlachova navajata, da so izkušnje z mednarodnimi nevladnimi organizacijami predvsem, da so le ti zelo dobro poznali lokalno kulturo, navade, standarde in specifik lokalnih politik in da so ta znanja večja od znanj prisotnih mirovniških sil. Po navajanju avtorjev so češki vojaki zelo dobro sodelovali z mednarodnimi nevladnimi organizacijami, po tem pa v isti sapi navajajo, kako so češki vojaki neposredno izvajali humanitarne dejavnosti. Kljub temu ugotavljajo zelo dobro sodelovanje z mednarodnimi nevladnimi organizacijami. Vojska je lahko največ naredila pri pomoči, pri kateri je bila potrebna logistika v smislu transporta in zavarovanja transportov (Sarvaš, Vlachova 1999: 13). Izpostavljajo pa zanimiv notranji problem neusklajenosti med češkim Ministrstvom za notranje zadeve in obrambo tako, da aktivnosti mednarodne nevladne organizacije iz Češke niso bile usklajene z aktivnostmi čeških vojakov, problem pa so rešili na terenu zahvaljujoč pripravljenosti čeških vojakov, da storijo več, kot jim je bila izdana naloga.

Avtorja navajata prav tako problem odnosov čeških vojakov s civilnim prebivalstvom. Pri tem so v misli »IFOR« v Bosni češki vojaki v začetku pokazali preveč prosrbsko usmerjenost, kar

je seveda rezultiralo nezadovoljstvo pri muslimanski strani, ki je videla to usmerjenost kot dejstvo, da so češki vojaki namenjeni obrambi teritorija, ki so si ga prilastili Srbi. Ti problemi izhajajo iz slabe obveščenosti nasploh, kar daje pomen tudi medsebojni komunikaciji med vojaki in lokalnim prebivalstvom (Sarvaš, Vlachova 1999: 13).

Podoben problem sem zaznal sam na misiji na Kosovu. Odnos do albanskega prebivalstva je bil mnogo boljši kot do srbskega, še posebej opazno pri zahodnih vojskah, kjer je bila percepcija situacije pri vojaki poenostavljena - Albanci so žrtev in jim je treba pomagati, Srbi so napadalci in jih je potrebno le zaščititi. Seveda sem opazil nekoliko drugačen odnos pri čeških vojaki, še posebej pa pri ruskem bataljonu, ki je odkrito podpiral Srbe. To je še en dokaz močno prisotnega nacionalnega interesa pri mirovnih silah. Sem pa tudi opazil, da je v takih situacijah zelo težko ostati nevtralen, saj obe strani v konfliktu iz tega želita zase potegniti kar največ. Zato sem sam zaradi znanja srbskega jezika večkrat v začetku nasedel srbskim razlagam realnosti, kar spet potrjuje, kako pomembno je, da so pripadniki misije dobro pripravljeni na konkretne razmere na območju izvajanja misije.

4.2.3 Odnosi vojska - mednarodne nevladne organizacije

Odnosi vojske z mednarodnimi nevladnimi organizacijami so manj strukturalizirani in bolj na ad hoc kot z UNCHR (Williams 1998:38). Vojaki smatrajo delo mednarodnih nevladnih organizacij, glede na njihov način, za nedisciplinirano in neodgovorno. Vendar si danes sodobnega humanitarnega dela na operacijah v podporo miru brez mednarodnih nevladnih organizacij ne znamo predstavljati. Te organizacije so prevzele delo, ki ga vlade in mednarodne organizacije niso želele opraviti. Njihova prednost je, da so ponavadi prve na prizorišču konflikta, včasih že pred izbruhom, in zelo dobro poznajo razmere. Poleg tega zaradi načina dela lahko večkrat zaobidejo lokalne birokratske strukture oblasti. Po naravi so te organizacije fleksibilne, nebirokratske. Vse te prednosti pa so lahko v nasprotju s težnjami za »varnost zaskrbljenimi vojaki«, ki želijo usklajevati aktivnosti na terenu. Pripadniki mednarodnih nevladnih organizacij so ponavadi volonterji in mirovniško usmerjeni in so se pridružili mednarodnim nevladnim organizacijam zaradi nezaupanja v vladne organizacije. Mednarodne nevladne organizacije večkrat vidijo vojaško operacijo in prisotnost vojske kot nepotrebno, ker vidijo prizadevanja vojske pri humanitarni pomoči večkrat kot usmerjeno v narediti nekaj za ljudi namesto z ljudmi in da ne gledajo na to, kaj bo dolgoročno s tem, kar so naredili. Mednarodne nevladne organizacije vidijo vojaško vpletenost tudi kot neproduktivno

zaradi tega, ker ovirajo njihovo politično nevtralnost. Povezave med vojaškimi in humanitarnimi operacijami lahko kompromitirajo »humanitarne delavce« v nestabilnih območjih. Na primer, vojaško spremstvo določenega konvoja, ki je namenjen eni strani v sporu, lahko povzroči odpor do »humanitarnih delavcev« pri drugi strani, ker smatrajo, da so pristranski.

Nepravilno razumevanje vloge medijev v operacijah v podporo miru je lahko ovira za delo mednarodnih nevladnih organizacij. Vojska večkrat vnaša v svoje delo z mediji določeno mero varovanja skrivnosti, kar ni nujno dobro za delo mednarodnih nevladnih organizacij. V KFOR so mednarodne vojaške sile storile korak naprej in se lotile lastnega medijskega pokrivanja z lastno radijsko postajo. Zanimivo je, da je bila to »konkurenčna« radijska postaja UNMIK-ovi, bolj poslušana in dvojezična (albansko, srbsko). Sile v KFOR so tudi na terenu mednarodnih brigad ustanavljale radijske postaje, ki so imele izjemno močan medijski vpliv predvsem na mlajše poslušalce. Poslušnost so sile KFOR izkoristile z izjemno propagando za legitimiziranje lastne prisotnosti in vloge na Kosovu. Pri tem je bil delež mednarodnih nevladnih organizacij izjemno majhen - skoraj nepomemben.

Mégevand Roggo, Béatrice v svojem sestavku *After the Kosovo Conflict, a Genuine Humanitarian Space: A Utopian Concept or an Essential Requirement?* ugotavlja, da se humanitarna pomoč vedno bolj kombinirana s političnimi in ekonomskimi vzvodi (Mégevand Roggo 2000: 31). Humanitarna pomoč je povečano potiskana v nehumanitarne vloge in je zaradi tega na poti, da izgubi svojo nevtralnost in nepristranskost. Humanitarni delavci se težko ločijo od oboroženih sil, s čimer se povečuje njihov rizik. Humanitarne operacije se pogosto spreminjajo v »humanitarne intervencije«. V nadaljevanju se srečuje z vprašanjem, ali je res, da je vojska z močno organizirano logistiko in učinkovito notranjo strukturo sposobnejša za zagotavljanje humanitarne pomoči od mednarodnih nevladnih organizacij. Pri tem opozarja na vprašanje, kdo dela, kaj in zakaj? Angažiranje vojske je vedno s političnim ozadjem, ki ima namen pridobiti politične točke, podporo, ki jo na ta način pridobi vojska, si mednarodne nevladne organizacije ne morejo niti zamisliti. Je pa poseg vojske izjemno drag za davkoplačevalce. Sposobnosti vojske pri zagotavljanju humanitarne pomoči ne gre odrekati, saj so take akcije poznane že od Aleksandra Velikega, pa iz napoleonskih vojn, vendar stalno obstaja nevarnost, da je v ozadju humanitarne akcije namen doseči politične cilje na ozemlju operacije, ali pa še huje, služi kot krinka za nesposobnost mednarodne skupnosti preprečevati ali zaznati konfliktne situacije (Mégevand Roggo 2000: 47).

Zaključiti je možno, da so odnosi vojakov in mednarodnih nevladnih organizacij večkrat omejeni z različnimi razlogi :

- Problemi izhajajo iz različne organizacijske kulture med obema skupinama. Vojaška je vertikalna, kjer je treba brezpogojno spoštovati linijo poveljevanja. Pri mednarodnih nevladnih organizacijah je horizontalna, kjer je pristojnost članov zelo velika.
- Slabo sodelovanje mednarodnih nevladnih organizacij z vojsko je lahko posledica njihovega strahu, da bodo videni na eni strani in bo s tem ogrožena njihova varnost, bojijo se represalij, če bi lokalni prebivalci razumeli njihovo delo povezano z vojsko, ki je videna, kot da simpatizira z eno stranjo.
- Nezaupanje je lahko posledica slabih izkušenj iz preteklosti. Izkušnje z vojaki, ki prihajajo iz manj liberaliziranih držav, kjer tudi sami nedemokratično vodijo državo ali imajo znotraj nje odločilno vlogo, so pri določenih pripadnikih mednarodnih nevladnih organizacij povzročili nezaupanje v vojsko.
- Zaradi velikega povečanja števila mednarodnih nevladnih organizacij - v Rwandi 1990 je bilo 109 mednarodnih nevladnih organizacij, v Bosni 1996 pa 1700, se zadeve ne izboljšujejo, prej komplicirajo, saj s številom mednarodnih nevladnih organizacij raste število subjektov, s katerimi je potrebno delati, večje število pa lahko pomeni tudi večje število nekvalitetnih mednarodnih nevladnih organizacij, ki se znajdejo na terenu.
- Veliko število manjših mednarodnih nevladnih organizacij je sicer dobro seznanjenih z lokalno situacijo, a imajo pomanjkanje administrativne sposobnosti vodenja financ s katerimi razpolagajo, ali pomanjkanje sposobnosti za usklajevanje svojega dela z drugimi organizacijami. Primer - vojska organizira brezplačen letalski prevoz, vendar mednarodna nevladna organizacija ni sposobna pravočasno dostaviti tovora, kar se je večkrat zgodilo.
- Mednarodne nevladne organizacije imajo večkrat tudi tendenco tekmovanja za vire in lahko izvedejo aktivnosti, ki so nasprotne višjemu cilju misije. Tako lahko ena mednarodna nevladna organizacija, ki ne sledi usklajevanju z vojsko, dela nekaj na svojo roko in s tem ruši napore usklajevanja vojske z ostalimi mednarodnimi nevladnimi organizacijami. Pri tem se pri vojski večkrat vrine občutek, da vse mednarodne nevladne organizacije sodijo v isti koš. Nameni mednarodnih nevladnih organizacij niso vsi humanitarni. Organizacija Children Relief iz Katarja, katere hiša se je nahajala v neposredni bližini glavnega poveljstva KFOR, se je odkrito ukvarjala z obveščevalno dejavnostjo, za kar je KFOR do skrajnosti poostril varnostne ukrepe, še posebej, ker je enotam KFOR takrat grozil tudi Bin Laden s svojimi terorističnimi akcijami.

4.2.4 Civilno vojaški odnosi v primeru Afganistana

Glede na številne kritike in strokovne analize, ki so bile izdelane v zadnjih letih in so prispevale k bogatenju znanj in izkušenj civilno vojaškega sodelovanja, ter normativnemu in doktrinarnemu urejanju področja, bi lahko pričakovali, da se stanje na področju civilno vojaških odnosov bistveno izboljšuje. Prve izkušnje iz Afganistana in Iraka, še posebej iz prve države, prej kažejo na kontinuiteto doslej ugotovljenih problemov.

V Afganistanu je splošna situacija še vedno izjemno težka. Kljub političnemu in gospodarskemu napredku država ostaja razcepljena in daje možnosti trgovanju z drogami, rivalstvu med različnimi skupinami in skrajnemu nasilju. Vojni dobičkarji in vodje prekupčevalcev drog delujejo neodvisno skozi vso državo. Vlada nima zmožnosti za zagotovitev tako fizične kot družbene varnosti. Afganistan ostaja država revščine, nezaposlenosti, pomanjkanja hrane in splošne brezperspektivnosti. Prav tako se v določenih delih begunci niso vrnil na svoje domove. Kmeti imajo težave, ker ni zagotovljene varnosti za njihovo proizvodnjo. Nacionalne manjšine prav tako niso integrirane v politično ekonomski razvoj. Tako je na sploh pomanjkanje zaupanja v vlado, ki ne zmore zaustaviti bojev med različnimi skupinami za omejene vire in delo. Posamezne skupine pa odkrito simpatizirajo s Talibani. Ti so postali aktivni z dnevnimi napadi v jugovzhodnem delu države. Nad varnostjo se pritožujejo tudi humanitarne organizacije, posebej v oddaljenih predelih (Watkins 2003 : 19).

To so posledice stanja v državi, ki pa jih lahko pripišemo tudi problemom civilno vojaškega sodelovanja. Civilno vojaški odnosi so nejasni, tako da niti vojaški niti mandati in naloge civilnih organizacij niso jasno definirani. To je povzročilo nerazumevanje in nesprejemljivost pri humanitarni skupnosti (Watkins 2003 :21). V Afganistanu so za civilno vojaško sodelovanje in za izboljšanje varnosti, stanja ter napredek ustanovljene »Pokrajinske skupine za obnovo« (Provincial Reconstruction Team's). To so skupine, sestavljene iz vojakov in civilnih strokovnjakov, z namenom širjenja pristojnosti centralne vlade, zagotavljanja varnosti, pospeševanja humanitarne pomoči in obnovo (Dziedzic, Seidl: 1). Del teh skupin je v vojaških uniformah, del v civilu, kar ustvarja zmedo in sumničavost, ko »civilisti« odkrito nosijo orožje in se ukvarjajo z obveščevalnim delom. »Pokrajinske skupine za obnovo« delujejo na področju, ki ga pokrivajo mednarodne in nevladne organizacije, te pa nočejo, da

bi njihovo delo postalo del bojnega plana in se počutijo ogrožene zaradi vojaške prisotnosti in se bojijo, da bodo tako razumljene kot okupatorji. Razlika je v razumevanju varnosti. Vojaki varnost razumejo kot nacionalno varnost, javno varnost in zaščito sil, medtem ko humanitarna skupnost varnost enači s tem, da jih uporniki ne sprejemajo kot grožnjo (Dziedzic, Seidl: 9). Poleg tega prihaja do podvajanja naporov med »Pokrajinskimi skupinami za obnovo« in nevladnimi in mednarodnimi organizacijami. Marsikje primanjkuje usklajenosti med napori in učinkovitostjo delovanja, še posebej na strateškem in operativnem nivoju. Glede na prej omenjene nejasne vloge in naloge je usklajevanje še toliko bolj potrebno. Razlike nastopajo tudi pri razumevanju stabilnosti. Vojaki se zavzemajo za kratkoročno stabilnost, doseženo z zagotavljanjem varnega okolja in pomoči, ter tako poskušajo osvojiti »srca« prebivalstva, vseh pa je tudi vojnim dobičkarjem, ki tako dobijo možnost za svoje interese znotraj tega. Humanitarne organizacije pa stabilnost vidijo v dolgoročni izgradnji in razvoju ter demokratizaciji. Humanitarci se večkrat bojijo tudi humanitarne pomoči s strani vojakov, ki se izvaja skupaj s političnimi cilji in lahko predstavlja »orožje«. Večkrat se zgodi tudi, da posamezne države iz sil Nata privilegirajo svoje humanitarne organizacije in delujejo mimo sprejetih skupnih doktrin. Za izboljšanje usklajenosti delovanja je administracija združenih narodov v Afganistanu UNAMA¹⁴ ustanovila »tedensko tehnično delovno skupino«, ki pa ne vključuje vseh prizadetih na stalni osnovi in tako ni zagotovljen ustrezen pretok informacij (Dziedzic, Seidl: 14). Prav tako je medijska kampanja večkrat usmerjena v senzacionalizem in družbeni inženiring, kar pa vedno ni dejansko stanje, ki ga Afganistanci želijo izvedeti.

Večina navedenih problemov civilno vojaškega sodelovanja v Afganistanu je podobnih ali enakih kot v zgoraj omenjenih v preteklosti.

4.2.5 Kako izboljšati civilno vojaške odnose v smislu doseganja ciljev operacij v podporo miru

Številni avtorji analiz mirovnih operacij in poročevalci so se spraševali, kaj bi bilo potrebno storiti, da bi operacije v podporo miru dosegle svoj cilj - trajen mir. Pri tem so vsi prišli na skupni imenovalce, da brez vojske ni možno zagotoviti varnega okvirja za izvedbo civilnega dela operacije (humanitarna pomoč, obnova gospodarstva in infrastrukture, normalizacija življenja, vzpostavitev civilne oblasti,...), da pa morajo za civilni del operacije poskrbeti

¹⁴ United Nation Administrative Mission in Afghanistan

mednarodne vladne in nevladne organizacije. Prav tu pa nastopa problem, kako uskladiti različne organizacijske in druge interese vojske in vladnih in nevladnih organizacij.

4.2.5.1 Strateški nivo

Michael Renner je za rešitev problemov operacij v podporo miru Združenih narodov na strateškem nivoju predlagal:

- Združeni narodi naj zagotovijo realne in stabilne pogoje za financiranje operacij.
- Za vsako operacijo v podporo miru so morali Združeni narodi iskati države, ki bodo prispevale enote in opremo za izvedbo, kar je izjemno počasno in negativno vpliva na čas, ki je še dovolj zgođen za uspeh misije. Sile, na hitro zbrane, so večkrat slabo izurjene in pripravljene, prav tako opremljene. Različne sile pa je večkrat težko povezati med seboj.
- Zato predlaga oblikovanje stalnih sil Združenih narodov (čemur Združene države Amerike nasprotujejo), ki bi bile tako strukturirane, da bi se bile sposobne hitro prilagoditi nastali situaciji - potrebi. Prav tako bi bile te sile pravilno usposobljene (ne tako kot bojavniki) in usklajene - vodene. Združeni narodi potrebujejo tudi boljši sistem zgodnega opozarjanja za preprečevanje konfliktov.
- Posebej poudarja, da bi morala biti odgovornost in obveznost do mednarodnega miru porazdeljena na vse države sveta in ne v rokah ene države (Združenih držav Amerike), ki poskuša mirovno politiko voditi z ekscelencionalizmom, ki zavrača skupno in recipročno obveznost (Renner 2000: 2).

4.2.5.2 Strateško operativni nivo

M. C. Williams je v svojem delu »Civil-Military Relations and Peacekeeping« na osnovi predhodne analize in ugotovitev podal naslednje usmeritve:

- a) »Mandat operacij v podporo miru mora biti jasen in odgovarjati tako potrebam situacije kot razpoložljivim virom.
- b) Zagotovljen mora biti predpisan dialog med vsemi akterji v operaciji.
- c) Odbor vojaškega štaba Združenih narodov bi moral biti prenovljen po sledečem:
 - vojaški štab bi moral biti bolj učinkovit in odgovoren Varnostnemu svetu;

- države, ki prispevajo glavnino sil, bi morale biti vključene v načrtovanje in določanje mandata misije, kar bi potem zmanjšalo vmešavanje vlad na nivoju izvedbe operacije v podporo miru;
 - visoki častniki vseh držav, ki prispevajo velike sile, bi morali biti nameščeni v terenskih poveljstvih, kar bi vplivalo na zmanjšanje vpliva nacionalnih interesov.
- d) Vodstvo posebnega predstavnika generalnega sekretarja Združenih narodov bi morali ojačati z boljšimi kadri, kakor tudi izboljšati kader na nižjem nivoju.
- e) Standardni operativni postopki za postopke pri delu z vojsko bi tudi morali biti izdelani za civilne predstavnike.
- f) Za izboljšanje razumevanja med vojsko in mednarodnimi nevladnimi organizacijami morata storiti več obe strani. Vojska mora izboljšati sodelovanje z zagotavljanjem varnega okolja, komunikacij, gibanja in logistike, kar naj spodbudi civilne organizacije k sodelovanju, pri tem pa morajo vojaki upoštevati specifično organiziranost mednarodnih nevladnih organizacij in drugih civilnih organizacij. Civilne organizacije bi morale prav tako upoštevati vojaške posebnosti in zahteve za izvedbo njenih nalog. Tu bi morda pomagalo pošiljanje visokih predstavnikov mednarodnih nevladnih organizacij na vojaške šole.
- g) Na področju usposabljanja za operacije v podporo miru so potrebne spremembe. Operacije v podporo miru se razlikujejo od bojnih, izvajajo se v večnacionalnem okolju (enotah) v interakciji z drugimi akterji in kulturami. Usposabljanje bi moralo zajeti vse te aspekte. Posebno pozornost bi morali nameniti »mehkejšim« aspektom vojaškega znanja, kot so upravljanje z resursi, civilni nadzor, človekove pravice in pri tem vzdrževati primerne bojne sposobnosti. Prav tako pa je več usposabljanja treba nameniti vojaško - policijskim nalogam, ki so se v preteklosti pokazale kot zelo zahtevne in predstavljajo most med vojaškimi in civilnimi nalogami. Teme usposabljanja bi morale biti tudi: znanje o lokalni kulturi in vrednotah, javne informacije in odnosi z mediji. To pripomore k legitimnosti in kredibilnosti misije« (Williams 2000: 68).

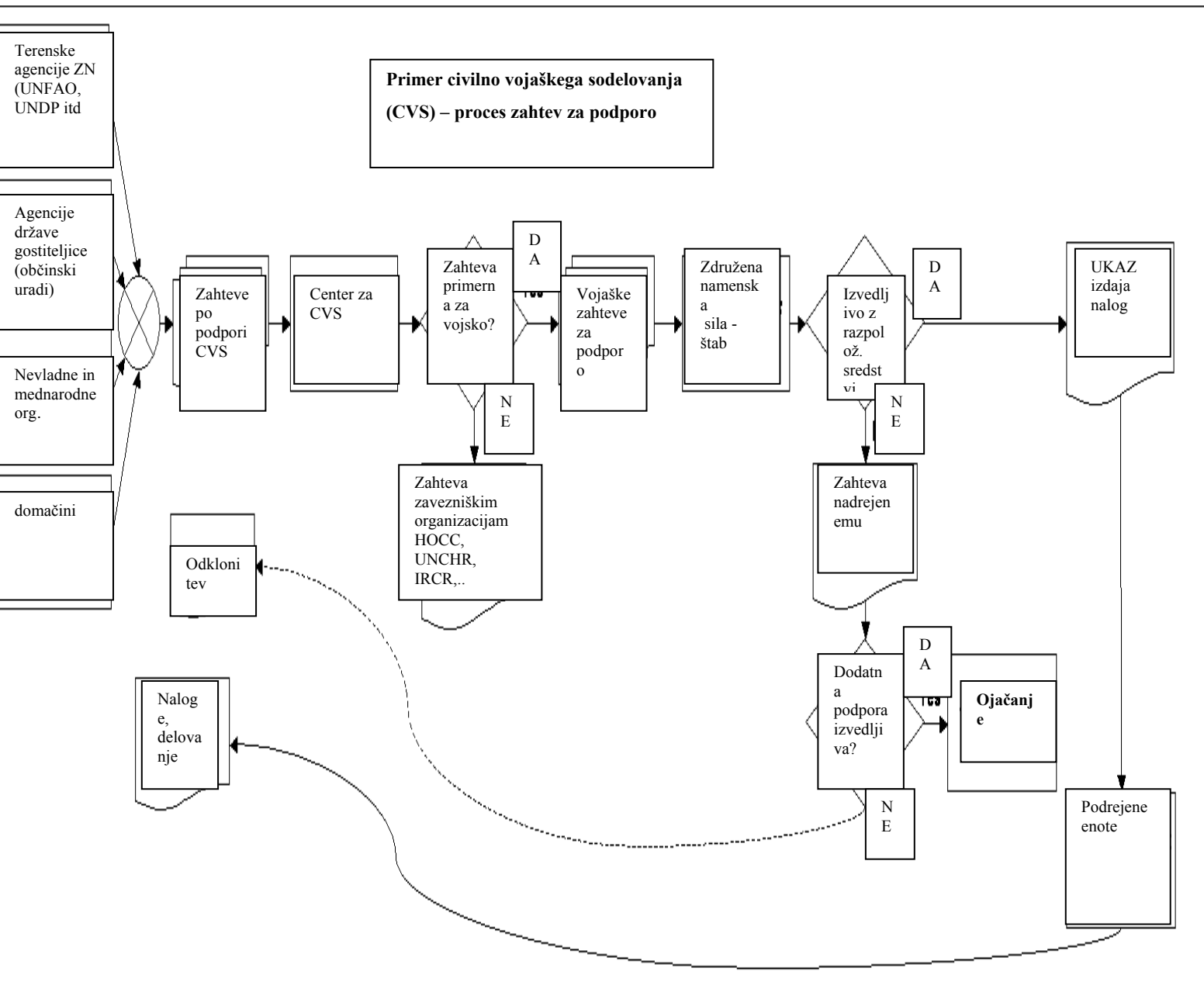
4.2.5.3 Operativno taktični nivo

V študijskem gradivu mornariške podiplomske šole ameriški avtorji vidijo rešitev razlik med vojaškim in civilnim delom v operacijah v podporo miru v ustanovitvi implementacijske agencije znotraj možne operacije, ki lahko usklajuje in sinhronizira napore vseh sodelujočih

na strateškem, operativnem in taktičnem nivoju (Hedenberg 1989: 1). Avtorji prav tako predlagajo, da naj bo civilno vojaško sodelovanje na strateškem nivoju v rokah politike, na operativnem in taktičnem nivoju (delo z vladnimi, mednarodnimi nevladnimi organizacijami in zasebnimi organizacijami) pa v rokah vojske, ki ga naj izvaja skozi civilno vojaški operativni center (operativni center za civilno vojaško sodelovanje). V ta center se vključi civilno osebje in civilni predstavniki. Glavni način dela teh centrov naj bodo dnevni usklajevalni sestanki, kjer bo vsak sodelujoči pridobil znanje o nalogah in ciljih ostalih sodelujočih v operaciji (Hedenberg 1989: 1).

Anthony D. Sinnott vidi možnost operativnega centra za civilno vojaško sodelovanje kot usklajevalno telo, v katerega bi civilne organizacije vstopale s svojimi zahtevami po informacijah, pomoči in usklajevanju (Sinnott 1999: 5). Operativni center za civilno vojaško sodelovanje pa naj bi imel nalogo predvsem pomoč poveljniku pri njegovemu razumevanju potreb situacije.

Slika 2 prikazuje način vstopanja civilnih agencij v operativni center za civilno vojaško sodelovanje s svojimi zahtevami za podporo in vlogo operativnega centra kot filtra za usmerjanje zahtev vojaškemu poveljniku. Model je zame pomanjkljiv, saj nalaga operativnemu centru za civilno vojaško sodelovanje oz. njenemu vodilnemu častniku preveliko odgovornost in postavlja civilne agencije v izrazito podrejen položaj, v katerem je vprašanje, ali bodo želele sodelovati, še posebej mednarodne nevladne organizacije. Izmenjava informacij mora biti bolj neposredna, kar je bilo v KFOR bolje rešeno, ko so zahteve civilnih organizacij posredovane v UNCHR, le ta pa zahteve, ki jih ni mogel rešiti, posreduje v KFOR na nivoju mednarodnih brigad ali pa tudi na nivoju glavnega poveljstva (Minear, Baarda 2000: 167). KFOR se je zavezal reševati te zahteve. Tak način bolj opogumi mednarodne nevladne organizacije za sodelovanje s civilno organizacijo kot je UNCHR, za KFOR pa je pomembno, da sodeluje z eno stranjo, ker to bistveno poenostavi postopke za angažiranje sil.

Slika 2: Primer civilno vojaškega sodelovanja

4.2.5.4 Operativni center za civilno vojaško sodelovanje, kot možnost reševanja problemov civilno vojaškega sodelovanja

Operativni center za civilno vojaško sodelovanje, kot ga poznamo danes, ni bil potreben v zgodnji zgodovini kot formalna struktura, ampak kot nek mehanizem za sodelovanje z nevojaškimi skupinami in ne-bojevniki. Kasneje se je pokazala ta potreba tudi zaradi dejstva, da je na okupiranem ozemlju bolje uporabiti zakone in navade ter institucije okupiranega teritorija kot vzpostavljati nove, da je potrebno urediti odnose s civilisti. Kljub temu pa je bil poudarek jasno dan na uspešno končanje vojaške operacije, oz. z drugimi besedami civilisti naj bi bili onemogočeni pri vmešavanju v bojno nalogo.

Situacija se je spremenila po letu 1969 v primeru, ko je pravilnik ameriške vojske FM 41-10 že predvideval vzpostavitev pisarne za civilno vojaške stike in določen nivo povezav med vojaškim poveljstvom in državo gostiteljico. Prve zapise o operativnem centru za civilno vojaško sodelovanje pa najdemo v FM 41-10 iz leta 1985, kjer se pojavi potreba po povezavah med vladnimi organizacijami. V FM 41-10 iz leta 2000 pa je zapisano, da mora operativni center za civilno vojaško sodelovanje imeti osebje različnih narodov, ki lahko podpira ali pomaga prizadetemu civilnemu prebivalstvu. Operativni center za civilno vojaško sodelovanje je razumljen kot proces in ne predstavlja niti enote niti organizacije. Mišljen je kot podaljšana roka poveljstva, ki zagotavlja dostop do civilnih agencij in nevojaških organizacij, ki sodelujejo ali imajo obrambne interese v določeni operaciji (Smith, Hofstetter 2001: 9).

V vsaki večnacionalni operaciji s civilno komponento obilje nacij, jezikov, opreme, nivojev usposobljenosti itd. povzroči zahtevno delovno okolje. Od taktičnega do strateškega nivoja se je operativni center za civilno vojaško sodelovanje dokazal kot uporaben mehanizem za sprejemanje, urejanje in udejanjanje usklajevanje informacij, za utrjevanje zaupanja in spoštovanja med člani koalicije in zmanjševanje razlik med prizadetimi civilisti in sodelujočimi civilnimi organizacijami. Operativni center za civilno vojaško sodelovanje se je dokazal tudi kot uporabno orodje posebej pri zmanjševanju napačnih predstav med nevladnimi organizacijami in vojsko.

Na številnih nivojih lahko operativni center za civilno vojaško sodelovanje zapolni prepad, kadar obstajajo nesporazumi ali razlike med koalicijskimi partnerji ali na strani sprtih strani v misiji (primer Nato in Rusija na Kosovu in Srbi in Albanci), tako da operativni center postane prostor za pomirjanje strahov in preprečevanje pristranskih postopkov. Na Kosovem, kjer je bil v bistvu vzpostavljen protektorat Združenih narodov s pomočjo vojske ZDA in drugih vojska, je bil taktični operativni center za civilno vojaško sodelovanje oz. operativni center za civilno vojaško sodelovanje po Nato terminologiji uporabljen kot mesto, za katerega se je govorilo kot sinhronizacija prizadevanj za civilno vojaško sodelovanje. Ta vsebujejo usklajevanje takih zadev, v katerih je prisotnost lokalnih uradnikov potrebna za izmenjavo idej in informacij, za diskusije o različnih lokalnih iniciativah in ugotavljanje, na katerih področjih KFOR ali ostale agencije lahko pomagajo.

Drugi razlog za vzdrževanje fleksibilnosti operativnega centra za civilno vojaško sodelovanje je, da sta struktura in lokacija operativnega centra civilno vojaškega sodelovanja zelo odvisna od situacije. Na eni strani v zgodnjih dneh prehodne administracije Združenih narodov za Vzhodni Timor - UNTAED¹⁵ in mednarodnih sil za Vzhodni Timor - INTERFET¹⁶ je operativni center za civilno vojaško sodelovanje vodil INTERFET in ni postal dejansko mesto za izmenjavo informacij, pač pa so se te izmenjevale v centru Združenih narodov za humanitarne operacije UNHOC¹⁷, kjer so sodelovale vse nevladne organizacije. Kasneje je INTERFET preselil svoje dele v UNHOC, ki je tako postal »de facto« operativni center civilno vojaškega sodelovanja. Drugi operativni centri za civilno vojaško sodelovanje so bili uspešno postavljeni znotraj objektov Združenih narodov, na primer v Somaliji in Ruandi ali Mozambiku. V smislu povečanja sodelovanja lahko operativni center ponudi prostor za usklajevalni center, velik centralni zemljevid in tablo za obvestila. Zelo pomembno je, da vsi čutijo ton nepristranskosti.

Zahteve operacij kriznega odzivanja so različne in akterji tako različni, da mora biti operativni center za civilno vojaško sodelovanje tako fleksibilen kot instrument in sposoben usklajevati obilje civilnih in vojaških aktivnosti na eni strani in pritok informacij na drugi strani. Na enem nivoju je operativni center lahko mišljen kot "usmerjevalec prometa" informacij. Osebe operativnega centra za civilno vojaško sodelovanje mora biti sposobno zagotoviti triažo,

¹⁵ United Transitional Administration in East Timor

¹⁶ International Force for East Timor

¹⁷ United Nations Humanitarian Operations Centre

sortiranje in pretok informacij in zahtev, tako da so povpraševanja lahko takoj usmerjena na pristojne osebe, enote ali agencije.

Na drugem nivoju je operativni center za civilno vojaško sodelovanje lahko mišljen kot »usmerjevalec znanja« s sprejemanjem podatkov in informacij od drugih virov. Tako je operativni center kot proces primerno orodje za poveljnika v smislu pridobivanja spoznanj in pripomore k združevanju te velike množice kompleksnih aktivnosti.

Večina nevladnih organizacij se strinja, da usklajevanje z vojsko prispeva k učinkovitejši in kvalitetnejši izvedbi misije in da je znotraj ene krovne organizacije sinhronizacija aktivnosti bolj tekoča. Izmenjava informacij in resursov lahko prispeva k izogibanju podvajanja in izgube časa, materiala in energije ter k pravemu načinu razdeljevanja pomoči tistim, ki so je najbolj potrebni.

Drugi razlog za tesno usklajevanje je, da se zmanjšuje konflikt med postopki in cilji raznih agencij, politika odobravanja pomoči pa je v rokah ene krovne agencije. Dejansko bi formiranje združene celice za planiranje, zaradi vključitve krovne agencije in ključnih akterjev, kot so predstavniki civilnih zadev, predstavniki države gostiteljice, vojaški predstavniki države gostiteljice, Združenih narodov, nevladne organizacije itd. z namenom umestitve na krizno žarišče, pospešilo celoten proces, ko bodo agencije prispele na sceno.

Takšna združena celica za planiranje lahko prediskutira naslednje zadeve še preden se srečajo v operativnem centru za civilno vojaško sodelovanje ali podobni aktivnosti: nalogo, koncept operacije, poveljujoče, agencije Združenih narodov, namen nevladnih organizacij, delitev obveznosti in odgovornosti med vojaki, agencijami Združenih narodov in nevladnimi organizacijami, linijo poveljevanja oziroma vodenja, prioriteto nalog, logistične potrebe in primanjkljaje. Tako pridobljene usmeritve so zelo pomembne, preden se vse strani prvič srečajo, predvsem zato, da bi proces v operativnem centru za civilno vojaško sodelovanje tekel hitro, ko bo vzpostavljen. Prav tako lahko pripomorejo pri preprečevanju sporov med agencijami in nepravilno distribucijo pomoči zato, ker bi bile vloge in odgovornosti določene in uresničljive. Končno kritična vloga operativnega centra za civilno vojaško sodelovanje ni le v pomoči urejanju civilno vojaških razmerij, ampak pomagati obema stranema usmerjati njihov nivo pričakovanj eden do drugega, še posebej ko se politični imperativi in

organizacijske potrebe po resursih ponovno spreminjajo, ko se mednarodna prisotnost preoblikuje od pomoči v obnovo in iz operacij za stabilnost v izgradnjo miru.

Proces v operativnem centru za civilno vojaško sodelovanje vključuje tri osnovne koncepte:

- odzivanje na lokalne potrebe;
- nepretrgane in sinhronizirane aktivnosti (delovanje za skupni cilj);
- učinkovitost pri uporabi vseh resursov.

Obstaja veliko uspešnih zgodb o delovanju operativnih centerov za civilno vojaško sodelovanje. V vsaki je veliko število faktorjev, ki morajo biti prisotni, da se določi ali je operativni center tradicionalna vojaška entiteta, ali je vključen v že obstoječi vojaški center, ali je del centra države gostiteljice, ali je sestavljen preprosto iz enega ali več individuumov, ki se pogovarjajo.

Ključno je, kaj operativni center za civilno vojaško sodelovanje počne. Operativni center mora biti spoznan kot kooperativna možnost med civilisti, kot so nevladne organizacije, mednarodne organizacije, predstavniki Združenih narodov, lokalni predstavniki in vojsko. Če je ustanovljen preveč »znotraj ograje«, s preveč preverjanja identifikacije, bo tak sistem odbijal večino sodelujočih, ki so potrebni za učinkovito delo operativnega centra. Operativni center za civilno vojaško sodelovanje lahko upraviči svojo vlogo z zagotavljanjem lokacije za usklajevanje vojaške pomoči za zadeve, kot so humanitarna pomoč, premiki, popravilo cest in zagotavljanje varnosti za konvoje in geografske karte, med tem ko lahko nevladne organizacije zagotavljajo skupno podporo in pomoč, kot so prehrana in zdravila (Smith, Hofstetter 2001: 15).

Operativni center za civilno vojaško sodelovanje je lahko tudi kot središče dejavnosti, ki pomaga pri prenosu odgovornosti na koncu vojaškega angažiranja na nevojaško agencijo. Približevanje vojaški nasprotni strani je bistveno za uspehe vojaško civilnih odnosov. Operativni center za civilno vojaško sodelovanje je lahko tukaj platforma, kjer se pričakovanja in zmožnosti soočajo v smislu razumevanja realnosti situacije in obsega resursov, ki so na razpolago za podporo aktivnosti in iniciativ nevladnih organizacij. To zagotavlja čas in prostor, kjer se dogajajo kooperacija in sinhronizacija in je ključ do predstave, da vsak deluje v smislu skupno razumljenega cilja. Omejitve, prepreke in ovire so prav tako skupno razumljene in vzete v račun.

Sodelovanje v operativnem centru za civilno vojaško sodelovanje je zagotovljeno, tudi če operativni center ni edino zbirališče. Sigurno bo prisotna vojska in zato tiste agencije, ki bodo potrebovale vojaško pomoč bodo prišle v center. Odvisno od politične narave misije lahko država gostiteljica in regionalna organizacija ali Združenih narodov ustanovijo ali nominirajo posamezen operativno - usklajevalni center.

Skladno z notranjimi pravilniki določene nevladne organizacije insistirajo, da humanitarna pomoč ne sme biti spolitizirana in tako nočejo sodelovati z vojsko v teh operacijah. Poleg tega nekatere nevladne organizacije mislijo, da je dojemanje nevtralnosti in ali nepristranskosti tako pomembno, da je usklajevanje z vojsko v nasprotju z osnovnimi humanitarnimi principi (Smith, Hofstetter 2001: 16). Zdi se jim, da tako usklajevanje zmanjšuje njihovo sposobnost za objektivno izvajanje aktivnosti, in tudi, da je lahko razumljeno kot ustvarjanje določenega političnega stališča, tako da se jim zdi, da gre za določeno vladno politiko. Filozofsko pravilno je reči, da pomoč ne sme biti uporabljena za "podporo bojevnikom", vendar nekatere nevladne organizacije trdijo, da "čista" humanitarna pomoč temelji na potrebi in ne na statusu. Istočasno je tudi pravilno reči, da ljudje ne smejo uporabljati pomoči za kopičenje bogastva, v smislu izvajanja oblasti, medtem ko je enako pravilno reči, da pomoč naj ne bi ustvarila odvisnosti ljudi, katerim je namenjena. Humanitarna pomoč je sama po sebi politični fenomen. Tako kot vojaki delujejo na ukaz njihovih vlad, so tudi nevladne organizacije vezane na določene parametre dejavnosti, kot so odgovornost njihovim donatorjem, katerih sredstva so namenjena za specialne projekte, in za podporo pričakovanih donatorjev. Dejansko se več objektivnih opazovalcev strinja, da je oddaja določenega dela avtonomnosti pri vseh akterjih bistvena za racionalizacijo načrtovanega in izvedbo humanitarnega dela v kompleksnih krizah.

Februarja 1999 so se Nato ministri srečali v Ženevi zaradi diskusije o nastajajoči Nato civilno vojaški doktrini, ameriški predstavniki pa so prikazali koncept operativnega centra za civilno vojaško sodelovanje. Ko je bil predstavnik vprašan, kako bo zagotovil sodelovanje v procesu, je odgovoril, da bi zagotovil odprta delovna in srečevalna območja, osnovna sredstva za delo pisarne, lokalne komunikacijske sisteme, čiste kopalnice, vročo kavo in krofe. Nekateri Nato predstavniki so bil razburjeni zaradi takega odgovora, toda predstavniki nevladnih organizacij, mednarodnih organizacij in vojaški predstavniki so se strinjali in prikimali (Smith, Hofstetter 2001: 17).

Za večino strani so bile nevladne organizacije pripravljene sodelovati z vojsko, kar se je pokazalo v širokem povezovanju, in da je usklajevanje pred operacijo dodatno v interesu vseh. Tak pristop lahko neguje tiste odnose, ki morajo obstajati, preden se kriza pojavi. Srečujemo se z dvema različnima mnenjema o humanitarni pomoči. General Zinni je trdil, da operativni center za civilno vojaško sodelovanje ni struktura, ampak stanje duha, g. Roy Williams pa trdi, da operativni center za civilno vojaško sodelovanje ni prostor, ampak je odnos. Za negovanje tega odnosa pa je treba izvesti predčasna kombinirana usposabljanja vojaških in nevladnih organizacij, sodelovanja na vojaških vajah, odprte diskusije, delavnice in dialoge (Smith, Hofstetter 2001: 18). Pravočasna vzgoja takih odnosov pred pojavom kriz bo pomagala premostiti strateško praznino, ki obstaja med akterji v operacijah, ki vključuje pomanjkanje skupne vizije, ciljev in operativnega stika, ki ga potrebujejo eni z drugimi. Tako je pravočasno načrtovanje in nadaljevanje takega dialoga del širšega procesa skupnega zavedanja in spoznanja, ki vodi do dejanskega sodelovanja v operativnem centru za civilno vojaško sodelovanje. Nujno je izvesti take aktivnosti v smislu ugotavljanja ustreznega števila akterjev, da bi sodelovanje in usklajevanje zaživel v smeri istega cilja pri reševanju krize.

4.3 TRETJE POGLAVJE: Doktrine civilno vojaškega sodelovanja

4.3.1 Določila Natove doktrine »AJP 9 CIMIC – civilno vojaško sodelovanje« kot možnost reševanja problemov civilno vojaških odnosov

V prvem poglavju doktrina določa mesto civilno vojaškega sodelovanja v Nato operacijah. Civilno vojaško sodelovanje ni nov pojav v Natu. V preteklosti je pomenilo le malo več kot logistični izziv. Operacije na območjih izven meja držav zveze Nato, kjer civilne institucije ne funkcionirajo, pa predstavljajo bolj kompleksne izzive. Takšna okolja so zahtevala razvoj novega Strateškega koncepta (dokument vojaškega odbora MC 400/2), ki je opredelil, da je medsebojno sodelovanje med zavezniškimi silami in civilnim okoljem (vladnim in nevladnim), v katerem delujejo, ključno za uspeh operacije (Nato AJP 9 2003:1-1). Civilno okolje predstavljajo tiste nacionalne in lokalne oblasti, mednarodne in nevladne organizacije, s katerimi je zagotovitev sodelovanja najpomembnejše. Posebej je pomembno poudariti, da je civilno vojaško sodelovanje namenjeno podpori poveljniku sil in je njegova odgovornost.

Natovo definicijo civilno vojaškega sodelovanja sem obravnaval že v drugem poglavju, pomembno pa je dodati še nekatere opredelitve civilno vojaškega sodelovanja. Civilno vojaško sodelovanje je del načrta poveljnika sil in je podpora njegovemu poslanstvu. Pripadniki enot ali poveljstev za civilno vojaško sodelovanje so popolnoma integrirani v poveljnikov štab in imajo vse pristojnosti za usklajevanje aktivnosti civilno vojaškega sodelovanja v območju združenega delovanja. Izvajanje aktivnosti civilno vojaškega sodelovanja je zamišljeno kot proces prenosa civilnih nalog, ki jih izvaja vojska ustreznim civilnim organizacijam in oblastem. Pri načrtovanju in izvajanju delovanj morajo poveljniki upoštevati družbene, politične, kulturne, religiozne, ekonomske, okoljske in humanitarne dejavnike. Organizacija civilno vojaškega sodelovanja bo prilagojena naravi operacije. Posebej pomemben bo napor civilno vojaškega sodelovanja v operacijah v podporo miru. Predvideno je, da bo zaradi pomena odnosov s civilnimi strukturami v območju delovanja prišlo do skupnega načrtovanja že na strateškem nivoju. Namen civilno vojaškega sodelovanja je vzpostavitev in vzdrževanje povezav s civilnimi akterji na ustreznem nivoju, sodelovanje pri strateškem in operativnem planiranju, skupaj z ustreznimi civilnimi telesi pred in med operacijo, stalno zbiranje podatkov v lokalnem civilnem okolju, vključujoč lokalne potrebe v smislu iskanja slabosti, ki bi jih lahko odpravili, nadziranje s civilno sfero povezanih aktivnosti z vojaškimi silami, vključujoč zagotovitve funkcionalnih strokovnjakov, delo v smeri pravočasnega in tekočega prenosa civilnih odgovornosti ustreznim oblastem, delo z osebjem drugih sektorjev štaba v vseh pogledih operacije in svetovanje poveljniku (Nato AJP 9 2003: 1-4 - 1-7).

Iz navedenih nalog sklepam, da ima civilno vojaško sodelovanje omejene pristojnosti, ki pa se v glavnem osredotočajo na vzpostavljanje in vzdrževanje povezav s civilnimi strukturami, sodelovanje pri načrtovanju, zbiranju in prenašanju informacij s področja civilno vojaškega sodelovanja.

Za uspešno izvajanje nalog so potrebne zmogljivosti za civilno vojaško sodelovanje, razvita politika, doktrina in koncepti, sposobnost razumevanja in udejanjanja doktrine v prakso in fizične kapacitete v obliki usposobljenega osebja, formiranih enot in podpornih sredstev. Pri tem je navadno tudi pomembno dejstvo, da se operacije med seboj razlikujejo, zato je tudi organizacija civilno vojaškega sodelovanja različna in ne more biti predpisana. Minimum predstavlja osebje za civilno vojaško sodelovanje v poveljstvu združenih sil. Za vzdrževanje

povezav pa se lahko ustanovijo sile za civilno vojaško sodelovanje in funkcionalni specialisti, ki niso nujno vojaško osebje.

V drugem poglavju Natova doktrina navaja načela civilno vojaškega sodelovanja. Načela se nanašajo na vlogo civilno vojaškega sodelovanja pri načrtovanju vojaških delovanj in na vlogo civilno vojaškega sodelovanja pri vzpostavljanju in vzdrževanju civilno vojaških odnosov s civilnimi strukturami. V prvi vlogi so glavna načela usmerjenost v poslanstvo operacije, poveljnikove usmeritve, ekonomičnost uporabe vojaških sredstev v nevojaške namene, osredotočenost in prioritete uporabe sredstev, izpolnjevanje pravnih obvez in zmanjševanje učinka vojaških operacij na nebojevnike. V drugi vlogi pa so načela: zavedanje kulturnih razlik, ugotavljanje skupnih ciljev sil Nata in civilnih struktur, transparentnost delovanja in učinkovitost komunikacij (Nato AJP 9 2003: 2-1 – 2-4).

Omenjena načela kažejo na prizadevanja Nata, da bi pri odnosih in skupnem delovanju s civilnimi strukturami dosegli poenotenje naporov v cilju delovanja, potrebne informacije, večjo varnost in čim večje strinjanje civilnih struktur s prisotnostjo in aktivnostmi Nato sil.

Tretje poglavje opredeljuje uporabo civilno vojaškega sodelovanja v operativnem okolju. Civilno vojaško sodelovanje je pomembno tako za vzpostavljanje odnosov s posameznimi civilnimi organizacijami, ki so lahko formalni ali neformalni, kot tudi za odnose z lokalnim prebivalstvom in organizacijami zaradi zagotavljanja določene oskrbe Nato sil ali zaradi uresničevanja poslanstva sil. Pri tem so določene naloge civilno vojaškega sodelovanja, ki so lahko splošne, tiste v operacijah po 5. členu Washingtonske pogodbe t.j. kolektivne obrambe in tiste v operacijah zunaj tega člena, ki se nanašajo na operacije kriznega odzivanja. Splošne naloge se delijo na naloge pred delovanjem, ki zajemajo načrtovanje, svetovanje poveljniku in usposabljanje in izobraževanje za naloge. Naloge v času operacije, kot so vzpostavljanje komunikacij, izmenjava informacij, usklajevanje, priprava potrebnih sporazumov, izvajanje nalog pomoči civilnim strukturam in zbiranje podatkov o stanju. In naloge v obdobju prenosa nalog ustreznim oblastem ter na naloge v specifičnih okoljih, ki se lahko pojavijo.

Naloge v operacijah kolektivne obrambe so specifične po tem, da so posledice delovanj večje, povečana pa je tudi nevarnost za sile. Pri tem je potrebno poudariti, da je v teh primerih civilno vojaško sodelovanje bolj v nacionalni pristojnosti, kar pa lahko pomeni tudi različne pristope pri izvajanju nalog civilno vojaškega sodelovanja. V takem okolju je pričakovati tudi

večje število beguncev in razseljenih ter evakuiranih oseb. Vladne in nevladne organizacije v takem okolju ne bodo imele pristopa v območje bojnih delovanj. Vse to določa tudi naloge civilno vojaškega sodelovanja, ki bodo pred delovanjem načrtovanje predvsem premikov, kjer bo veliko civilistov, v času delovanja pa usklajevanje s civilnimi strukturami, podpora evakuaciji, humanitarna pomoč, usklajevanje in načrtovanje dela z begunci in podpora združenim silam pri zagotavljanju podpore države gostiteljice in tudi sodelovanje pri določanju ciljev (tarč) za izogibanje stranski škodi. Po končanju operacije in stabilizaciji razmer bodo nadaljevali s vzpostavljanjem podpore države gostiteljice, sodelovanje z organizacijami, ki izvajajo obnovo in vzpostavljanje povezav z mednarodnimi in nevladnimi organizacijami ter usklajevanje delovanj.

Naloge v operacijah kriznega odziva bodo povezane z značilnostmi sodobnih operacij kriznega odziva, pri čemer bodo izstopale številne dimenzije kot so humanitarna, konflikti, številni akterji, brezvladje, kaos in tako dalje. V obdobju pred operacijo bodo pripadniki za civilno vojaško sodelovanje predvsem vključeni v načrtovanje, usposabljanje in izobraževanje. Posebna pozornost bo podana načrtovanju zmožnosti za obdobje, ko civilne organizacije še ne bodo sposobne izvajati svojih nalog. V času operacije pa bo glavna naloga vzpostavljanje civilno vojaškega sodelovanja, tako formalnega kot neformalnega. Naloge bodo takšne kot so že našteje pri splošnih nalogah. Poleg tega pa se bodo pripadniki za civilno vojaško sodelovanje lahko srečali z nalogo vzpodbujanja lokalnih in mednarodnih civilnih agencij za prevzem polne odgovornosti za civilne naloge pri odpravljanju posledic krize. V prehodnem obdobju bo naloga civilno vojaškega sodelovanja predvsem pomoč civilnim oblastem pri prevzemanju delovanja brez prisotnosti Nato sil na območju operacije (Nato AJP 9 2003: 3-1 – 3-9).

V četrtem poglavju je opredeljena vloga civilno vojaškega sodelovanja pri usklajevanju in uporabi civilnih resursov. To vprašanje je predvsem povezano z uporabo določenih resursov za potrebe sil Nata na ozemlju druge države. Vloga civilno vojaškega sodelovanja je tu zagotavljanje, usklajevanje in povezava, ki bodo pomagale pri razpolaganju s potrebnimi civilnimi resursi. Uporaba civilnih resursov bo morala biti usklajena s potrebami in zmožnostmi lokalnega prebivalstva in potrebami mednarodnih in nevladnih organizacij na območju delovanja. Za vzpostavitev dogovora z državo gostiteljico je odgovorno osebje sektorja logistike, osebje za civilno vojaško sodelovanje pa le omogoči proces dogovarjanja in

svetuje logistikom. Osebjem za civilno vojaško sodelovanje tudi ocenjuje civilne resurse in vpliv prisotnosti sil Nata na lokalno ekonomijo in preskrbo (Nato AJP 9 2003: 4-1 – 4-3).

Peto poglavje opredeljuje organizacijo in poveljevanje silam za civilno vojaško sodelovanje. Osebjem za civilno vojaško sodelovanje mora biti usposobljeno in popolnoma integrirano v poveljstva. Organizacija sil za civilno vojaško sodelovanje bo odvisna od operacije oziroma njenih značilnosti in potreb. Civilno vojaško sodelovanje bo organizirano v skupine za civilno vojaško sodelovanje, ki bodo lahko čete za civilno vojaško sodelovanje ali drugačne skupine, ki bodo lahko večnacionalne in bodo uporabljale točno določene taktike in postopke. Glavni namen skupin za civilno vojaško sodelovanje bo podpora poveljevanju in izvajanje nalog civilno vojaškega sodelovanja. Področje delovanja bodo civilna administracija, infrastruktura, humanitarna pomoč, ekonomija in trgovina in kulturne zadeve. Potencialne naloge so določene v posebnem dodatku doktrine in zajemajo celoten spekter različnih nalog civilno vojaškega sodelovanja. Naslednja organizacijska oblika bodo funkcionalni strokovnjaki, ki bodo angažirani na specifičnih nalogah, ki bodo ugotovljene skozi oceno situacije. Strokovnjaki bodo civilisti ali vojaki. Tretja organizacijska oblika so splošne sile, ki bodo izvajale naloge civilno vojaškega sodelovanja. Zmožljivosti za civilno vojaško sodelovanje in podpora bodo dodeljene v omejeno poveljevanje poveljniku kopenskih sil Nata. V operacijah po 5. členu Washingtonske pogodbe bo osebjem za civilno vojaško sodelovanje izvajalo neposredno podporo nacionalnim enotam, naloge pa bodo usklajene s strani osebjem za civilno vojaško sodelovanje na nivoju poveljnika kopenskih sil. V primeru operacij zunaj 5. člena pa je opcij več:

- Skupina za civilno vojaško sodelovanje bo postavljena v omejeno poveljevanje v štabu združenih sil. To bo uporabljeno v primeru velikih operacij v zelo širokem spektru nalog. Nižje enote za civilno vojaško sodelovanje bodo dobivale naloge ali neposredno v enotah posameznih komponent ali bodo njihove naloge usklajevane na nivoju divizij, brigad ali celo bataljonskem nivoju ali pa bodo podenote ali deli skupin za civilno vojaško sodelovanje postavljeni v podrejene štabe in enote po načelu omejenega poveljevanja.
- Osebjem za civilno vojaško sodelovanje bo okrepljeno s funkcionalnimi specialisti in iz skupine za civilno vojaško sodelovanje. Naloge na terenu bodo dodeljevane skozi linijo poveljevanja z uporabo nacionalnih sredstev.

- Zmogljivosti za civilno vojaško sodelovanje bodo deloma zagotovljene iz nacionalnih prispevkov na osnovi izjave o naboru sil in bodo postavljene pod poveljevanje poveljniku združenih sil. Te sile (zmogljivosti) bodo nato lahko podrejene podrejenim poveljnikom (Nato AJP 9 2003: 5-1 – 5-4).

Centri za civilno vojaško sodelovanje so lokacije, kjer povezave in izmenjava informacij poteka med vojaškim osebjem in lokalnimi oblastmi in prebivalstvom. Locirani bodo zunaj vojašnic v bližini večine agencij. Ti centri bodo lahko locirani v že obstoječih centrih, ki jih bodo ustanovile mednarodne in nevladne organizacije.

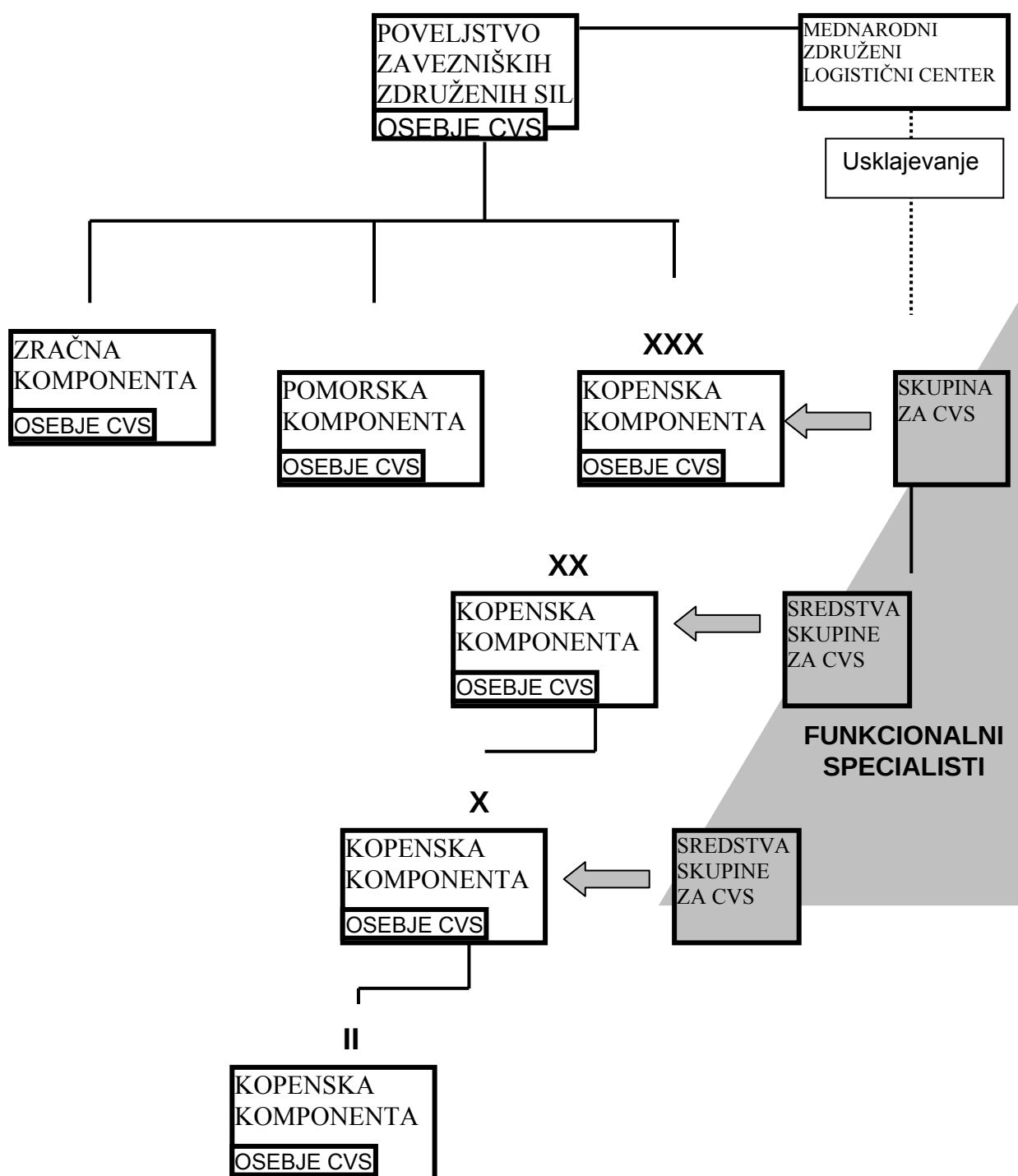
Osnovno načelo pri dajanju nalog organom za civilno vojaško sodelovanje je njihova potrebnost v območju delovanja, delovanje pa mora biti transparentno in usklajeno in nikakor ne sme ogroziti poslanstva poveljnika združenih sil. Pri tem je poudarjeno, da morajo biti naloge civilno vojaškega sodelovanja usmerjene v čimprejšnjo predajo odgovornosti civilni oblasti. Osebe za civilno vojaško sodelovanje v višjih štabih mora biti usposobljeno za načrtovanje in za razvoj doktrine, usposabljanje, izobraževanje in vaje. V nižjih poveljstvih pa mora osebe za civilno vojaško sodelovanje obvladati načela in postopke v okolju, v katerem delujejo in razumeti delo mednarodnih in nevladnih organizacij. Sposobni morajo biti delovanja v civilnem okolju (Nato AJP 9 2003: 5-4 – 5-6).

Šesto poglavje opredeljuje organizacijske odgovornosti in naloge na operativnem nivoju za civilno vojaško sodelovanje. Strateške naloge opredeljuje že strateški dokument vojaškega odbora (MC 411/1), na operativnem nivoju pa so opredeljene različne naloge za regionalna poveljstva in nižje ter zajemajo izobraževanje, usposabljanje, načrtovanje za civilno vojaško sodelovanje, centre za civilno vojaško sodelovanje in izdelavo potrebnih standardnih postopkov in druge organizacijske naloge civilno vojaškega sodelovanja.

Sedmo poglavje opredeljuje civilno vojaško sodelovanje znotraj Natovega procesa odločanja, ki temelji na interakciji med političnim in vojaškim osebjem. Ključno je, da je osebe za civilno vojaško sodelovanje čim bolj prisotno v poveljnikovi načrtovalni skupini. Pri načrtovanju je pomembno, da osebe za civilno vojaško sodelovanje opravi določene izvidniške naloge in vzpostavi kontakte s civilnimi organizacijami pred operacijo in tako učinkovito vpliva na proces načrtovanja operacije. Nato je za ustrezno načrtovanje izdelal

usmeritve za operativno načrtovanje, v katerem so opisani tudi postopki osebja za civilno vojaško sodelovanje v načrtovanju.

Zadnje, osmo poglavje, analizira civilne organizacije in ugotavlja, da le te delujejo v širokem spektru različnih dejavnosti v operaciji in da mora osebje za civilno vojaško sodelovanje razumeti mandat, vlogo, strukturo, metode in načela teh organizacij, da bi lahko vzpostavili učinkovite odnose z njimi.

Slika : 3 Načelna slika organizacijske strukture civilno vojaškega sodelovanja (CVS) v operacijah kriznega odzivanja zunaj člena 5. Washigtonske pogodbe. Legenda: II – bataljonski nivo, X – brigadni nivo, XX – divizijski nivo, XXX – korpusni nivo. Vir: AJP-9 (2003): 5-4

Za usklajevanje aktivnosti civilnih organizacij, ki prostovoljno delujejo v operaciji, mednarodna skupnost določi vodečo agencijo. To je ponavadi ena od glavnih agencij Združenih narodov, kot so UNHCR ali UNICEF ali OCHA. Vodeča agencija služi kot mesto srečevanja drugih organizacij za izmenjavo informacij in načrtovanje, usklajevanje aktivnosti na terenu in tudi kot »vmesnik« z vojaškimi silami na nivoju operacije. Nato daje poseben pomen sodelovanju z vodečo agencijo.

Poleg razumevanja vlog in mandatov različnih civilnih organizacij je ključno, da vojaki razumejo tri humanitarna načela, na katerih temelji humanitarno delovanje: humanost, nepristranskost in nevtralnost.

Civilno vojaško sodelovanje se vzpostavlja s civilnimi organizacijami in oblastmi na osnovi potreb po tesnem sodelovanju z njimi. Odnosi se morajo vzpostaviti na terenu na taktičnem nivoju, z nacionalno stranjo (država gostiteljica) na operativnem nivoju in mednarodno skupnostjo in donatorji na strateškem nivoju. Najbolj učinkovit način, da vojaške sile razumejo zmožnosti in sposobnosti mednarodnih in nevladnih organizacij, je vzpostavitev in vzdrževanje odnosov že pred vstopom na območje operacije in da se usposobijo skozi vojaške šole in tečaje, ki vsebujejo združeno usposabljanje vojakov in civilistov. To lahko prinese več razumevanja pri teh organizacijah in ustvari dobre delovne odnose, temelječe na zaupanju in razumevanju.

Natova doktrina temelji na ugotovljenih pomanjkljivostih civilno vojaškega sodelovanja v sodobnih operacijah v podporo miru in daje ustrezne organizacijske oblike in postopke, ki bi lahko zmanjšali dosedanje probleme in pripomogli k učinkovitejšemu delu vseh akterjev v operaciji v podporo miru. Manjka seveda skupna doktrina, v kateri bi bila upoštevana tudi civilna stran. Ostaja pa problem uresničevanja doktrine, saj je veliko zadev še vedno v pristojnosti držav članic Nata, ki imajo pri sodelovanju v operacijah v podporo miru svoje

interese. Poleg tega ostajajo odprti tradicionalni problemi razmerja varnosti in svobode delovanja ter različna videnja tega vprašanja.

Nevojaške skupine večkrat prezrejo dejansko relativno nepristranskost vojske in njeno odgovornost do humanitarne pomoči. Vojska nima potrebe po tekmovanju z mednarodnimi nevladnimi organizacijami za sredstva, projekte ali propagando. Torej je v interesu vseh, da se doseže cilj misije. S podporo, promocijo in zagotavljanjem usklajevanja in sodelovanja med različnimi skupinami in agencijami si vojska pomaga pri doseganju uspehov v misiji. Jasno je, da je operativni center civilno vojaškega sodelovanja ključ, osnovno sredstvo in osnovni kanal za večagencijsko komunikacijo in da je delo na tem proces in ne prostor.

4.3.2 Koncept civilno vojaških odnosov Evropske unije za operacije kriznega upravljanja, ki jih vodi Evropska unija

Dokument Evropske unije »Civil-Military Co-operation (CIMIC) Concept for EU-Led Crisis Management Operations v uvodu navaja osnovni namen koncepta, ki je prispevanje Evropske unije k mednarodnemu miru in varnosti skladno z načeli Združenih narodov. V ta namen bo Evropska unija zagotovila sile, ki bodo zmožne izvedbe celotnega obsega »Petersberških nalog«, definiranih v »Pogodbi Evropske unije¹⁸«, kot so humanitarne in reševalne naloge, naloge vzdrževanja miru in naloge bojnih sil v kriznem upravljanju, vključujoč ustvarjanje miru (European Union 2002: 6).

Sodelovanje s civilisti bo lahko osrednji del vojaške operacije, kot tudi v primeru humanitarnih in reševalnih nalog. Vsebina civilno vojaškega sodelovanja variira od vzdrževanja poveljnikove svobode delovanja znotraj območja delovanja, do pomoči pri oblikovanju območja delovanja ter do skupne koristi tako vojakov in zunanjih civilnih akterjev. Tako omogoča poveljniku zmožnost učinkovitejšega izvajanja njegove vloge v kompleksnih multifunkcijskih operacijah. Vojaške sile bodo lahko delno odvisne od civilnih institucij in prebivalstva, ko gre za vire, informacije ali celo varnost.

Posebej je poudarjeno civilno vojaško usklajevanje, ki zajema usklajevanje med civilnimi in vojaškimi instrumenti kriznega upravljanja Evropske unije.

¹⁸ Treaty on the European Union. Article 17

Dokument združuje politiko, doktrino in postopke pri pripravi, načrtovanju in izvedbi aktivnosti, povezanih s civilno vojaškim sodelovanjem. Je pa tudi usmerjevalen za koncepte držav članic in določena vojaška poveljstva za operacije kriznega upravljanja Evropske unije. Koncept zagotavlja fleksibilnost in tesno sodelovanje z Združenimi narodi, Organizacijo za varnost in sodelovanje v Evropi, Nato in drugimi civilnimi organizacijami in tudi državami, ki niso članice Evropske unije, a sodelujejo v operacijah kriznega upravljanja.

Civilno vojaško sodelovanje je definirano kot usklajevanje in sodelovanje v podpori misiji med vojaškimi komponentami operacije kriznega upravljanja Evropske unije in civilnimi akterji (zunaj Evropske unije), vključujoč nacionalno prebivalstvo in lokalne oblasti, kot tudi mednarodne, nacionalne in nevladne organizacije in agencije (European Union 2002: 9).

Ključne funkcije civilno vojaškega sodelovanja so civilno vojaške povezave, podpora civilnemu okolju in podpora vojaškim silam. K temu je potrebno dodati funkcije, ki se navezujejo na civilno vojaško sodelovanje, kot so civilno načrtovanje za zaščito in reševanje, informacijsko delovanje in podpora države gostiteljice, nabave, medicinska podpora in upravljanje civilnih virov (European Union 2002: 9,10).

V nadaljevanju dokument opredeljuje načela civilno vojaškega sodelovanja za poveljnika sil kriznega upravljanja Evropske unije, ki jih mora upoštevati pri vojaškem načrtovanju za to, da bi omogočil razvijanje načrtov civilno vojaškega sodelovanja in določil njihovo uresničevanje. Ta načela so:

- prioriteta mandata in izhajajočega poslanstva v vseh okoliščinah;
- odgovornost poveljnika za civilno vojaške aktivnosti na vseh nivojih;
- ekonomičnost delovanja;
- osredotočenje zmogljivosti glede na prioritete;
- upoštevanje pravnih obveznosti in načel humanitarnosti (European Union 2002: 13).

Načela pa so določena tudi za civilno vojaške odnose med vojaškimi silami in civilnim okoljem in obsegajo:

- usklajeno civilno in vojaško načrtovanje civilno vojaških odnosov;
- medsebojno podporo med vojaškimi silami in civilnimi organizacijami ter lokalnimi oblastmi;
- sledenje skupnim ciljem;

- deljeno odgovornost;
- transparentnost delovanja;
- privolitev v sodelovanje vseh akterjev z vojaškimi silami,
- učinkovito komuniciranje s civilnimi oblastmi, zunanjimi organizacijami in prebivalstvom;
- zavedanje kulture okolja, v katerem se odvijajo operacije kriznega upravljanja (European Union 2002: 15,16).

Dokument opredeljuje tudi naloge civilno vojaškega sodelovanja, kot so načrtovanje postopkov in standardov za izvedbo operacij kriznega upravljanja Evropske unije, svetovanje, ki ga izvajajo ustrezni elementi civilno vojaškega sodelovanja, izobraževanje in usposabljanje o civilno vojaškem okolju, zagotavljanje komunikacij med civilnim in vojaškim delom operacije, izmenjava informacij, usklajevanje z vsemi civilnimi akterji v operaciji, priprava in podpora izdelavi dogovorov in sporazumov med poveljnikom v operaciji kriznega upravljanja Evropske unije in zunanjimi civilnimi oblastmi, prehodne in zaključne aktivnosti, ki vodijo k zaključku operacij kriznega upravljanja Evropske unije in zagotavljajo tekoč prevzem civilnih zadev s strani civilnih oblasti, ter cenitev situacije v civilnem okolju. Poleg navedenih bo na osnovi določil Sveta Evrope za posamezno operacijo določenih še veliko število izrednih nalog.

Za uresničitev nalog civilno vojaškega sodelovanja so predvidene stalne in občasne (za določeno operacijo) strukture civilno vojaškega sodelovanja. Stalne sestavljajo vojaško osebje Evropske unije, ki razvija in izvaja naloge civilno vojaškega sodelovanja na političnem in strateškem nivoju. Konferenca civilno vojaškega sodelovanja je proaktiven forum za zadeve civilno vojaškega sodelovanja z namenom zagotavljanja izmenjave informacij, konzultacije in sodelovanje med vojaki in civilnimi akterji. Strukture civilno vojaškega sodelovanja za operacijo so elementi civilno vojaškega sodelovanja na nivoju operativnega poveljstva, kjer se nahajajo štabni elementi civilno vojaškega sodelovanja (CJ-9), ki izvajajo naloge načrtovanja, usklajevanja in zbiranja potrebnih informacij ter vzdržujejo povezave z vojaškim osebjem Evropske unije. Osebje civilno vojaškega sodelovanja se nahaja tudi v poveljstvu sil, kjer so lahko skupina za civilno vojaško sodelovanje ali namenska sila¹⁹ ali druga struktura civilno vojaškega sodelovanja za izvedbo nalog v območju operacije. Elementi civilno vojaškega sodelovanja bodo navadno postavljeni pod omejeno poveljevanje

¹⁹ Task Force

poveljnika kopenske komponente sil. Center za civilno vojaško sodelovanje bo ustanovljen na vseh nivojih v območju operacije zunaj vojaških prostorov in bo omogočal civilno vojaško sodelovanje s civilnimi akterji. Lahko bo ustanovljen tudi civilno vojaški odbor²⁰, s katerim bo poveljnik vzpostavil potrebne povezave. Zmožljivosti civilno vojaškega sodelovanja bodo zagotovljene z naborom sil za operacijo, za podporo civilno vojaškega sodelovanja pa se lahko določi vodilna država, ki zagotovi zmožljivosti za civilno vojaško sodelovanje za celoto ali del operacije (European Union 2002: 25).

4.3.3 Civilno vojaško usklajevanje v operacijah Združenih narodov

Civilno vojaško usklajevanje v kontekstu Združenih narodov zaradi temeljno različne narave zahteva drugačen pristop kot je pri Natu, Evropski uniji in Združenih državah Amerike civilno vojaško sodelovanje oz. civilno vojaške operacije (ZDA). Operacije za izgradnjo miru Združenih narodov se razlikujejo od tistih, ki jih izvajata Nato ali Evropska unija, ker so tipično zasnovane na konsenzu in vojaška sila predstavlja integrirani del civilno vojaške operacije izgradnje miru pod splošnim civilnim vodenjem (de Coning 2005: 6). Združeni narodi so postopke pri mirovnih operacijah s področja civilno vojaškega sodelovanja določili v t. i. politikah in usmeritvah za civilno vojaško usklajevanje²¹, ki jih je razvila »pisarna za usklajevanje humanitarnih zadev«²² pri Združenih narodih (de Coning 2005: 7).

Združeni narodi definirajo humanitarno civilno vojaško usklajevanje kot bistven dialog in interakcijo med civilnimi in vojaškimi akterji v humanitarnih katastrofah, ki sta potrebna za zaščito in promocijo humanitarnih načel, izogibanje tekmovanju, minimiziranju neskladnosti in, ko je primerno, zasledovanje skupnih ciljev. Temeljne strategije variirajo od koeksistence do sodelovanja. Usklajevanje je deljena odgovornost, dosežena s povezavami in skupnim usposabljanjem (de Cedric 2005: 8).

Septembra 2002 je »oddelek za mirovne operacije«²³ pri Združenih narodih izdal dokument z naslovom »Civil Military Coordination Policy« (UN DPKO 2002), kjer je opredelil osnovna doktrinarna načela civilno vojaškega usklajevanja. Civilno vojaško usklajevanje je definirano

²⁰ Board

²¹ Civil Military Coordination

²² Office for the Coordination of Humanitarian Affairs (OCHA)

²³ Department of Peacekeeping Operations (DPKO)

kot sistem interakcije, ki vključuje izmenjavo informacij, pogajanja, rešitev sporov, skupno podporo in načrtovanje na vseh nivojih med vojaškimi elementi in humanitarnimi organizacijami, razvojnimi organizacijami in lokalnim civilnim prebivalstvom za doseganje ciljev Združenih narodov (UN DPKO 2002:2). Civilno vojaško usklajevanje ima tri funkcije: povezave in informacijsko upravljanje, podpora poslanstvu in podpora skupnosti (de Cedric 2005: 11). Povezave in informacijsko upravljanje vsebujejo naloge kot so skupno načrtovanje, sodelovanje in organiziranje usklajevalnih sestankov. Podpora poslanstvu je predvsem podpora vojske civilni funkciji, kot je na primer transport, zagotavljanje specialne opreme ali znanj in podobno, ter civilni komponenti misije ali drugim civilnim akterjem na območju, vključujoč humanitarne in razvojne partnerje. Podpora skupnosti pa vsebuje dejavnost vojske v podporo lokalni skupnosti in izgradnjo zaupanja v mirovnem procesu.

Oddelek za mirovne operacije ni izdal posebnih usmeritev, kako naj zgleda struktura civilno vojaškega usklajevanja v mirovnih operacijah Združenih narodov. Struktura se razlikuje od operacije do operacije največkrat po vzorcu vodilne države operacije. V večini mirovnih operacij Združenih narodov se pojavlja neka oblika sektorja za civilno usklajevanje v poveljstvu ali znotraj operativnega sektorja v štabu. Civilno vojaško usklajevanje obsega od častnika za povezavo do sektorja ali enote znotraj poveljstva operacije, odvisno od značilnosti in potreb mirovne operacije. Naloga civilno vojaškega usklajevanja na nivoju poveljstva je svetovanje poveljniku sil pri izdelavi načrta civilno vojaškega usklajevanja in zagotavljanje usmeritev strukturam civilno vojaškega usklajevanja na nižjih nivojih, lahko tudi vodi center civilnih vojaških operacij. Struktura civilno vojaškega usklajevanja na nižjem nivoju (znotraj sektorja operacije) je ponavadi enaka tisti na poveljstvu operacije, vendar manjša po obsegu. Podobne so tudi naloge, poleg tega pa še služijo za posredovanje informacij od bataljonov do poveljstva sil, lahko pa so vključeni tudi v nadzor in izvedbo projektov civilno vojaškega usklajevanja in drugih projektov. Struktura civilno vojaškega usklajevanja na bataljonskem nivoju ali nivoju enote so v nacionalni pristojnosti in je odvisna od nacionalne doktrine. Veliko držav nima doktrine na področju civilno vojaških odnosov in te naloge dobijo častniki, ki niso neposredno usposobljeni za naloge civilno vojaškega usklajevanja in delajo poleg svojega dela še naloge civilno vojaškega usklajevanja, kar ni dobro za kvaliteto izvajanja nalog. Na nivoju bataljona je ponavadi častnik za civilno vojaško usklajevanje, ki ima lahko še tri do pet ljudi in služi kot informacijski kanal med bataljonom in številnimi civilnimi organizacijami, usklajuje skupne akcije, ki jih izvaja bataljon in civilna organizacija.

Centri za civilno vojaško usklajevanje in center za civilno vojaške operacije so pisarne, ustanovljene s strani vojske, da jim pomagajo pri komunikaciji z obkrožajočim civilnim okoljem. V centru ponavadi delajo častniki za civilno vojaško usklajevanje. Centri so locirani zunaj vojaških objektov, da bi omogočili pristop in izmenjavo informacij med vojaki in civilnimi akterji. Center, oziroma častniki, imajo omejeno pristojnost odločanja in so v glavnem namenjeni zbiranju in prenosu informacij do vojaškega poveljnika in na usklajevalno funkcijo pri različnih skupnih projektih (de Coning 2006: 183).

4.3.4 Primerjava doktrin civilno vojaškega sodelovanja Združenih držav Amerike, Velike Britanije in Kanade

Na osnovi analiz dokumentov in literature sem ugotovil, da ima relativno malo držav izdelano doktrino na področju civilno vojaškega sodelovanja. Navedene države sem izbral, ker so članice zaveze Nato, torej prispevajo sile v zavezniške operacije in imajo izdelane doktrine na področju civilno vojaškega sodelovanja²⁴. Slovenija kot članica zveze Nato prav tako prispeva enote v zavezniške operacije, zato so doktrine teh držav, predvsem zaradi nekaterih rešitev, ki delno odstopajo od doktrine civilno vojaškega sodelovanja Nata, zanimive za analizo in nakazujejo nekatere uporabne rešitve tudi za doktrino civilno vojaškega sodelovanja Slovenske vojske.

Za analizo sem izbral bistvena določila analiziranih doktrin:

- Ključne naloge civilno vojaškega sodelovanja in naloge, na katere se področje civilno vojaškega sodelovanja navezuje;
- načela delovanja v civilno vojaškem sodelovanju;
- izvedba civilno vojaškega sodelovanja;
- organizacijska struktura in poveljevanje silam civilno vojaškega sodelovanja (civilno vojaških operacij v primeru ZDA).

Ključne naloge civilno vojaškega sodelovanja in naloge na katere se področje civilno vojaškega sodelovanja navezuje

²⁴ Kanada: Civil Military cooperation in Peace, Emergencies, Crisis and War,
Velika Britanija: Joint Warfare Publication (2003) Civil-Military Co-operation (CIMIC) Interim Joint Warfare Publication (IJWP) 3-90 November 2003 Edition,
Združene države Amerike: U.S. Joint Publication 3-57, Joint Doctrine for Civil-Military Operations

Velika Britanija – v svoji doktrini navaja naslednje ključne naloge:

- povezave – vzdrževanje povezav med vojsko in civilnimi akterji;
- podpora silam v smislu pridobivanja informacij;
- podpora civilnemu okolju;
- sodelovanje z nevladnimi in mednarodnimi organizacijami;
- humanitarno delovanje, kot glavna naloga civilno vojaškega sodelovanja (Joint Warfare Publication 2003).

Kanada – v svoji doktrini izpostavlja dve glavni nalogi:

- civilno vojaške operacije;
- podpora civilni administraciji.

Ostale naloge pa so:

- vojaško civilne informacije – zbiranje in obdelava informacij;
- podpora države gostiteljice;
- nadzor prebivalstva in virov – v smislu oskrbe;
- podpora civilnim oblastem – od humanitarne pomoči do civilne obrambe;
- podpora civilni administraciji (National defence 1999).

ZDA v doktrini ločijo splošne naloge na:

- podpora vojaškim delovanjem;
- podpora civilnim delovanjem;
- nadzor prebivalstva in virov;
- zunanja humanitarna pomoč;
- delovanja pomoči, ki ne spadajo med zunanjo humanitarno pomoč;
- vojaško civilna delovanja;
- podpora civilni pripravljenosti in delovanju ob nesrečah;
- podpora civilni administraciji;
- domača podporni delovanja;
- vojaška podpora civilnim oblastem (Department of the Army 2001).

Analiza pokaže, da so ključne in glavne naloge civilno vojaškega sodelovanja v vseh analiziranih državah podobne in se delijo na tiste, ki so usmerjene na delovanje vojske v območju delovanja v mednarodnem okolju in domačem okolju. Poudariti je treba, da Kanadska doktrina deli naloge na prijateljsko okolje, sovražno okolje in kanadsko ozemlje,

medtem ko sta doktrini Velike Britanije in ZDA bolj orientirani na mednarodno okolje. V vsakem primeru je poudarek dan na delovanje v mednarodnem okolju.

Načela delovanja v civilno vojaškem sodelovanju

Velika Britanija – navaja naslednja načela, ki usmerjajo delovanja civilno vojaškega sodelovanja:

- pravne obveznosti (mednarodno pravo, sporazumi o uporabi sil, ...);
- ustrezni odnosi z različnimi akterji;
- zavedanje kulture (na območju delovanja);
- sodelovanje;
- razumevanje, spoštovanje in zaupanje;
- deljena odgovornost (skupna odgovornost);
- transparentnost delovanja;
- učinkovite komunikacije na območju;
- zavedanje situacije v območju delovanja;
- vpliv na okolje;
- ustrezna stopnja naporov za uresničitev ciljev;
- prehodno upravljanje (pri prehodu v civilno upravljanje) (Joint Warfare Publication 2003).

Kanada – navaja načela:

- kontinuiteta in konsistentnost sprejete politike;
- izbira in vzdrževanje cilja;
- poveljniška odgovornost;
- zaupanje;
- sodelovanje;
- deljena odgovornost in medsebojna podpora;
- nepristranskost;
- predvidevanje;
- ekonomičnost virov in naporov;
- humanitarna pozornost;
- zaščita sil (National defence 1999).

ZDA navajajo manj načel:

- usmerjenost na poslanstvo, naloge;
- poveljniška odgovornost za civilno vojaško zadeve (sodelovanje);
- kontinuiteta in konsistentnost sprejete politike;
- recipročnost odgovornosti;
- ekonomičnost pri angažiranju osebja in virov;
- humanitarna pozornost (Department of the Army 2001).

Primerjava načel po posameznih državah kaže na podobnost, razlike so v terminoloških opredelitvah in pa združevanju vsebin načel, tako da se pod imenom enega načela lahko najdejo tudi druga načela, ki jih neka druga država izpostavlja. Načela poudarjajo poveljnikovo odgovornost za delovanje znotraj mandata in zadanih ciljev, učinkovito sodelovanje in izrabo kadra in virov, odgovornost vseh vpletenih v operacijo in humanitarno naravnost. Velika Britanija izpostavlja načelo transparentnosti, ki pa je lahko tudi sporno, ko zaradi zaščite vojaških informacij poveljnik ne želi izmenjave vseh informacij s civilnim okoljem. Tukaj gre omeniti tudi neprimernost, da bi se znotraj civilno vojaškega sodelovanja ukvarjali z obveščevalno dejavnostjo. Pomembno se mi zdi tudi načelo Velike Britanije, ki izpostavlja prehodno upravljanje, saj je čimprejšnja in ustrezna predaja zadev v roke ustreznim civilnim oblastem in organizacijam eno glavnih načel operacij kriznega odzivanja.

Izvedba civilno vojaškega sodelovanja

Velika Britanija v svoji doktrini, za razliko od Kanade in ZDA, ne ločuje okolja delovanja na bojna delovanja, delovanja drugačna od vojn, delovanja v podporo miru, regionalni konflikti itd. Določa pa, da je civilno vojaško sodelovanje treba upoštevati na začetku vseh načrtovanj in da mora proces načrtovanja vključiti načrte za predajo nalog civilnemu sektorju (Joint Warfare Publication 2003).

Kanada - določa izvajanje civilno vojaškega sodelovanja v tri stopnje:

- pred operacijo;
- operacija;
- prehodna stopnja.

Okolje delovanja deli na:

- delovanje v podporo miru;

- delovanja drugačna od vojn;
- bojna delovanja.

Doktrina ne navaja različne načine delovanja v različnih okoljih delovanja (National defence 1999).

ZDA – doktrina civilno vojaške operacije deli v pet faz:

- predkriza;
- priprave;
- namestitvev, uporaba sil;
- sovražnosti;
- po konfliktu (Department of the Army 2001).

ZDA ne delijo faz v različnih operacijah in so vse faze delovanja enake, ne glede ali gre za velike konflikte ali druga bojna delovanja. Doktrine v glavnem izvajanje civilno vojaških sodelovanj delijo na obdobje reševanja kriz, ne pa tudi na delovanje v krizah, spopadih različne intenzivnosti.

Organizacijska struktura in poveljevanje silam civilno vojaškega sodelovanja (civilno vojaških operacij v primeru ZDA)

Velika Britanija – organizacijska struktura civilno vojaškega sodelovanja je odvisna od posamezne misije in okoliščin delovanja. Funkcija civilno vojaškega sodelovanja je opredeljena znotraj štabnih funkcij in postavljena v sektor 3-operativa in tako ni samostojen sektor, kot je to v Nato poveljstvih. To zagovarjajo z boljšo možnostjo povezav znotraj operative, posebej ko gre za informacijska in medijska delovanja. Osebe niso nujno specialisti civilno vojaškega sodelovanja, morajo pa biti usposobljeni za razumevanje načel civilno vojaškega sodelovanja in kompleksnosti civilno vojaškega sodelovanja. Specialisti civilno vojaškega sodelovanja, kot na primer svetovalci za civilno vojaško sodelovanje, skupine za civilno vojaško sodelovanje (četvorke sestavljene iz vojakov in civilistov z namenom cenitve situacije, ustanavljanja centrov za civilno vojaško sodelovanje, ...), funkcionalni specialisti, častniki za povezave in humanitarni svetovalci so lahko vključeni v

podporo združene namenske sile²⁵. Častnik v J-3 operativnem sektorju odgovoren za načrtovanje delovanj je odgovoren za celoto aktivnosti civilno vojaškega sodelovanja. Sektor J-3 (s tem tudi civilno vojaško sodelovanje) mora tesno sodelovati s osebjem sektorja J8, ki je odgovoren za finance in nabave, tako iz notranjih virov kot od zunanjih organizacij. Britanci poseben poudarek dajejo vlogi političnih svetovalcev in pravnim vidikom civilno vojaškega sodelovanja. Zato so odgovorni organi dolžni dati ustrezna znanja in podatke, potrebne za načrtovanje civilno vojaškega sodelovanja in delo osebja civilno vojaškega sodelovanja. Britanska doktrina kot obliko organiziranja določa civilno vojaški operativni center (CMOC), ki predstavlja prostor, kjer osebje civilno vojaškega sodelovanja deluje na operativnem nivoju. Ustanavlja se v smislu usklajevanja in posredovanja pri aktivnostih civilno vojaškega sodelovanja z vladnimi organizacijami, mednarodnimi organizacijami in nevladnimi organizacijami. Center za civilno vojaško sodelovanje ni odprt za javnost (Joint Warfare Publication 2003).

Kanada – je sektor civilno vojaškega sodelovanja določila v štabno funkcijo »J-5 civilno vojaško sodelovanje«. Vsa civilno vojaška delovanja so načrtovana, usklajevana, izvajana, podprta in kontrolirana v tesnem sodelovanju in konzultaciji z ostalimi štabnimi funkcijami znotraj poveljstva namenske sile. Sektor »J-5 civilno vojaško sodelovanje« je odgovoren za organiziranje in delovanje civilno vojaškega usklajevalnega centra znotraj območja vojaškega objekta in za vzpostavitev centrov za civilno vojaško sodelovanje zunaj vojaških objektov za zagotovitev civilno vojaškega sodelovanja. Kanadska doktrina določa, da je vodja obrambnega štaba, ki mu pomaga nacionalni obrambni štab, odgovoren za vzpostavitev splošne politike civilno vojaškega sodelovanja, ki temelji na nacionalnih strateških ciljih. Za posamezno operacijo je vodja obrambnega štaba odgovoren za vzpostavitev posebne politike civilno vojaškega sodelovanja v skladu z mednarodnim in domačim pravom, pri tem pa zagotovi, da je v načrtu operacije zadovoljivo zastopano civilno vojaško sodelovanje. Civilno vojaško sodelovanje je naloga več štabnih funkcij (J-1, J-3, J-4, J-5). Največ nalog izvaja J-5 civilno vojaško sodelovanje, ki svetuje poveljniku, predlaga politike in načela delovanja, z J-4 tesno sodeluje pri nabavah, izrabi virov in podpori države gostiteljice ter vzpostavitvi usklajevalnih centrov civilno vojaškega sodelovanja. Z J-3 tesno sodeluje pri psiholoških operacijah. Doktrina določa, da so centri civilno vojaškega sodelovanja podrejeni civilno vojaškemu usklajevalnim centrom, ki so podobnim britanskim centrom civilno vojaškega sodelovanja. Najmanj en center za civilno vojaško sodelovanje mora biti postavljen skupaj z

²⁵ Joint Task Force

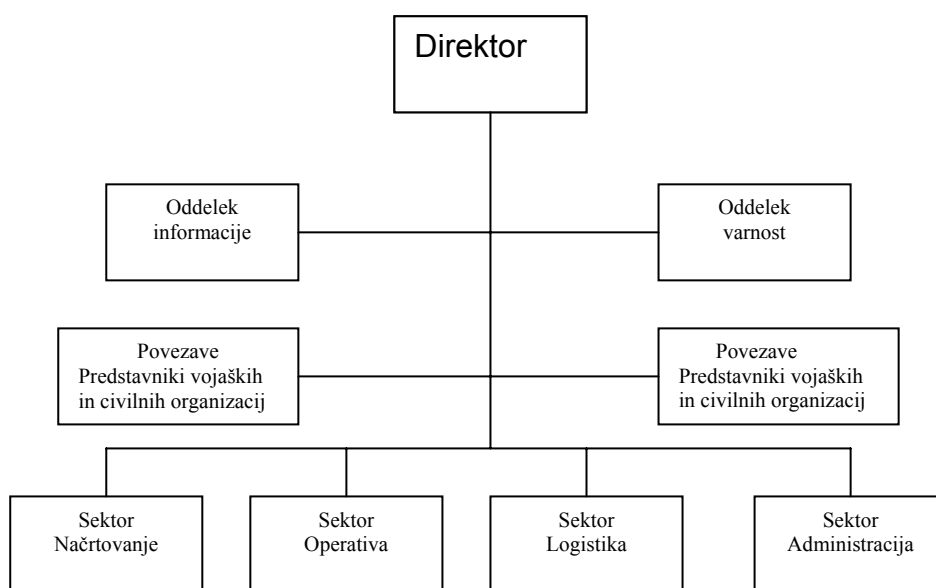
vodečo organizacijo zunaj vojaških objektov, da bi zagotavljal informacije o taktični situaciji na območju operacije. Center za civilno vojaško sodelovanje sestavljajo poveljnik, operativni častnik, administrativno logistični častnik, predstavniki vojske in civilnih organizacij in specialisti za posamezna področja. Centri za civilno vojaško sodelovanje izvajajo usklajevanje s civilnimi organizacijami, ustanovami, z lokalnim prebivalstvom, zagotavljajo transparentnost civilno vojaških delovanj, pomoč civilni administraciji, zagotavljajo zemljevide minskih polj in poti in druge uporabne informacije glede varnosti. Sektor J-5 operativcem zagotavlja informacije za pripravo njihovih poročil in ocen. Glavni namen centra civilno vojaškega usklajevalnega je omogočiti poveljniku namenske sile zmožnost usklajevanja aktivnosti in izmenjavo »tajnih« zadev z mednarodnimi in nevladnimi organizacijami, ustanovami Združenih narodov in občasno z lokalnimi vodji. V primeru manjše intenzivnosti nalog civilno vojaškega sodelovanja lahko poveljnik razdeli center na dva dela: enega, ki se ukvarja trenutnimi nalogami civilno vojaškega sodelovanja in enega, ki se načrtuje na daljše obdobje v prihodnosti. Civilno vojaški usklajevalni center sestavljajo operativni častnik iz funkcionalnega štabnega področja J-5 civilno vojaško sodelovanje, vodje ključnih humanitarnih organizacij, za logistiko in transport pa se vzpostavi usklajevanje z sektorjem J-4 logistika (National defence 1999).

V doktrini ZDA za civilno vojaške operacije je predvidena možnost izvajanja civilno vojaškega delovanja v okviru posebne namenske sile za civilno vojaško sodelovanje. Namensko silo sestavljajo enote iz različnih oddelkov ustanov ZDA in je formirana za izvedbo civilno vojaškega delovanja v podporo misije. Za usklajevanje z mednarodnimi in nevladnimi organizacijami je namenski sili potrebno dodati osebje za »civilne zadeve«²⁶. Namensko silo sestavljajo tako konvencionalne sile in dodane sile za specialno delovanje. Prednosti take namenske sile so v usklajenih civilno vojaških delovanjih, enotnosti poveljevanja, omogoča poveljniku združenih sil, da se osredotoči na bojna delovanja. Slabosti pa so slabša sinhronizacija med poveljnikovo združeno silo in namensko silo za civilno vojaško delovanje, podvajanje naporov, če je združena namenska sila vzpostavljena za izvajanje civilno vojaških delovanj in povečano število sil, osebja in logistike. Odgovornost za »civilne zadeve« v ZDA je dana poveljujočemu poveljnikov združenih štabov, ki svetuje obrambnemu štabu o uporabi »civilnih zadev« in pripravlja usmeritve za območne poveljnike za integracijo »civilnih zadev«. Sekretariat kopenske vojske je odgovoren za nabor, usposabljanje, organiziranje in opremljanje osebja za popolnitev potreb »civilnih zadev«, ki

²⁶ Civil Affairs

jih izda poveljnik specialnih delovanj ZDA ali drug oddelek obrambnih komponent. Poveljniku združene namenske sile je dana največja odgovornost za organizacijo in izvedbo »civilnih zadev« v operativna področja, kar pomeni, da mora zagotoviti usposobljenost osebja in potrebna politična, pravna, kulturna, lingvistična in ekonomska znanja za načrtovanje in izvajanje aktivnosti »civilnih zadev«.

Civilno vojaški operativni center deluje bolj v smislu centra za civilno vojaško sodelovanje, kot pa je center za civilno vojaško usklajevanje v britanskem smislu. Ameriška doktrina v funkcije civilno vojaškega operativnega centra vključuje tako funkcije centra za civilno vojaško sodelovanje in centra za civilno vojaško delovanje, ker je lokacija civilno vojaškega operativnega centra lahko znotraj vojaškega območja podpiranega vojaškega poveljstva ali zunaj njega. Vodilni častnik civilno vojaškega operativnega centra poroča častniku za civilno vojaška delovanja, ki se nahaja znotraj sektorja J-3 operativa. ZDA imajo drugačen koncept v smislu civilno vojaškega usklajevanja. ZDA uporabljajo civilno vojaški odbor za usklajevanje aktivnosti v poveljstvu (Department of the Army 2001).

Slika 4: Civilno vojaški operativni center (vir: Department of the Army 2001).

4.3.5 Civilno vojaško sodelovanje v Slovenski vojski

Republika Slovenija in Slovenska vojska sta šele na začetku oblikovanja zmogljivosti civilno vojaškega sodelovanja (Blaznik 2005:164). Zmogljivosti civilno vojaškega sodelovanja so v Slovenski vojski zagotovljene v okviru štabnih funkcij na različnih nivojih: od strateškega do taktičnega. Na strateški ravni so zmogljivosti zagotovljene v okviru Generalštaba Slovenske vojske, na operativni v okviru Poveljstva sil in Poveljstva za doktrino, razvoj, izobraževanje in usposabljanje, na taktični ravni pa v brigadah, poveljstvu za podporo in vojaško teritorialnih poveljstvih. Civilno vojaško sodelovanje se v Slovenski vojski obravnava z dveh vidikov. Prvi je civilno vojaško sodelovanje v Republiki Sloveniji, v okviru katerega enote in poveljstva Slovenske vojske načrtujejo, usklajujejo in uresničujejo vsebine civilno vojaškega sodelovanja (Blaznik 2005:162). To je sodelovanje z organizacijami in društvi, ki so posebnega pomena za obrambo. Drugo področje pa se nanaša na delovanje enot in njihovih zmogljivosti v delovanjih civilno vojaškega sodelovanja. Slovenska vojska se v okviru operacij Nata in EU srečuje z različnimi potrebami po zmogljivostih civilno vojaškega sodelovanja.

4.3.5.1 Izhodišča organiziranosti in delovanja civilno vojaškega sodelovanja v Slovenski vojski

Podlage za organiziranje civilno vojaškega sodelovanja v Slovenski vojski so predvsem splošne in izhajajo iz dokumentov:

a) zveze Nato:

- Strateški koncept zveze Nato, 24.4.1999;
- MC 411/1 Nato vojaška politika na področju civilno vojaškega sodelovanja;
- AJP-9 Natova doktrina civilno vojaškega sodelovanja;
- MC 344/1 Natova načela in politika za podporo države gostiteljice.

b) ZDA : Joint Publication 3-57 – Združena doktrina za civilne zadeve in

c) Republike Slovenije:

- Zakon o obrambi Republike Slovenije;
- Direktiva za sodelovanje Slovenske vojske v mednarodnih operacijah
- Direktiva načelnika Generalštaba Slovenske vojske o civilno vojaškem sodelovanju Slovenske vojske z organizacijami in društvi, ki so posebnega pomena za obrambo;

- Začetna direktiva načelnika Generalštaba Slovenske vojske za sodelovanje Slovenske vojske z zmogljivostmi civilno vojaškega sodelovanja v mednarodnih operacijah;
- Vojaška doktrina
- Standardni operativni postopki v enotah Slovenske vojske.

4.3.5.2 Določila dokumentov, ki določajo civilno vojaško sodelovanje Slovenske vojske

Med navedenimi dokumenti bi predvsem izpostavil Natovo doktrino AJP-9, ki obravnava področje civilno vojaškega sodelovanja v zavezništvu in glede na članstvo Republike Slovenije v Natu, predstavlja tudi osnovo za urejanje zadev civilno vojaškega sodelovanja v Slovenski vojski. Kljub temu da AJP-9 še ni sprejet kot standard v Slovenski vojski, pa je uporabljen kot ključna literatura in podlaga za urejanje zadev s področja zagotavljanja zmogljivosti civilno vojaškega sodelovanja Slovenske vojske za sodelovanje v operacijah kriznega odzivanja.

Sodelovanje Slovenske vojske v mednarodnih operacijah kriznega odzivanja je opredeljeno v 5. točki 1. odstavka 37. člena Zakona o obrambi Republike Slovenije, ki določa, da Slovenska vojska izvršuje obveznosti, ki jih je država sprejela v mednarodnih organizacijah in z mednarodnimi pogodbami. V skladu s 84. členom Zakona o obrambi Republike Slovenije vlada Republike Slovenije odloči o sodelovanju Slovenske vojske pri izvrševanju nalog skupne obrambe v skladu z načrti in pogodbami. Možnost opravljanja vojaške službe izven Slovenije je opredeljena v 48a in b členu zakona o obrambi Republike Slovenije in tudi 126. točki pravil službe v Slovenske vojske, kot notranjemu aktu Slovenske vojske.

Slovenska vojaška doktrina opredeljuje civilno vojaško sodelovanje podobno kot doktrina Nata in določa, da so civilno vojaško sodelovanje viri in aktivnosti, ki podpirajo odnose med poveljniki in civilnimi ter vojaškimi organi oblasti in civilnim prebivalstvom v območju, kjer delujejo in bodo delovale enote Slovenske vojske. Vključuje tudi sodelovanje z nevladnimi in mednarodnimi organizacijami. Vodenje civilno vojaškega sodelovanja je za poveljnika prioriteta, glavni načeli pa gospodarnost in osredotočenost (Vlada RS SVD 2006: 45). V vojaški doktrini so opredeljena organizacija in načela delovanja Slovenske vojske, med drugimi tudi v mednarodnih operacijah kriznega odzivanja, kjer bo izvajala stabilizacijska delovanja, znotraj katerega je tudi civilno vojaško sodelovanje. V vojaški doktrini je tudi

zapisano, da bo Slovenska vojska izdelovala področne doktrine za posamezna funkcionalna področja. Med te bi tudi na osnovi raziskovalne naloge Fakultete za družbene vede s področja hierarhije dokumentov spadala doktrina civilno vojaškega sodelovanja, katere predlog v obliki tematskih področij bom predstavil na koncu tega poglavja.

Direktiva za sodelovanje Slovenske vojske v mednarodnih operacijah je dokument, ki na strateški ravni določa pogoje, postopke in naloge pri načrtovanju in izvedbi delovanj Slovenske vojske v mednarodnih operacijah kriznega odzivanja. Angažiranje Slovenske vojske se izvede na podlagi potreb, ki izhajajo iz mednarodnih pogodb, in se na osnovi sklepa vlade Republike Slovenije izda odredba ministra za obrambo, ki predstavlja podlago za začetek aktivnosti v Slovenski vojski. Generalštab Slovenske vojske izda direktivo za sodelovanje Slovenske vojske v konkretni mednarodni operaciji kriznega odzivanja, na osnovi katere Poveljstvo sil Slovenske vojske izda Povelje za delovanje Slovenske vojske v mednarodni operaciji kriznega odzivanja s potrebnimi načrti. Direktiva nadalje določa naloge na kadrovske, operativnem in logističnem področju, ki se morajo izvesti za ustrezno angažiranje enot Slovenske vojske v mednarodni operaciji kriznega odzivanja. Te naloge pa so tudi osnova za organizacijo in izvedbo nalog civilno vojaškega sodelovanja.

Direktiva načelnika Generalštaba Slovenske vojske o civilno vojaškem sodelovanju Slovenske vojske z organizacijami in društvi, ki so posebnega pomena za obrambo, določa civilno vojaško sodelovanje znotraj države s posameznimi društvi in organizacijami in je pomemben del celokupnega civilno vojaškega sodelovanja, a je v tej nalogi izpostavljeno civilno vojaško sodelovanje v operacijah v podporo miru, zato tega dela ne bom posebej obdeloval.

Začetna direktiva načelnika Generalštaba Slovenske vojske za sodelovanje Slovenske vojske z zmogljivostmi civilno vojaškega sodelovanja v mednarodnih operacijah v začetnem delu določa cilje in naloge Slovenske vojske za delovanje v mednarodnih operacijah kriznega odzivanja z zmogljivostmi civilno vojaškega sodelovanja. Pri tem se misli predvsem na sodelovanje pripadnikov Slovenske vojske v nacionalnih kontingentih, poveljstvih, skupinah, centrih in enotah. Napotitev civilnih funkcionalnih strokovnjakov v okviru kontingenta pa se opredeli s posebnim aktom. V tretji točki direktive so opredeljene naloge po nivojih. Generalštab Slovenske vojske sodeluje na strateškem nivoju z ustreznimi telesi subjektov iz mednarodnih pogodb, usposablja pripadnike o vsebini ključnih dokumentov s področja

civilno vojaškega sodelovanja in izvaja naloge skladno z Direktivo za sodelovanje Slovenske vojske v mednarodnih operacijah. Poveljstvo sil Slovenske vojske deluje na kadrovskem področju, usposabljanju, komunikacijah in informacijski podpori ter logističnem področju, potrebnem za izvajanje nalog in dolžnosti civilno vojaškega sodelovanja. Poveljstvo za doktrino, izobraževanje, razvoj in usposabljanje je zadolženo za izobraževanje za dolžnosti civilno vojaškega sodelovanja tako pripadnikov Slovenske vojske kot tudi funkcionalnih specialistov, pri čemer sodeluje s civilno obrambo (GŠSV 2006: 1-4).

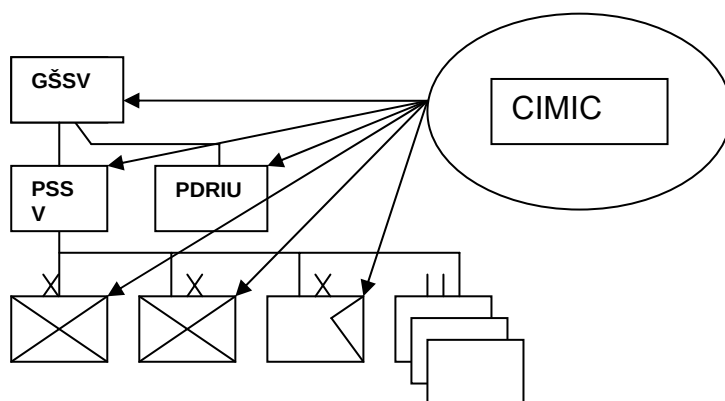
Direktiva opredeljuje le določeno področje znotraj dejavnosti civilno vojaškega sodelovanja in pokriva področje napotitev pripadnikov Slovenske vojske v mednarodne vojaške operacije na delovna področja civilno vojaškega sodelovanja. Manjkajo postopki, kako se organizirajo in delujejo posamezniki in skupine v okviru civilno vojaškega sodelovanja nalog v različnih mednarodnih organizacijah (podpora miru, humanitarne...), če so to operativne ali štabne naloge, če se organizira civilno vojaško sodelovanje v okviru nacionalnega kontingenta ali enote, kakšne so potrebe po usposabljanju, kakšne so tudi nacionalne omejitve in podobno. Potrebno bi bilo z dokumentom opredeliti organizacijo področja civilno vojaškega sodelovanja znotraj Slovenske vojske, da bi tako lahko opredelili celotno linijo odgovornosti in način generiranja pripadnikov za operacije kriznega odzivanja ter odgovornosti posameznih štabnih organov in organov civilno vojaškega sodelovanja znotraj Slovenske vojske. Iz tega izhaja tudi potreba po doktrinarnem urejanju področja civilno vojaškega sodelovanja v Slovenski vojski.

Pri analizi standardnih operativnih postopkov sem analiziral tak dokument, ki je bil pripravljen v bataljonu Slovenske vojske za potrebe angažiranja v mednarodnih vojaških operacijah. Dokument nosi ime »Navodilo za delo v civilnih zadevah (SOP 209)«. V navodilu so opredeljene naloge častnika za zvezo, kot tudi enote za civilno vojaško sodelovanje, področja delovanja civilno vojaških zadev, ter temeljna pravila in načela za delovanje. K temu so dodane priloge, ki opredeljujejo naloge za premik in spremstvo konvojev, izmenjavo ujetnikov, prevoze, evakuacijo državljanov tretje države, pogajanja in postopke za izmenjavo trupel (GŠSV 2000). Navodilo je kratko in določa osnovne taktične postopke v okviru posameznih nalog civilno vojaškega sodelovanja. Izdelano je na podlagi tuje literature in kaže na nujnost določanja doktrinarnih rešitev znotraj Slovenske vojske, ki bodo dala usmeritve za izdelavo standardnih operativnih postopkov v enotah Slovenske vojske.

4.3.5.3 Organiziranost civilno vojaškega sodelovanja v Slovenski vojski

Civilno vojaško sodelovanje, kot strokovna štabna funkcija v Slovenski vojski znotraj Generalštaba Slovenske vojske (J-9 civilno vojaško sodelovanje), ima naslednje naloge:

- sodelovanje s strateškimi poveljstvi Nata;
- uporaba doktrinarnih in političnih dokumentov Nata in EU pri uvajanju standardov Slovenske vojske;
- sodelovanje z organi Ministrstva za obrambo Republike Slovenije pri pripravi usmeritev, direktive za načrtovanje dela in razvoja Slovenske vojske v načrtovanem obdobju ter načrtov in analiz civilno vojaškega sodelovanja;
- zagotovitev pravočasne priprave smernic, direktiv in drugih aktov poveljevanja in kontrole ter njihova potrditev za pripravo letnih načrtov sodelovanja s civilnimi organizacijami in društvi,
- zagotovitev zadostnih finančnih sredstev;
- obveščanje javnosti s področja civilno vojaškega sodelovanja;
- zagotavljanje zadostnih kadrovskih in organizacijskih zmogljivosti za cilje sil (Blaznik 2005:165).

Slika 5: Organizacija funkcij civilno vojaškega sodelovanja v Slovenski vojski (CIMIC- civilno vojaško sodelovanje, GŠSV- Generalštab Slovenske vojske, PPSV- Poveljstvo sil Slovenske vojske, PDRIU- Poveljstvo za doktrino, razvoj, izobraževanje in usposabljanje, X- poveljstvo brigadnega nivoja, II- poveljstva samostojnih enot)

Naloge v Poveljstvu sil Slovenske vojske so:

- uresničevanje vključevanja Slovenske vojske v zavezništvo in sodelovanje s poveljstvi operativnega nivoja;
- načrtovanje sodelovanja enot in poveljstev s subjekti civilnega okolja;
- zagotavljanje tesne povezanosti enot in poveljstev s civilnim okoljem. Vsaka enota Slovenske vojske in poveljstva so odgovorni za sodelovanje s civilnim okoljem na določenem območju;
- upoštevanje prednostnih nalog in finančnih sredstev;
- varstvo pri delu in varovanje okolja;
- prenos pristojnosti na podrejene poveljnike;
- upoštevanje obojestranskih interesov, vojske in civilnega okolja;
- priprava in verifikacija sporazumov s civilnimi organizacijami (Blaznik 2005: 166)

Naloge Poveljstva za doktrino, razvoj, izobraževanje in usposabljanje so:

- priprava doktrine civilno vojaškega sodelovanja in drugih dokumentov;
- izobraževanje štabnih podčastnikov in častnikov za opravljanje dolžnosti civilno vojaškega sodelovanja, usposabljanje funkcionalnih specialistov (Blaznik 2005: 166).

Nadaljnji razvoj zmogljivosti civilno vojaškega sodelovanja je odvisen od razvoja Slovenske vojske. S cilji sil se je pri zvezi Nato Republika Slovenija obvezala, da bo zagotovila funkcionalne specialiste za civilno administrativne zadeve, civilno infrastrukturo, humanitarno pomoč, ekonomijo, kmetijstvo in preskrbo ter kulturo. Poleg tega Slovenska vojska razvija tudi zmogljivosti za civilno vojaško sodelovanje za potrebe nacionalnih kontingentov v okviru operacij kriznega odzivanja. Priprava teh poteka z izobraževanjem in usposabljanjem. Glede na potrebe kontingentov in tipa operacije bodo formirane zmogljivosti za civilno vojaško sodelovanje in bodo vključene glede na potrebe od primera do primera. Končni cilj je formiranje oddelka za civilno vojaško sodelovanje v okviru bataljonske bojne skupine do konca 2009 (Blaznik 2005: 167).

Cilji razvoja civilno vojaškega sodelovanja v Slovenski vojski so:

- razmejitev strateške in operativne ravni delovanja;
- določitev prednostnih nalog;
- krepitev civilno vojaškega sodelovanja zaradi promocije Slovenske vojske;
- omogočanje kakovostne integracije Slovenske vojske v zavezništvo na področju civilno vojaškega sodelovanja (Blaznik 2005: 167).

Ker se civilno vojaško sodelovanje vključuje tudi v podporo države gostiteljice, je potrebno opredeliti tudi to področje. Podpora države gostiteljice je civilna in vojaška pomoč v miru in izrednih stanjih, krizah in v vojni, ki jo Republika Slovenija kot država gostiteljica nudi zaveznikom in organizacijam, ki se nahajajo na ozemlju, notranjih vodah in teritorialnem morju ali zračnem prostoru Republike Slovenije, na teh območjih delujejo ali jih prečkajo. Poveljstvo za podporo, ki je organizacijska enota Poveljstva sil Slovenske vojske, ima na tem področju naloge usmerjanja posameznih vojaško teritorialnih poveljstev, načrtuje in uporablja lastne vire in enote, skladiščne zmogljivosti in zagotavlja usklajevanje aktivnosti, kadar uporablja lastne vire za podporo države gostiteljice, ko pa so potrebna usklajevanja in sodelovanje civilnih virov, sodeluje s civilno obrambo Republike Slovenije.

4.3.5.4 Predlog doktrine civilno vojaškega sodelovanja Slovenske vojske

Namen

Na osnovi analiz iz prejšnjih poglavij in točk, kjer sem analiziral značilnosti sodobnih kompleksnih operacij v podporo miru, upoštevajoč njihove slabosti in smeri nadaljnjega razvoja, ter dobre izkušnje na področju civilno vojaškega sodelovanja, bom podal temeljno zamisel vsebine doktrine civilno vojaškega sodelovanja Slovenske vojske. Pri tem bom upošteval tudi analizo doktrin civilno vojaškega sodelovanja organizacij kolektivne varnosti Nata, EU in Združenih narodov ter doktrine vodilnih držav zavezništva Nata. Poudarek bo na doktrini zavezništva Nata, predvsem za izdelavo predloga tistega dela doktrine civilno vojaškega sodelovanja Slovenske vojske, ki se nanaša na delovanje Slovenske vojske v operacijah kriznega odzivanja, kjer bo enote in pripadnike prispevala tudi Slovenska vojska. Slovenska vojska lahko v teh operacijah sodeluje s posamezniki v mednarodnih poveljstvih ali poveljstvu mednarodne združene namenske sile ali z enotami znotraj podrejenih enot. Pripadniki, ki bodo delovali na dolžnostih civilno vojaškega sodelovanja, morajo poznati načela in organizacijo dela na področju civilno vojaškega sodelovanja. Da bi lahko zagotovili usposobljeno in pripravljeno osebje za sodelovanje v operacijah kriznega odzivanja na področju civilno vojaškega sodelovanja, je potrebno določiti ustrezno organizacijo civilno vojaškega sodelovanja v Slovenski vojski, splošna načela delovanja civilno vojaškega sodelovanja ter zmogljivosti civilno vojaškega sodelovanja, s katerimi razpolaga Slovenska vojska. Doktrina civilno vojaškega sodelovanja mora biti kompatibilna z doktrino civilno

vojaškega sodelovanja Nata in izhajati iz krovne doktrine Slovenske vojske, to je Slovenske vojaške doktrine.

Predlog poglavij doktrine civilno vojaškega sodelovanja v Slovenski vojski

Prvo poglavje doktrine: uvod

V prvem poglavju, ki bo v bistvu predstavljalo uvod, bo potrebno podati osnovna izhodišča doktrine, definicijo in namen doktrine.

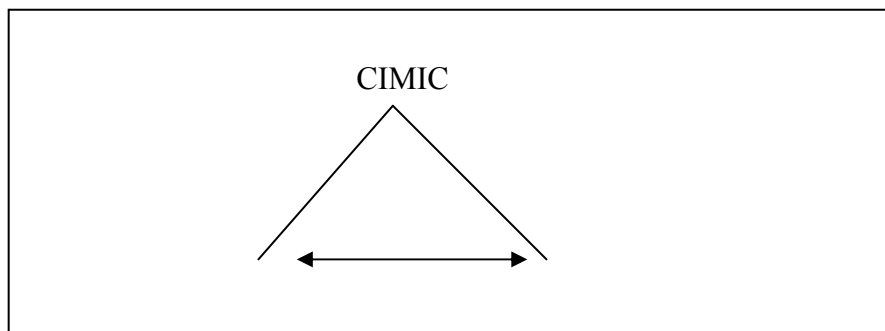
a) V prvem delu je potrebno predstaviti sodobno okolje, v katerem deluje Slovenska vojska, odnose med vojsko in civilnim okoljem v sodobni demokratični družbi in globaliziranem svetu. Posebej bo potrebno izpostaviti civilno vojaške odnose v operacijah kriznega odzivanja in upoštevati kompleksnost sodobnih operacij v podporo miru, kjer civilno vojaško sodelovanje dobiva ključno vlogo.

b) Definicija civilno vojaškega sodelovanja v Slovenski vojski:

Civilno vojaško sodelovanje v Slovenski vojski pomeni usklajevanje in sodelovanje pri podpori izvrševanja poslanstva Slovenske vojske ali njenih enot in se izvaja med poveljniki in pripadniki Slovenske vojske in civilnimi akterji na drugi strani, ki vključujejo tudi prebivalstvo in lokalne oblasti kot tudi nacionalne, mednarodne in nevladne organizacije in ustanove.

c) Ključne funkcije civilno vojaškega sodelovanja:

- podpora vojaškim silam;
- podpora civilnemu okolju doma in v operacijah kriznega odzivanja;
- civilno vojaške povezave.

povezave

Podpora vojaškim silam

Podpora civilnemu okolju

d) Namen civilno vojaškega sodelovanja v Slovenski vojski je vzpostavitev in vzdrževanje tesnega sodelovanja med Slovensko vojsko in civilnimi organizacijami, ustanovami, prebivalstvom in oblastmi v okviru svojih pristojnosti z namenom, da izpolni svoje poslanstvo in naloge.

e) Ključne naloge civilno vojaškega sodelovanja v Slovenski vojski:

- sodelovanje pri vojaški pomoči izvajanju humanitarne pomoči;
- sodelovanje pri vojaški pomoči pregananim osebam in beguncem v operacijah kriznega odzivanja;
- sodelovanje pri podpori države gostiteljice doma in v operacijah kriznega odzivanja;
- sodelovanje pri zagotavljanju varnosti civilnega okolja v bojnih delovanjih in operacijah kriznega odzivanja;
- sodelovanje pri nadzoru prebivalstva in virov v bojnih delovanjih, v operacijah v podporo miru in operacijah v podporo domačim organizacijam in ustanovam;
- sodelovanje pri pomoči civilni administraciji v bojnih delovanjih in operacijah v podporo miru;
- sodelovanje pri kriznem upravljanju;
- sodelovanje z domačimi civilnimi oblastmi in organizacijami posebnega pomena za obrambo za promocijo Slovenske vojske.

f) Zmožljivosti civilno vojaškega sodelovanja v Slovenski vojski

Za doseganje prej naštetih ključnih funkcij in nalog civilno vojaškega sodelovanja bo Slovenska vojska potrebovala ustrezne zmožljivosti civilno vojaškega sodelovanja. Predpogoj za uspešno zagotavljanje zmožljivosti civilno vojaškega sodelovanja je ustrezen koncept civilno vojaškega sodelovanja v Slovenski vojski na strateškem nivoju, doktrina civilno vojaškega sodelovanja in sposobnost praktične uveljavitve te doktrine in fizične zmožljivosti za oblikovanje usposobljenega osebja, enot in virov za podporo delovanja civilno vojaškega sodelovanja.

Drugo poglavje doktrine: Načela in naloge civilno vojaškega sodelovanja

Načela civilno vojaškega sodelovanja so vsekakor eden najpomembnejših delov doktrine, saj dajejo usmeritve za delo in organiziranje civilno vojaškega sodelovanja v Slovenski vojski, njihovo uresničevanje pa je usmerjeno v uspešno doseganje poslanstva Slovenske vojske in njenih enot ter ohranjanje kredibilnosti Slovenske vojske v domačem in mednarodnem okolju. Pri izbiri načel sem upošteval analizirane dokumente drugih držav, zavezništva in pa tudi specifične Slovenske vojske, ki izhajajo iz Slovenske vojaške doktrine in značilnosti Slovenske vojske.

a) Načela v podporo delovanja sil:

- usmerjenost v doseganje cilja vojaškega delovanja;
- odgovornost poveljnikov;
- ekonomičnost;
- določanje prioritet in osredotočanje naporov nanje;
- spoštovanje prava in človekovih pravic.

b) Načela v podporo civilnemu okolju:

- zavedanje kulture okolja, v katerem civilno vojaško sodelovanje deluje;
- iskanje in osredotočanje na skupne cilje (interese) vojske in civilnega okolja;
- deljena odgovornost;
- privolitev in pripravljenost civilnega okolja za sodelovanje;
- transparentnost delovanja civilno vojaškega sodelovanja;
- učinkovito komuniciranje s civilnim okoljem;
- nepristranskost;
- upoštevanje temeljnih značilnosti delovanja civilnih organizacij in skupin;
- prizadevanja za ohranjanje kredibilnosti Slovenske vojske v domačem in mednarodnem civilnem okolju.

Naloge in izvajanje civilno vojaškega sodelovanja natančneje opisuje postopke in procese pri uresničevanju nalog civilno vojaškega sodelovanja v različnih situacijah in okoljih.

Prvi del poglavja se nanaša na poslanstva in naloge civilno vojaškega sodelovanja v domačem okolju. Naloge se delijo na tri faze t. j. na tiste, ki se izvajajo pri načrtovanju delovanj, pri izvajanju delovanj in v zaključku delovanj Slovenske vojske za doseganje določenega

poslanstva. Poslanstva in naloge bi v glavnem predstavljala prizadevanja za promocijo Slovenske vojske, sodelovanje z organizacijami in društvi pomembnimi za obrambo in naloge vezane za podporno delovanje Slovenske vojske (pomoč pri naravnih in drugih nesrečah, pomoč policiji, iskanje in reševanje, evakuacija, podpora znanstveno raziskovalnemu delu...).

V drugem delu bi bile zajeta poslanstva in naloge povezane z bojnim in stabilizacijskim delovanjem Slovenske vojske. Pri bojnih delovanjih bi se civilno vojaško sodelovanje osredotočilo na zmanjševanje medsebojnih negativnih vplivov civilnega prebivalstva, organizacij in vojaške sile na bojišču, pri čemer bi naloga zmanjševanja stranskih učinkov bojnih delovanj stopala v ospredje. Pri stabilizacijskih delovanjih (operacijah kriznega odzivanja) bi se civilno vojaško sodelovanje osredotočilo na povezovanje med vojaškimi silami in civilnim okoljem.

Naloge pri načrtovanju delovanj civilno vojaškega sodelovanja bi imele odločilen pomen za izpolnitev poslanstva enot, še posebej v stabilizacijskih delovanjih, kjer je lahko celotna operacija odvisna od uspeha civilno vojaškega sodelovanja. V fazi načrtovanja bi bilo ključno opraviti detajlno izvidovanje in ocenitev situacije. Iz tega bi sledila svetovanja poveljniku. Usposabljanje in izobraževanje je ključno za ustrezno popolnitev delovnih mest in delo na področju civilno vojaškega sodelovanja. Usposabljanje in izobraževanje za civilno vojaško sodelovanje bi moralo biti splošno in funkcionalno. Splošno bi moralo dati osnovna znanja skozi proces vojaškega izobraževanja in usposabljanja na vseh nivojih. Znanja bi morala zajemati naloge civilno vojaškega sodelovanja in njeno organiziranost v Slovenski vojski. Funkcionalno usposabljanje in izobraževanje bi moralo dati splošna in posebna znanja, potrebna za delo na formacijskem mestu znotraj določenega poveljstva, enote ali specialnosti glede na situacijo civilno vojaškega sodelovanja v določenem okolju – operaciji. Tako usposabljanje mora vsebovati metode za doseganje konsenza in medsebojno sporazumevanje, kulturne posebnosti v civilnem okolju, osnovna znanja o religiji, znanja uporabe in varovanja informacijske tehnologije, znanja ocenjevanja situacije, znanja za delo z mednarodnimi in nevladnimi organizacijami, osnovna medicinska in zdravstvena znanja in pravna znanja s področja humanitarnega in vojnega prava.

V fazi izvedbe – delovanja se naloge civilno vojaškega sodelovanja osredotočijo na vzpostavljajanje in vzdrževanje povezav ter sodelovanja s civilnimi akterji, pri tem pa izpostavljajamo naloge vzpostavljanja učinkovitega komuniciranja s civilnim okoljem, s tem

povezano izmenjavo koristnih informacij, usklajevanje aktivnosti, pomoč civilnemu okolju in stalna cenitev situacije.

V zaključni fazi delovanja civilno vojaškega sodelovanja so naloge v glavnem vezane na predajo zadev v civilne roke, ki mora biti kar se da tekoča, in na pomoč civilnim akterjem pri prevzemanju svojih nalog.

V primeru bojnih delovanj bi stopale v ospredje naloge povezane s premiki beguncev in pregnanih oseb ter evakuacije civilistov. V manjši meri bi se pojavljale naloge sodelovanja in podpore mednarodnim in nevladnim (humanitarnim) organizacijam. V zaključku bojnega delovanja bi se pojavile naloge sodelovanja z organizacijami za pomoč pri obnovi.

V stabilizacijskih delovanjih bi bila situacija bolj kompleksna, saj bi se srečevali s spremenljivo situacijo in kompleksnim civilnim okoljem, kar bi narekovalo številne naloge usklajevanja z mednarodnimi akterji in lokalnimi organizacijami, oblastni ter mednarodnimi vladnimi in nevladnimi organizacijami, pri čemer bi bila pomembna naloga uglasitev civilnih in vojaških ciljev.

Posebna naloga, ki jo je potrebno v doktrini izpostaviti in določiti načela in postopke izvedbe, je sodelovanje pri podpori države gostiteljice. Za sklenitev sporazumov z državo gostiteljico je zadolžen sektor logistike, civilno vojaško sodelovanje pa bi bilo odgovorno za proces pogajanj z oblastni države gostiteljice. Poleg te naloge bi se civilno vojaško sodelovanje angažiralo pri nalogah povezanih z usklajevanjem koriščenja virov na območju delovanja, kjer bi bilo posebej pomembno poudariti uravnoteženo koriščenje virov med vojsko, lokalnim prebivalstvom in civilnimi organizacijami.

Tretje poglavje doktrine: Organizacijska struktura in poveljevanja in kontrola civilno vojaškega sodelovanja v Slovenski vojski

Organizacija civilno vojaškega sodelovanja lahko variira od situacije do situacije. Vendar to velja za uporabo zmogljivosti civilno vojaškega sodelovanja Slovenske vojske. Organizacijska struktura na strateškem in operativnem nivoju ter delno tudi na taktičnem nivoju pa mora zagotavljati izvajanje rednih nalog načrtovanja, organiziranja, izvedbe in kontrole ter analiziranje vseh aktivnosti, ki se nanašajo na področje civilno vojaškega

sodelovanja v Slovenski vojski. Fleksibilnost organizacijske strukture civilno vojaškega sodelovanja je torej potrebno zagotoviti v operacijah kriznega odzivanja še posebej na taktičnem nivoju, ko govorimo o enotah Slovenske vojske.

Doktrina mora določiti osnovne konture organizacijske strukture civilno vojaškega sodelovanja organov v Slovenski vojski in določiti naloge posameznih organov.

Strateški nivo

Taktični nivo

Slika 6: Organizacijska struktura civilno vojaškega sodelovanja v Slovenski vojski (GŠSV- Generalštab Slovenske vojske, PSSV – poveljstvo sil Slovenske vojske, PDRIU- poveljstvo za doktrino, razvoj, izobraževanje in usposabljanje, č- častnik, pč – podčastnik, v – vojak).

Naloge oddelka J-9 CIMIC v Generalštabu Slovenske vojske:

- razvijanje konceptov civilno vojaškega sodelovanja v Slovenski vojski;
- izdelava aktov poveljevanja in kontrole s področja civilno vojaškega sodelovanja;

- analize civilno vojaškega sodelovanja na nivoju Slovenske vojske in kontrola izvajanja nalog na področju civilno vojaškega sodelovanja v Slovenski vojski;
- sodelovanje z organi Ministrstva za obrambo;
- sodelovanje pri načrtovanju zmogljivosti civilno vojaškega sodelovanja in s tem povezanih financ v Slovenski vojski;
- obveščanje javnosti;
- skrb za usposobljenost pripadnikov Generalštaba in podrejenih organizacijskih enot;
- sodelovanje s strateškim nivojem civilno vojaškega sodelovanja v organizacijah kolektivne varnosti in drugih državah.

Naloge oddelka G-9 CIMIC poveljstva sil Slovenske vojske:

- implementacija doktrinarnih in konceptualnih določil s področja civilno vojaškega sodelovanja;
- izdelava aktov poveljevanja in kontrole s področja civilno vojaškega sodelovanja;
- analize civilno vojaškega sodelovanja na nivoju Slovenske vojske in kontrola izvajanja nalog na področju civilno vojaškega sodelovanja v enotah Slovenske vojske;
- sodelovanje pri načrtovanju civilno vojaškega sodelovanja zmogljivosti in povezanih financ za enote Slovenske vojske;
- obveščanje javnosti;
- skrb za usposobljenost pripadnikov Poveljstva sil in podrejenih organizacijskih enot;
- sodelovanje z operativnim nivojem civilno vojaškega sodelovanja v organizacijah kolektivne varnosti in drugih državah.
- zagotavljanje povezanosti enot in poveljstev s civilnim okoljem;
- skrb za upoštevanje predpisov o varstvu pri delu in okoljskih predpisov;
- priprava in verifikacija sporazumov s civilnimi organizacijami v okviru pristojnosti;
- vključevanje funkcionalnih specialistov civilno vojaškega sodelovanja v enote;
- izvedba ocenitev in analiz za potrebe delovanja civilno vojaškega sodelovanja,
- sodelovanje v strukturah kriznega upravljanja;
- sodelovanje in povezovanje s poveljstvom za doktrino, razvoj, izobraževanje in usposabljanje.

Naloge oddelka G-9 CIMIC poveljstva za doktrino, razvoj, izobraževanje in usposabljanje:

- implementacija konceptualnih določil s področja civilno vojaškega sodelovanja in izdelava doktrin, navodil, in učne literature;

- analize civilno vojaškega sodelovanja na nivoju Slovenske vojske in s pomočjo učenja iz izkušenj uvajanja le teh v proces izobraževanja in usposabljanja;
- zagotovitev ustrezne stopnje usposobljenosti pripadnikov Slovenske vojske;
- usposabljanje pripadnikov Slovenske vojske za opravljanje dolžnosti civilno vojaškega sodelovanja in usposabljanje funkcionalnih specialistov;
- sodelovanje pri načrtovanju zmogljivosti civilno vojaškega sodelovanja in potrebnih financ;
- sodelovanje in povezovanje s Poveljstvom sil Slovenske vojske.

Naloge na taktičnem nivoju so povezane z implementacijo nalog iz doktrine civilno vojaškega sodelovanja in aktov poveljevanja in kontrole ter usmeritev. Postopki štabnih organov in skupin za civilno vojaško sodelovanje se opredelijo v navodilih za civilno vojaško sodelovanje.

Priloge k doktrini civilno vojaškega sodelovanja:

- Civilne organizacije
V tej prilogi se opredelijo značilnosti civilnih organizacij, s katerimi lahko sodeluje Slovenska vojska, ter se določijo postopki pri delu s temi organizacijami.
- Skupina za civilno vojaško sodelovanje
V tej prilogi se opredelijo splošna organizacijska struktura in potencialne naloge ter postopki skupine.
- Podpora države gostiteljice
Priloga opredeljuje postopke organov civilno vojaškega sodelovanja pri sodelovanju z državo gostiteljico ali naloge, ko je država gostiteljica Slovenija.
- Center civilno vojaškega sodelovanja
Priloga opredeljuje postopke v primeru, da Slovenska vojska oblikuje ali vodi center civilno vojaškega sodelovanja.

Poleg navedenega mora doktrina civilno vojaškega sodelovanja odgovoriti še na naslednja vprašanja:

- Kakšna je oprema, ki se uporablja za civilno vojaško sodelovanje in kdo jo zagotavlja;
- zaščito sil v primeru civilno vojaškega sodelovanja osebja;

- postopke pri odnosih med osebjem civilno vojaškega sodelovanja in lokalnimi oblastmi in političnimi organizacijami;
- delo s tajnimi podatki in informacijami znotraj civilno vojaškega sodelovanja;
- kako zagotoviti nepristranskost pri delu civilno vojaškega sodelovanja;
- razmejitev pristojnosti organov civilno vojaškega sodelovanja in ostalih štabnih funkcij v poveljstvih.

Predlagana doktrina ne vsebuje vseh zadev, ki jih mora zajeti doktrina civilno vojaškega sodelovanja Slovenske vojske, zato bo jasno potrebno še odgovoriti na nekatera vprašanja s pomočjo dodatnih analiz, določiti pa bo potrebno tudi, do katerega nivoja ta doktrina opredeljuje postopke in katere postopke opredeljujejo navodila.

5 ZAKLJUČEK IN VERIFIKACIJA HIPOTEZ

Hipoteza se glasi: sodobne operacije v podporo miru (mirovne operacije) so večstranske, večrazsežne in večnacionalne ter potekajo na območjih civilnih konfliktov in razpadlih družb. Pri izvrševanju mandatov operacij v podporo miru (mirovnih operacij) je prišlo do določenih problemov med vojsko in civilnimi strukturami. Da bo misija izpolnila svoj mandat v duhu lokalnega prebivalstva je odvisno od uspešnega civilno vojaškega sodelovanja, zato je potrebno tudi civilno vojaško sodelovanje Slovenske vojske v operacijah v podporo miru (mirovnih operacijah) načrtovati in izvajati skladno z doktrinarnimi rešitvami, ki bodo prispevale k uspešni realizaciji poslanstva in nalog.

Analiza pisnih virov, ki opisujejo spremembe v mednarodni skupnosti po drugi svetovni vojni, kaže na vse bolj zapletene mednarodne odnose, kjer krize, vojne in propadli režimi stalno ogrožajo mednarodni mir. Mednarodna skupnost se je na te odnose odzvala z mehanizmi kolektivne varnosti, ki omogočajo posredovanje tretjih držav na kriznem območju z mandatom vzpostavitve trajnega miru. Operacije v podporo miru so uveljavljen način posredovanja mednarodne skupnosti ali skupine držav pri reševanju kriz in vzpostavljanju miru. Slednje so se v povojnem obdobju razvijale od klasičnih operacij, kjer so oborožene sile nevtralnih držav skrbale za razdvajanje sprtih strani in nadzor miru, do modernih, večstranskih, večrazsežnih in večnacionalnih operacij, ki so bistveno bolj kompleksne od

klasičnih operacij v podporo miru. Večstranskost se kaže v velikem številu akterjev, ki v krizno okolje vstopajo z različnimi cilji, sredstvi, navadami, organizacijsko strukturo in pogoji, kar daje operacijam v podporo miru vse večjo zahtevnost. Te akterje predstavljajo na eno strani domače prebivalstvo in njihovi politični, plemenski ali vojaški voditelji, na drugi strani pa vojaške sile, namenjene predvsem zagotavljanju varnega okolja in za humanitarno in drugo pomoč v okviru pristojnosti. Poleg tega nastopajo še mednarodne in nevladne organizacije, mednarodna civilna oblast in civilna policija. Tako se nekdanjemu odnosu med političnimi avtoritetami in vojaškimi voditelji sedaj pridružuje tudi odnos med civilno družbo kot celoto in vojaškimi institucijami, kar doseže novo razmerje odnosov. Zapletenost organizacijskih oblik in veliko število različnih akterjev, skupaj z naravo operacij v podporo miru, odpirajo številna vprašanja in probleme.

Vse večja je tudi razsežnost in zapletenost operacij v podporo miru, saj se vojaška vloga povečuje, ker se pojavlja vse več operacij, kjer se mir vsiljuje, sočasno pa poteka operacija za izgradnjo miru. Večrazsežnost operacij se kaže tudi v humanitarnih in političnih vidikih, ki se pridružujejo vojaškim. Tudi tukaj se pojavljajo problemi, ki izhajajo iz prepletanja nacionalnih, političnih in vojaških interesov na eni strani in humanitarnih, razvojnih interesov na drugi strani.

V sodobnih operacijah v podporo miru sodeluje vse več držav. V operacijah prve generacije so sodelovale v glavnem manjše nevtralne države, sedaj pa se vključujejo večje države in velesile, ki imajo v operacijah tudi svoje nacionalne interese. Število sodelujočih držav se povečuje, pri tem pa se pojavlja tudi mnoštvo nacionalnih videnj in pristopov do reševanja krize, kar daje operacijam v podporo miru dodatno kompleksnost in zapletenost.

Navedene spremembe v izvajanju operacij v podporo miru v zadnjem obdobju dokazujejo hitre spremembe in vse večjo kompleksnost sodobnih operacij v podporo miru. Analiza obdelanih virov, ki obravnavajo sodobne operacije v podporo miru, kaže na številne probleme pri izvrševanju mandata, ki so posledica kompleksnosti in hitrega razvoja. Tako nastopajo določeni problemi med vojsko in civilnimi akterji, ki imajo lahko odločilen vpliv na uspeh operacije. Problemi izhajajo iz različnih nalog vojaških in civilnih akterjev in tem primerno različne organizacijske strukture in lastno videnje rešitve problemov. Medtem ko so vojaške sile zadolžene predvsem za zagotavljanje varnosti, pa si civilni akterji želijo svobode delovanja, kar je večkrat v konfliktu s prizadevanji vojske. Različnost nalog je prav tako

vzrok številnim nerazumevanjem in problemom, posebej ko povezave in medsebojno sporazumevanje vojske in civilnih akterjev ni ustrezno vzpostavljeno. Ko je odgovornost za uspeh operacije deljena, na eni strani je vojska odgovorna za varnost in preprečevanje konfliktov, na drugi strani pa civilni akterji odgovorni za humanitarno in razvojno delovanje, je nujno potrebno razviti mehanizme, ki bodo presegli navedene konfliktne situacije in probleme. Zato so se vojske temu primerno organizirale, tako da so vzpostavile poseben odnos do civilnih zadev in okolja skozi civilno vojaško sodelovanje. Vojaške sile se zavedajo, da je medsebojno sodelovanje z civilnim okoljem, v katerem delujejo, ključno za uspeh operacije. Civilno vojaško sodelovanje je namenjeno podpori poveljniku sil, za izpolnitev njegovih nalog, poleg tega pa tudi podpori civilnemu okolju. Civilne organizacije nekako drugače vidijo civilno vojaško sodelovanje, zato so prizadevanja za izboljšanje civilno vojaških odnosov obojestransko naloga, tako civilistov kot vojske.

Za uspešno izvajanje nalog civilno vojaškega sodelovanja so potrebne zmogljivosti, politika in doktrina, ki bo opredelila, kako izvajati dejavnosti civilno vojaškega sodelovanja za doseganje čim boljšega uspeha operacije. Številni avtorji so si edini, ko ugotavljajo, da bi morale imeti organizacije kolektivne varnosti in obrambe ter države izdelane in med seboj usklajene doktrine civilno vojaškega sodelovanja, vendar pa ima razvite doktrine civilno vojaškega sodelovanja le malo držav in organizacij. V doktrine bi bilo potrebno zapisati načela civilno vojaškega sodelovanja, organizacijo in zmogljivosti za civilno vojaško sodelovanje ter zagotavljati tako pravočasno skupno načrtovanje, dialog med vsemi akterji v operaciji, usposobljenost kadra, funkcionalne specialiste in ustrezno organizacijsko strukturo za uspešno izvajanje nalog. Mnogi avtorji menijo, da mora skrb za civilno vojaške odnose ostati v rokah vojske, saj le ta zagotavlja varnost vseh akterjev na kriznem območju, kar predstavlja veliko odgovornost in občutljivost pri izvajanju. Pomembna rešitev problemov civilno vojaškega sodelovanja v doktrinarnih dokumentih je center za civilno vojaško sodelovanje, ki mora postati most za premoščanje konfliktov in problemov pri odnosih in usklajevanju delovanja vojakov in civilistov v operacijah v podporo miru. Tak center ne sme predstavljati le prostora za izmenjavo informacij, ampak mora postati odnos med vojaki in civilnimi akterji.

Slovenska vojska povečuje svoj prispevek v operacijah v podporo miru, kjer se srečuje s problemi civilno vojaškega sodelovanja. Slovenska vojska mora za uspešno delo odgovoriti na izzive civilno vojaškega sodelovanja tako doma kot tudi v operacijah v podporo miru. Da

bi ustrezno določili postopke in organizacijo civilno vojaškega sodelovanja Slovenske vojske, je potrebno izdelati doktrino, ki bo določila obseg, namen, načela, organizacijo in izvedbo nalog s področja civilno vojaškega sodelovanja. Doktrina mora biti zaradi sodelovanja sil Slovenske vojske v operacijah v podporo miru kompatibilna z doktrinami organizacij kolektivne varnosti in obrambe, v katerih operacije prispeva svoje sile. Na ta način bo civilno vojaško sodelovanje prispevalo k uspešni realizaciji poslanstva in nalog Slovenske vojske, s čimer potrjujem tudi hipotezo specialistične naloge.

Seznam slik:

Slika 1 Cilj civilno vojaškega sodelovanja	stran 24
Slika 2 Primer civilno vojaškega sodelovanja – proces zahtev za podporo	stran 40
Slika 3 Načelna slika organizacijske strukture civilno vojaškega sodelovanja v operacijah kriznega odzivanja zunaj člena 5. Washingtonske pogodbe.	stran 52
Slika 4 Civilno vojaški operativni center	stran 66
Slika 5 Organizacija funkcij civilno vojaškega sodelovanja v Slovenski vojski	stran 71
Slika 6 Organizacijska struktura civilno vojaškega sodelovanja v Slovenski vojski	stran 80

6 VIRI IN LITERATURA:

1. Benko, Vladimir (2000) Zgodovina mednarodnih odnosov – 2. Izdaja, Ljubljana: Znanstveno in publicistično središče, str. 352-399.
2. Blaznik, Boštjan (2005) Civilno vojaško sodelovanje v Slovenski vojski in zvezi Nato v zbornik: Pipenbaher (ur.) Vključevanje civilnih zmogljivosti v operacije v podporo miru. Ljubljana MORS.
3. Center for International Studies Zurich (2001) Peace Support Operations and Future Perspective. <http://www.globalpolicy.org/security/peacekpg/reform/2001/zurich.htm> (31.01.03)
4. de Coning, Cedric (2005) Civil-Military Coordination and Peacebuilding Operations. www.trainingforpeace.org/pubs/accord/civmil2005.pdf, (02.04.2006).
5. de Coning, Cedric (2006) CIMIC Structure&Organization. CIMIC Modules www.accord.org.za/cimic/manual/CIMIC%20Modules%2018.pdf (04.04.2006)

6. Department of the Army (2000): Civil Affairs Operations Field Manual 41-10. Washington DC.
7. Department of the Army, (2001) Joint Pub 1-02 Defence Dictionary of Military and Associated Terms, Washington DC.
8. Department of the Army (2001) Joint Doctrine for Civil – Military Operations, Joint Publication 3-57. www.dtic.mil/doctrine/jel/new_pubs/jp3_57.pdf (04.04.2006)
9. Dziedzic, J. Michael and Siedl, K. Michael (2005) Provincial Reconstruction Teams: Military Relations with International and Nongovernmental Organizations in Afganistan, United States Institute of Peace, Special Report No.147 August 2005.
10. European Union (2002) Civil Military Co-operation (CIMIC) Concept for EU-Led Crisis Management Operations, Brussels.
11. Generalštab Slovenske vojske (2000) Gradiva z osnovnega tečaja za štabne častnike za civilno vojaško sodelovanje (CIMIC).
12. Generalštab Slovenske vojske (2006) Začetna direktiva za sodelovanje Slovenske vojske s CIMIC zmogljivostmi v mednarodnih vojaških operacijah, junij 2006.
13. Generalštab Slovenske vojske (2004) Direktiva za sodelovanje Slovenske vojske v mednarodnih operacijah, februar 2004.
14. Grizold, Anton (1999): Evropska varnost. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede
15. Hedenberg, Ralph F. (1989) Transition from Peacekeeping to Peacebuilding, USA: Naval Postgraduate School. http://www.ccmr.org/public/images/download/Hedenberg_thesis.pdf (31.01.03).
16. Hedenberg, Ralph F. (2000) Training/ Education Implications, Connecticut Army National Guard, B.A., University of Connecticut. http://web.nps.navy.mil/~code09/ThesisFall01/international_security_civil_military_relations.pdf (07.08.02).
17. Huntington, P. Samuel (1985) The Soldier and the State. The Theory and politics of Civil-Military Relations. London: The Belknap Press of Harvard University Press. Thirteenth printing, 1998.
18. Jelušič, Ljubica (2003) Mirovne operacije kot oblika globalne mirovne preventive pred širjenjem groženj, v: Teorija in praksa let. 40, 4/2003. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede, str 627 – 646.
19. Jelušič, Ljubica (2005) Sociološke značilnosti in problemi v mirovnih operacijah v zbornik: Pipenbaher (ur.) Vključevanje civilnih zmogljivosti v operacije v podporo miru. Ljubljana MORS.

20. Joint Doctrine and Concept centre - JDCC (2000) Tactical Handbook for Operations other than War. Shrivenham: Joint Doctrine and Concepts Center Doctrine Editor.
21. Joint Warfare Publication (2003) Civil-Military Co-operation (CIMIC) Interim Joint Warfare Publication (IJWP) 3-90 November 2003 Edition,
www.coe-dmha.org/PKO/USA04/images/references/ijwp3_90.pdf 04.04.2006
22. Kernic, Franz (1999) Warriors of Peace: A Sociological Study on the Austrian Experience of UN Peacekeeping. Frankfurt am Main: Peter Lang.
23. Kühne, Winrich (1999): Peace Support Operations: How to make them Succeed, IPG 4/99 str. 358 – 367,
24. Malešič, Marjan (2000) Peace Support Operations, Mass Media, and the Public in Former Yugoslavia. Stockholm: Styrelsen for Psykologiskt.
25. Marinčič, Dušan (2002) Računalniško podprta vaja kot oblika usposabljanja sestavin mirovnih sil za mirovne operacije. Magistrsko delo. Ljubljana: FDV.
26. Mégevand Roggo, Béatrice (2000): After the Kosovo conflict, a Genuine Humanitarian Space: A Utopian Concept or an Essential Requirement? International Review of the Red Cross No. 837, p. 31-47.
27. Minear, Larry in Baarda, Ted van in Sommers, Marc (2000) Nato and Humanitarian Action in the Kosovo Crisis, Memorandum on Strengthening Coordination between UNHCR and KFOR. Thomas J. Watson Jr. Institute for International Studies, str. 166-168, www.brown.edu/Departments/Watson_Institute/ (22.12.03).
28. Mockaitis, Thomas R. (2004): Civil-Military Cooperation in Peace Operations: the Case of Kosovo. Strategic Studies Institute, US Army War College. USA.
29. National defence (1999) Civil-Military Cooperation in Peace, Emergencies, Crisis and War, www.dcds.forces.gc.ca/jointDoc/pages/j7doc_docdetails_e.asp?docid=17-15k 04.04.2006
30. Nato (2003), AJP-9 Nato Civil-Military Co-operation (CIMIC) Doctrine.
31. Nato (2005) AJP 3.4
32. Oakley Robert B., Dziedzic Michael J., Goldberg Eliot M. (1998) Policing the New World Disorder. Washington DC: Defense University Press.
33. Pipenbaher, Bojan (2005): Vključevanje civilnih zmogljivosti v operacije v podporo miru, v zbornik: Pipenbaher (ur.) Vključevanje civilnih zmogljivosti v operacije v podporo miru. Ljubljana MORS.
34. Pollick, Sean (2000) Civil Military Cooperation, Conference of Defence Associations Institute. <http://www.cda-cdai.ca/symposia/2000/pollick.htm> (22.12.02).

35. Prezelj, Iztok (2001) Nujnost medorganizacijskega sodelovanja pri zagotavljanju nacionalne in mednarodne varnosti. Milan Pagon (ur.) Dnevi varstvoslovja. Ljubljana: Visoka policijsko varnostna šola, knj. 2, str. 810-818.
36. Prezelj, Iztok (2004): Civilno-vojaško sodelovanje pri kriznem upravljanju. V revija Slovenska vojska.....str. 27 – 29.
37. Pugh, Michael (2000) Civil-Military Relations in the Kosovo Crisis: An Emerging Hegemony? Security Dialogue vol.31, no.2, str. 229-242
38. Renner, Michael (2000) UN Peacekeeping: An Uncertain Future. Worldwach Institute, http://www.foreignpolicy-infocus.org/briefs/vol5/v5n28peace_body.html (23.12.02).
39. Sarvaš, Štefan in Vlachova, Marie (1999) Czech soldiers in pecekeeping operations in the former Yugoslavia, referat na konferenci ERGOMAS 1999.
40. Sinnott, Anthony D.(1999) United States Success In Peace Operations Requires Civil-Military Co-Operation, SFOR Cimic Information Centre. www.specialoperations.com/USMC/4th_CAG/Success%20in%20Peacekeeping%20Missi ons.doc (08.09.02).
41. Smith, Michael.M and Hofstetter, Melinda (2001) CMOC: A Journey, Not a Destination <http://groups.yahoo.com/group/CIMIC/files/Hofstetter-Smith-operativni center civilno vojaškega sodelovanja%20Article%20for%20WWCAC.doc>(20.02.03).
42. Tarry, Sarah (2000) Warning! All NGOs are not Creating Equal: Implications for Civil-Military Cooperation, Depatment of Political Science Dalhousie Univesity. www.cda-cdai.ca/symposia/2000/tarry.htm (22.12.02).
43. UN DPKO (2002) Civil-Military Coordination Policy, september 2002, UN Department of Peacekeeping Operations (DPKO), New York.
44. United Nations S/2001/394Security Council Distr. Report of the Secretary: No Exit Without Strategy: Security Council Decision-making and the Closure or Transition of United Nations Peacekeeping Operations. <http://www.unicwash.org/s013941.htm> (22.12.02).
45. Uradna stran vaje CEx Wiking (1999): <http://www.mil.se/pfp/viking99/conccim.html>.
46. US Army, Field Manual FM-98 (1992) Operations in a Law-Intensity Conflict. [Www.adtdl.army.mil/cgi-bin/atdl.dll/query/info/FM+7-98](http://www.adtdl.army.mil/cgi-bin/atdl.dll/query/info/FM+7-98) (08.10.02).
47. Vlada Republike Slovenije (2006) Slovenska vojaška doktrina, Ljubljana, MORS
48. Williams, Michael C. (1998), Civil-Military Realations and Peacekeeping, The Intenational Institute for Strategic Studies. New York: Oxford University press.

49. Woodhouse, Tom in Ramsbotham, Oliver (1999) Encyclopedija of International Peacekeeping Operations. Santa Barbara, Denver in Oxford: ABC-Clio, cop.
50. Woodhouse, Tom in Ramsbotham, Oliver (2000) Peacekeeping and Conflict Resolution. London in Portland: Frank Cass Publishers.
51. Watkins, Charlote (2003) Provincial Reconstruction Teams (PRTs): an analysis of their contribution to security in Afganistan, Oxford Brookes University,
<http://www.afgan/afgan1.htm> 17.1.2006
52. Toyama, Hisato (2003) Civil – Military Cooperation in New Era [www.Civil-Military Cooperation in New Era.htm](http://www.Civil-MilitaryCooperationinNewEra.htm) 17.1.2006